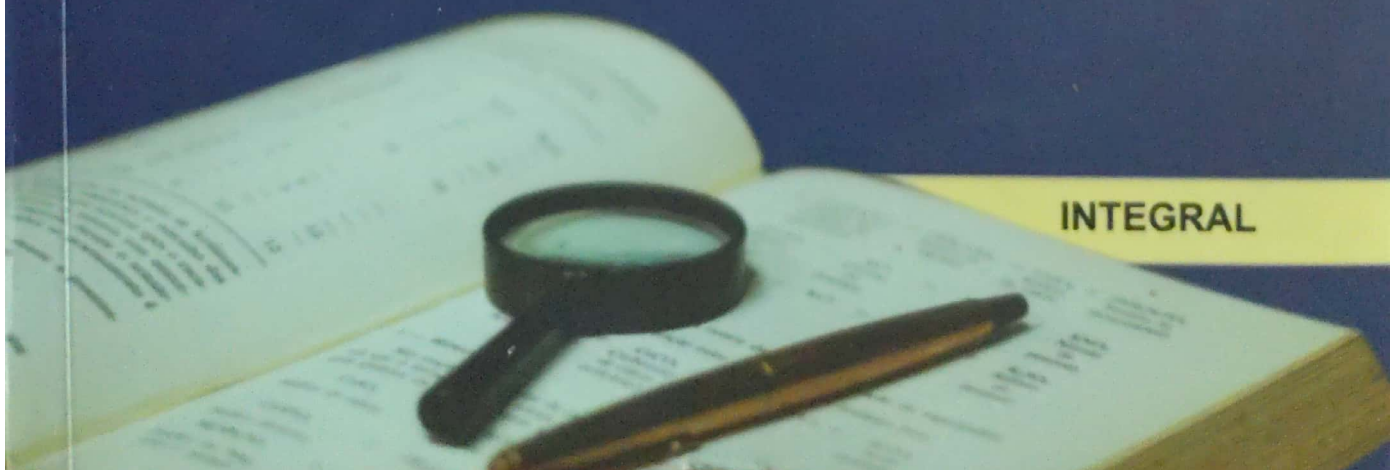

Colecția ISTORII SECRETE

Vol. I prezentată de Dan-Silviu Boerescu

Cele mai murdare crime politice din istoria modernă a României

INTEGRAL

Colecția: ISTORII SECRETE
Coperta: Stelian BIGAN

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BOERESCU, DAN-SILVIU

Cele mai murdare crime politice din istoria modernă a României :
docu-drame și mituri istorice / evocate de Dan-Silviu Boerescu, însoțite
de consemnări din presă. - București : Integral, 2017

Conține bibliografie

ISBN 978-606-992-062-6

94

929

© INTEGRAL, 2017

Editor: Costel POSTOLACHE

Tehnoredactor: Stelian BIGAN

Tipărit la *Societatea Tipografică Filaret S.A.*

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări,
fără acordul scris al editorului, este strict interzisă
și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-992-062-6

Cele mai murdare crime politice din istoria modernă a României

Docu-drame și mituri istorice
evocate de Dan Silviu Boerescu,
însoțite de consemnări din presă

INTEGRAL

Sumar

**În loc de *Prefață*: Ceaușescu,
o execuție în ziua de Crăciun / 7**

**Take Ionescu și straniul episod
al stridiilor otrăvite / 21**

**Armand Călinescu, „*Chiorul*,
singurul care vede bine în România” / 27**

**I.G. Duca, omorât de legionari
cu știrea lui Carol al II-lea?!? / 41**

Nicolae Iorga – „*Drumeț în calea lupilor*” / 47

Mihail Moruzov și masacrul de la Jilava / 51

Corneliu Zelea Codreanu, călău și victimă / 69

**Ion Antonescu,
un Mareșal singur în fața istoriei / 77**

**Iuliu Maniu, Ion Mihalache, Gheorghe Brătianu –
Martirii din închisorile anilor '50 / 93**

**Lucrețiu Pătrășcanu: Eliminarea singurului
intelectual comunist / 103**

**Imre Nagy, trădat de „tovarășii români” –
rolul lui Valter Roman / 107**

Gheorghiu-Dej, iradiat de KGB. Fricile lui Ceaușescu / 115

**În loc de *Epilog*: Chivu Stoica –
ciudata moarte a satirului roșu / 119**

Lămuriri bibliografice / 139

În loc de *Prefață*: Ceaușescu, o execuție în ziua de Crăciun

Cu toate măsurile luate pentru înăsprirea regimului, evoluția politică din regiune și vântul schimbării care bătea dinspre Moscova mai „cumplit” decât crivățul au condus inexorabil la prăbușirea regimului Ceaușescu, rămas ultimul bastion al totalitarismului comunist European. Evenimentele sângeroase de la Timișoara și București din decembrie 1989 au culminat cu căderea lui Ceaușescu înaintea Crăciunului.

Deși, în contextul schimbărilor promovate de Gorbaciov în blocul est-european, apăruseră zvonuri despre iminenta retragere a lui Ceaușescu și plecarea acestuia în China sau în Cuba, spre exasperarea majorității românilor, Ceaușescu este confirmat în fruntea PCR pentru un nou termen de cinci ani, la Congresul al XIV-lea al PCR din noiembrie 1989. La acest congres, mizând pe cartea populist-naționalistă și încercând să atragă simpatia românilor, care-i urau pe sovietici și nu le puteau ierta furtul Basarabiei și Bucovinei de Nord,

Ceaușescu denunță Pactul Molotov-Ribbentrop și cere anularea consecințelor acestuia.

Prima tentativă de organizare a unor proteste ar fi trebuit să se materializeze la Iași, în 14 decembrie 1989, dar manifestația, ce ar fi urmat să se desfășoare în Piața Unirii, este dejucată de autoritățile comuniste. O tentativă a regimului de a-l evacua pe pastorul reformat maghiar László Tőkés din locuința parohială pe care o ocupa de drept la Timișoara, pe motiv că acesta ar fi fost mutat la o altă parohie, întâmpină rezistență din partea enoriașilor, care înconjoară casa parohială într-o demonstrație de sprijin. Acestora li se alătură și români, iar demonstrația capătă în scurtă vreme un caracter mai larg, de protest împotriva regimului comunist. Trupe ale armatei, miliției și Securității apar la fața locului la 17 decembrie 1989 și deschid focul asupra manifestanților.

La 18 decembrie 1989, Ceaușescu pleacă într-o vizită oficială în Iran, lăsându-i soției sale, Elena, și altor colaboratori apropiați, misiunea de a înăbuși revolta de la Timișoara. Revolta continuă să ia amploare. După revenirea sa în țară, la 20 decembrie 1989, Ceaușescu ține o cuvântare televizată dintr-un studio de televiziune amenajat în incinta clădirii CC al PCR, în care califică evenimentele de la Timișoara drept o încercare din afară de imixtiune în afacerile interne și de subminare a suveranității României. Până la cuvântarea lui Ceaușescu, mediile oficiale de informare evită cu strictețe orice referință la evenimentele care se derulau în Timișoara, singurele surse de informare fiind posturile de radio din afara granițelor țării, precum Radio Europa Liberă și Vocea Americii.

În acest moment, lui Ceaușescu i se întinde o cursă. El este convins de către membri ai anturajului său, în care fuseseră infiltrați numeroși agenți sovietici, să ceară sprijinul poporului, căruia să-i promită mici satisfacții materiale, între care mărirea simbolică a alocației pentru copii. Astfel, o mare „adunare populară” în sprijinul regimului este organizată pentru ziua următoare, 21 decembrie, în fața sediului CC al PCR, într-un loc care, în urma evenimentelor acelei zile, poartă azi numele de Piața Revoluției. Complotiștii regizează tot felul de detalii, inclusiv difuzarea unor secvențe înregistrate cu rafale de arme automate, se creează haos și demonstrația „de sprijin” degenerază într-o mișcare de răsturnare a regimului. Soții Ceaușescu, surprinși de această turnură a lucrurilor, se dovedesc incapabili de a păstra controlul asupra maselor. Populația Capitalei se adună în Piața Revoluției, unde se confruntă cu unități ale miliției și armatei. Raportul de forțe înclină în favoarea forțelor de represiune, bine reprezentate numeric și bine înarmate, care până la miezul nopții reușesc să degajeze piața, omorând zeci și arestând sute de protestatari.

Cu toată întreruperea transmisiunii televizate a demonstrației din 21 decembrie, reacția ineptă și neajutorată a lui Ceaușescu nu scapă neobservată de telespectatorii din întreaga țară. Până în dimineața zilei de 22 decembrie 1989, protestele se răspândiseră deja în toate marile orașe ale României. Moartea în condiții suspecte a ministrului apărării, generalul Vasile Milea, este anunțată în 22 decembrie de către posturile naționale de radio și televiziune. Imediat după acest anunț, o ședință extraordinară a comitetului politic executiv al PCR are loc, sub conducerea lui Ceaușescu, care cu

acest prilej anunță că preia comanda armatei. Ceaușescu mai face o încercare disperată de a se adresa mulțimii adunate în fața sediului CC, dar fără succes. Protestatarii forțează ușile și pătrund în sediul CC, iar soților Ceaușescu nu le rămâne decât opțiunea de a fugi cu un elicopter care îi aștepta pe acoperișul clădirii CC. Pilotul Vasile Măluțan (care va muri într-un straniu accident aviatic câțiva ani mai târziu, când aparatul său, care executa acțiuni de stropire a culturilor, se lovește de niște cabluri de înaltă tensiune!?!) îi abandonează pe o șosea de lângă Târgoviște, de unde armata îi recuperează și-i transportă la o unitate militară din apropiere.

Între timp, la București, după o încercare eșuată a fostului premier comunist Ilie Verdeț de a pune mâna pe putere, fostul protejat al lui Ceaușescu, Ion Iliescu și un grup eterogen de acoliți, între care Petre Roman (fiul unui fruntaș comunist din anii '50 – Valter Roman/Ernest Neulander), preiau controlul asupra Televiziunii Române „Libere” și anunță în direct formarea unei noi structuri de putere, intitulată Frontul Salvării Naționale (FSN). Iliescu, fiu de activist comunist interbelic și el însuși membru al CC al PCR în anii '70, fusese trecut pe linie moartă de Ceaușescu și, în acel moment, îndeplinea o funcție minoră – director al Editurii Tehnice. Se specula că l-ar fi cunoscut pe Mihail Gorbaciov în timpul celor cinci ani petrecuți ca student la Moscova și de ani buni numele lui era vehiculat ca succesor al lui Ceaușescu și promotor al „socialismului cu față umană”.

Iliescu trimite de urgență la Târgoviște un complet de judecată caricatural, căruia Nicolae și Elena Ceaușescu nu-i recunoaște autoritatea. Soții Ceaușescu au fost condamnați printr-un proces-spectacol ținut în pur stil stalinist cu verdict

trasat dinainte de generalul Victor Atanasie Stănculescu – un intim al cuplului prezidențial („Victoriaș, să ai grijă de copii!”, i-ar fi spus Elena pe acoperișul CC înainte de fugă!) –, sentința de condamnare la moarte fiind executată pe loc în ziua de Crăciun(!), iar cei doi împușcați fiind rapid împachetați în sacii de învelit cadavre aduși dinainte. Sentința este motivată teatral de săvârșirea unor infracțiuni precum genocidul (în acele zile, la televizor s-a avansat cifra de 60.000 de victime ale represiunii din decembrie 1989, în realitate conform unui raport al Institutului Revoluției Române din Decembrie 1989, 1.166 de persoane au murit).

Nicolae Ceaușescu și soția sa, Elena Ceaușescu, au fost deshumați pe 21 iulie 2010 pentru prelevarea de probe ADN, după 21 de ani, la cererea fiului lor Valentin Ceaușescu și a ginerelui Mircea Oprean (soțul Zoiei Ceaușescu), pentru a stabili dacă ei au fost sau nu înmormântați acolo. Probele ADN au demonstrat că, într-adevăr, soții Ceaușescu au fost înmormântați la Cimitirul Ghencea din București. (<https://ro.wikipedia.org>)

Ed Vulliamy, jurnalist The Observer, a venit în România la 20 de ani de la evenimentele din decembrie '89 și a stat de vorbă cu mai multe persoane implicate în evenimentele de atunci. Între acestea, și Dorin Marian Cărlan, unul dintre membrii plutonului de execuție a lui Ceaușescu. „Cărlan și-a golit muniția din Kalașnikov-ul său AK-47 în trupurile dictatorului și ale soției sale, după ce aceștia fuseseră capturați de revoluționari. Momentele care au urmat execuției au fost difuzate insistent la televiziune, aceasta reprezentând o dovadă că o eră a luat sfârșit, că cea mai turbulentă și violentă

revoluție dintre cele care au dus la prăbușirea comunismului în Europa de Est și-a atins obiectivul”, nota The Observer.

„L-am întâlnit pe Dorin Cârlan într-o zi de mai. Îmbrăcat cu sacou negru, tricou albastru, pantaloni negri și pantofi lustruiți, Dorin Cârlan are o față de om hotărât: «Am stat pe cadavrul lui Ceaușescu, după ce l-am ucis, din cauză că nu mai era loc în elicopter. Probabil că era mai confortabil decăt pe scaune», își amintește el. «Trupul lui încă era cald, iar sângele a curs pe pantalonii mei de camuflaj. Armata nu mi-a plătit niciodată pentru curățarea lor»”.

De aici încolo, curge mărturia lui Dorin Cârlan: „În acele momente, am simțit că am jucat un rol în istorie. Știam totul despre Revoluția Franceză, despre ghilotină, și mi se părea ceva similar. Dar nu prea eram de acord cu asta. Sentința a fost pronunțată în doar un minut și 44 de secunde, iar execuția a durat mai puțin de 10 minute. Eu fusesem antrenat ca să îmi apăr țara. Ceaușescu era comandantul meu suprem, iar datoria mea era să îl apăr cu orice preț, nu să îl ucid”, își amintește Dorin Cârlan.

Când Ceaușescu a ajuns în fața judecătorilor, el era panicat, potrivit lui Cârlan: „Sunteți români?”, a întrebat el. „Da, suntem cu generalul”, i s-a răspuns. Cârlan își amintește de momentul pronunțării sentinței ca de unul „teribil”: „Sentința trebuia executată imediat. Trebuia să îl ucid pe președinte, și mi-am spus că trebuie să fac asta pur și simplu, fără să mă mai gândesc. Generalul Stănculescu ne-a ordonat să îi ducem afară, să îi așezăm pe rând în dreptul zidului și să îi împușcăm, întâi pe el și apoi pe ea”.

„Amândoi plângeau ca doi copii. Ceaușescu se uita la noi și plângea: «Nu ne puteți omorî ca pe niște câini» spunea el.

«Suntem pe cale să murim ca niște câini», își amintește Dorin Cărlan. „A fost un moment greu pentru noi toți. Apoi, ea a spus: «Dacă aveți de gând să ne omorâți, cel puțin din respect pentru dragostea pe care noi o avem unul față de altul, nu îl omorâți pe el primul pentru ca apoi să mă lăsați pe mine să mă uit. Cel puțin, lăsați-mă să mor în același timp cu soțul meu». În acel moment, generalul a ordonat: «Duceți-o la zid împreună cu soțul ei.»”

„Apoi, Ceaușescu s-a uitat drept în ochii mei și a strigat «Trăiască Republica Socialistă România! Istoria mă va răzbuna!» și a început să cânte fragmente din *Internaționala*. L-am împușcat în timp ce cânta”, spune Cărlan.

„Am fost ca niște roboți”, adaugă el. „Totul s-a întâmplat foarte repede. Imediat după aceea mi-am dorit să studiez filosofia și dreptul, pentru a înțelege din punct de vedere legal ce s-a întâmplat. Eram un subofițer care a ascultat ordinele superiorilor, însă am ucis un om după un proces fals. L-am ucis pe Ceaușescu în ziua de Crăciun, dar decretul de înființare a Curții care l-a judecat a fost semnat abia pe 27 decembrie, când Ceaușescu era deja mort de două zile. Omul pe care l-am omorât era un dictator și toți spuneau că îl urăsc, dar și pe mine m-au ostracizat după aceea. Iliescu nu m-a plăcut, presa m-a blamat, iar în 1998 am fost concediat din Ministerul Apărării”, povestește Dorin Cărlan. (www.hotnews.ro)

Nicolae Ceaușescu și soția sa, Elena Ceaușescu, au fugit din Capitală pe 22 decembrie, ora 12:09, cu doi colaboratori loiali, Emil Bobu și Manea Mănescu, într-un elicopter pilotat de Vasile Maluțan. În elicopter mai erau copilotul Mihai Ștefan, mecanicul Stelian Drăgoi și doi ofițeri de la Direcția a V-a a Securității: maiorul Florian Raț (care l-a înlocuit pe

aghiotantul de serviciu al lui Nicolae Ceaușescu în acea zi, Vasile Tâlpeanu, care dispăruse!) și căpitanul Marian Rusu (aghiotantul Elenei Ceaușescu). Ei s-au îndreptat spre reședința de la Snagov, unde au ajuns în jurul orei 12:21, iar la 12:47 au decolat spre Târgoviște. În apropiere de Boteni (lângă șoseaua București-Târgoviște) au abandonat elicopterul (13:30), căruia i s-a cerut să aterizeze de către armată. Ofițerii de securitate au oprit mașina medicului Nicolae Deca (Dacie roșie cu numărul 4-B-2646), căruia Ceaușescu i-a zis: *A fost lovitură de stat, organizez rezistența la Târgoviște*. În comuna Văcărești, medicul Deca a spus, că are probleme tehnice cu mașina. Soții Ceaușescu și unul din ofițerii de Securitate au continuat drumul (de la ora 14:15) cu mașina unui alt cetățean găsit pe drum, Nicolae Petrișor (Dacie neagră numărul 4-DB-3005). Au ajuns mai întâi la Fabrica de Oțeluri Speciale din Târgoviște, apoi (la ora 15) la Centrul pentru Protecția Plantelor aflat la 5 km de Târgoviște, de unde au fost preluați de milițienii maior Ion Enache, sergentul major Constantin Paisie și șoferul plutonier Andrei Osman (ora 15:30). S-au îndreptat spre sediul miliției din oraș, care fusese între timp ocupat de revoluționari, apoi într-o mașină „radar” au fugit spre localitatea Rățoaia. Au stat ascunși lângă o pădure până la lăsarea întunericului, când au revenit la sediul Miliției Județene (ora 17:50). Aici soții Ceaușescu au fost arestați și percheziționați de revoluționarii conduși de Ilie Știrbescu.

La ora 18:10, sub escorta a doi ofițeri de armată (Ion Mareș și Ion Țecu), a locțiitorului comandantului Securității județene, colonelul Dinu (care a condus mașina ARO), și plutonierului

de miliție Constantin Paisie, au fost transportați la garnizoana din Târgoviște (UM 01378 și UM0147).

Comandantul garnizoanei, Andrei Kemenici, într-un interviu acordat ziarului Jurnalul Național pe 23 martie 2009, a declarat următoarele:

„M-am dus la ei cam la o oră după ce au fost aduși în unitate. M-am prezentat și m-au întrebat cui mă subordonez. «Comandantului armatei» «Și mai cui?» «Ministrului Apărării Naționale.» «Care ministru?» «Păi, tovarășul Ceaușescu, nici eu nu mai știu, la gălăgia care e în București...». I-am spus că în documentele mele scrie că atunci când ministrul Apărării Naționale nu poate să-și exercite funcțiile, locul i-l ia șeful Marelui Stat Major, care era generalul Gușă. «Cum mă, ăla pe care l-am trimis la Timișoara și nu a rezolvat problema?! Ăla e cu rușii!» «Așa scriu actele, dar eu nu am vorbit cu el deloc.» «Și cu cine ai vorbit?» «Vă informez că ordinele care se dau comandanților de armată sunt date de generalul Militaru.» Ceaușescu a zis că ăsta-i spion sovietic, e KGB-ist, că l-a scos afară din armată. «Mie mi s-a spus de generalul Militaru că toate problemele dumneavoastră – nu mai știu exact cum m-am adresat atunci – vor fi soluționate de generalul Stănculescu.» Atunci, Ceaușescu și-a pus mâna pe mâna mea și a zis: «Să știi că ăsta e ministrul tău! Eu, azi-dimineață la 10:00, l-am numit în locul lui Milea, care a trădat. E bine, numai ordinele lui să le ascuți!» Și s-a bucurat mult când a auzit că eu execut ordinele lui Stănculescu”.

Unitatea militară a fost amenințată de mai multe ori, prin telefon, că va fi atacată. În practică însă, militarii care asigurau apărarea au fost confrunțați numai cu niște simulatoare

electronice montate în apropierea unității, care emiteau efecte sonore și vizuale, imitând focuri și rafale de arme automate la care s-a răspuns prin foc real executat cu armele de infanterie din dotare. Situația era foarte încordată, cuplul Ceaușescu a fost urcat de două ori chiar și într-un TAB pentru a asigura apărarea lor și a preveni eliberarea.

La 24 decembrie 1989, printr-un decret al CFSN (Consiliul Frontului Salvării Naționale) semnat de Ion Iliescu, a fost constituit Tribunalul Militar Excepțional. Din cauza paranoiei revoluționarilor, decretul a fost scris de mână într-un WC al Ministerului Apărării Naționale.

Conform unui documentar BBC, Ion Iliescu n-ar fi dorit executarea Ceaușeștilor, dar generalul Victor Atanasie Stănculescu a declarat că în caz contrar armata nu va colabora cu Consiliul Frontului Salvării Naționale. În cele din urmă, Iliescu a acceptat executarea cuplului pentru a obține sprijinul armatei.

Completul de judecată al Tribunalului militar, autointitulat „Tribunal al poporului” a fost format din doi judecători militari, coloneii Gică Popa (președinte) și Ioan Nistor, și trei asesori populari, căpitanul Corneliu Sorescu, locotenentul-major Daniel Candrea și locotenentul Ion Zamfir. Grefierul era plutonierul-major Jan Tănase. Acuzarea a fost reprezentată de procurorul militar Dan Voinea, iar apărarea a fost asigurată de avocații din oficiu Constantin Lucescu și Nicolae Teodorescu. Deplasarea la Târgoviște a membrilor „Tribunalului Militar Excepțional” s-a făcut cu 5 elicoptere. Într-unul din elicoptere se aflau cele două prelate verzi, în care urmau să fie înfășurate cadavrele soților Ceaușescu.

Procesul a început pe 25 decembrie ora 13:20 și s-a terminat în jurul orei 14:40, în garnizoana din Târgoviște.

Capetele de acuzare erau:

1. Genocid – peste 60.000 victime.
2. Subminarea puterii de stat prin organizarea de acțiuni armate împotriva poporului și a puterii de stat. Infracțiunea de distrugere a bunurilor obștești, prin distrugerea și avarierea unor clădiri, explozii în orașe etc.
3. Subminarea economiei naționale.
4. Încercarea de a fugi din țară pe baza unor fonduri de peste un miliard de dolari depuse la bănci în străinătate.

Aceste acuzații n-au fost dovedite, ci doar numite de acuzatori împreună cu menționarea descrierilor făcute de presă ale unor infracțiuni atribuite de jurnaliști Ceaușeștilor. Avocații impuși cuplului i-au acuzat în loc să-i apere. Nicolae Ceaușescu a afirmat că nu recunoaște tribunalul și se pare că avea dreptate în această privință, singura calitate oficială a celui care a semnat decretul era cea de a fi unul din liderii loviturii de stat.

Nici până azi nu a putut fi dovedită existența unor conturi secrete care ar fi conținut banii menționați de acuzatori. Acuzația de genocid nu a fost probată nici până acum.

De la început, Nicolae Ceaușescu a contestat procesul din punct de vedere juridic și nu politic. El și-a păstrat luciditatea, de la debutul procesului și până în clipa execuției.

Sentința de condamnare la moarte a fost pronunțată la ora 14:45 și deși verdictul admitea recurs, a fost executată cinci minute mai târziu, în curtea garnizoanei, lângă clădirea corpului de gardă. Unul dintre „avocați” motivase că din moment ce inculpații nu recunosc tribunalul, nu mai există cale

de atac a sentinței, așa că decizia trebuia să devină definitivă. Înaintea execuției, Elena Ceaușescu a afirmat, fiind pusă în față cu executarea separată a fiecăruia și referindu-se la soțul ei: „Împreună am luptat, să murim împreună!”. Au fost legați forțat la mâini, lucru față de care au protestat vehement. În drum spre locul execuției, Nicolae Ceaușescu a remarcat „Putem fi împușcați fără mascarada asta!”, apoi a strigat: „Moarte trădătorilor!” și a intonat câteva versuri din *Internaționala*.

Din punct de vedere juridic, „procesul Ceaușescu” a avut loc prin încălcarea unor norme procesuale legale, și anume: lipsa unui act de sesizare și neînregistrarea acestui act, necomunicarea către inculpați a actului de sesizare, neefectuarea urmăririi penale și a expertizei psihiatrice în timpul urmăririi penale, nefixarea termenului de judecată, imposibilitatea alegerii apărătorilor, nerespectarea termenului de declarare a recursului și nejudicarea acestuia. Legile românești nu permiteau aplicarea pedepsei cu moartea la mai puțin de zece zile de la rămânerea definitivă și irevocabilă a verdictului.

După executarea cuplului, pedeapsa cu moartea a fost abolită în România.

Cadavrele lor au fost transportate cu elicopterul la Stadionul Ghencea, unde s-au rătăcit, găsite a doua zi și duse la morga Spitalului Militar Central. De acolo, au fost transportate la Cimitirul Ghencea, și înmormântate în secret.

La scurt timp după execuție (ora 14:50), pe postul național de televiziune s-a citit comunicatul privind execuția soților Ceaușescu. Fragmente din filmarea cu procesul și finalul execuției au fost difuzate în aceeași zi la televiziunea națională.

Intensitatea focurilor de armă în București a scăzut după difuzarea pe 25 decembrie pe postul național de televiziune

a execuției soților Ceaușescu. Focuri de armă sporadice au mai fost înregistrate până pe 27 decembrie. Conform liderilor loviturii de stat, Ceaușeștii au fost omorâți pentru a-i opri pe teroriști, dar s-a demonstrat în mod concret că nu au existat teroriști.

În 1990, Colonelul Gică Popa, președintele completului de judecată, a fost avansat la gradul de general de justiție. La 1 martie 1990, un comunicat al guvernului a anunțat că Gică Popa s-a sinucis în biroul său... (<https://ro.wikipedia.org>)

Take Ionescu și straniul episod al stridiilor otrăvite

În perioada interbelică, România a fost cutremurată de o mulțime de morți stranii, unele dintre ele, chiar și atunci când păreau nefericite accidente, fiind considerate asasinat politice.

Cel supranumit „Gură de Aur” pentru excepționalul său talent oratoric, Take Ionescu (13 octombrie 1858, Ploiești-22 iunie 1922, Roma) a fost un om politic, avocat și ziarist român extrem de influent. Pe parcursul carierei sale politice, Take Ionescu a ocupat o serie de poziții ministeriale, cum ar fi ministru al instrucțiunii publice și cultelor (1891-1898), ministru de finanțe (1904-1907), ministru de externe (1912-1914) și în cele din urmă, președinte al Consiliului de Miniștri (1921-1922).

S-a stins din viață la 22 iunie 1922, la Roma, din cauza unei infecții bacteriene a aortei, căpătată în urma consumării unor stridii infestate, deși nu au lipsit nici presupunerile că ar fi murit otrăvit.

În timpul unei vizite în Italia în vara anului 1922, Take Ionescu s-a îmbolnăvit de febră tifoidă și a murit într-un sanatoriu de pe strada Via Toscana din Roma. Conform unor surse, el a contractat boala în Napoli, unde a mâncat o stridie infestată, și i s-a făcut rău în timp ce trecea prin Sicilia. Circumstanțele neobișnuite în care a murit au provocat interesul medicilor, fiind discutate de-a lungul anilor '20 în cercurile medicale ca fiind „boala Take Ionescu”.

Trenul care i-a transportat rămășițele a fost primit cu urale de oficialii sârbi, în timp ce acesta le traversa țara. Ajuns la București, trenul a fost întâmpinat de alte locomotive care și-au sunat sirenele la unison, din semn de respect. Sicriul, înfășurat în drapelul României, a fost depus la Ate-neul Român, unde a rămas timp de mai multe zile. Cortegiul funerar, condus de Regele Ferdinand, a acompaniat sicriul, situat pe un cheson de tun, până la Gara de Nord din București, de unde a fost transportat pentru a fi îngropat la Sinaia, la 30 iunie 1922. (<https://ro.wikipedia.org/wiki>)

Circumstanțele îmbolnăvirii lui Take Ionescu au fost cel puțin ciudate, hrănind teoria conspirației. La data de 17 ianuarie 1922, în urma ședinței Camerei Deputaților, guvernul condus de Take Ionescu este forțat să-și dea demisia. După acest episod, Take Ionescu își propune să meargă în concediu. La începutul lunii martie, soții Ionescu au ajuns la Roma, unde au vizitat renumitele atracții turistice, după care au plecat către Napoli. Aici s-a petrecut o întâmplare stranie. În timp ce se afla la o terasă, Take Ionescu a mâncat o scoică vândută de un copilaș. A doua zi a început să aibă probleme de sănătate.

Episodul este relatat chiar de soția politicianului: „Îmi aduc aminte ca azi, cum în forfota elegantei Via Caraccio, am coborât pe terasa restaurantului Santa Lucia, situat chiar pe malul mării. Acolo, așteptând să fim serviți, am întâlnit deodată privirea extrem de melancolică care vindea pe o tavă legată la gât «frutta di mare». Nu m-am putut opri și l-am rugat pe soțul meu să-i dea ceva micuțului pescar. În schimbul monedei primite, negustorul ambulant s-a simțit dator să ne pună pe masă un mic coșuleț împletit din răchită, cu câteva scoici proaspete. Mulțumită, le-am desfăcut cu cuțitul și am gustat din ele. Mi-au plăcut. Take Ionescu, poftind ca și mine, a luat și el una de gust. În zorii zilei următoare am pornit cu vaporul spre localitatea Sicilia, Taormina. În timpul traversării strâmtorii Messina, soțul a simțit un puternic frison. O dată ajunși, ne-am plimbat la braț, printre frumoasele ruine antice amestecate cu chiparoșii de la poalele Etnei. Întorși la Chiostro San Domenico, unde ne instalasem în timpul prânzului la sosire, am observat că, la masă, soțul meu nu se atinsese de felurile servite. L-am întrebat ce are, iar el mi-a cerut permisiunea să meargă în cameră să se odihnească puțin, dacă nu mă supăr. Am încercat să mă ridic pentru a-l urma, dar el mi-a cerut să-mi termin masa în tihnă, altfel nu pleacă nici el. Am rămas, dar nu mai eu știu cum am mâncat, mai mult frunzărind, pentru ca să termin mai repede. Din clipa aceea, am avut un sentiment inexplicabil de disperare care a apus stăpânire pe mine. După un sfert de ceas, terminându-mi masa, m-am dus după soțul meu. L-am găsit lungit în pat, liniștit cu o carte în mână. Era *Duelul* lui Kuprin. Am bănuț că acea stare îi fusese provocată de o indigestie. Nu avea febră. Mai pe seară, i-am pus din nou termometru;

avea 37,1. În hotel se afla un medic englez; l-am rugat să vină să-l vadă. Diagnosticul său a fost indigestie, cum bănuisem și eu". Starea lui Take Ionescu s-a înrăutățit în zilele care au urmat, fiind diagnosticat cu febră tifoidă. „Febra a continuat să crească foarte încet, cu câte o diviziune. Era extrem de slăbit, îi era sete în continuare, nu mai avea poftă de mâncare și îi era somn. Îngrijorată peste măsură, după o săptămână de suferință și zăcut în camera de hotel din Taormina, am apelat disperată la sprijinul Legației noastre, care ne-a pus la dispoziție imediat, din partea guvernului italian, un vagon special pentru a fi transportat la Roma, în condiții adecvate, unde ne-am instalat la Grand Hotel. Aici a avut loc primul consult medical serios, iar analizele de laborator au detectat microbul febrei tifoide. Take Ionescu a refuzat să mai stea la hotel, având o boală infecțioasă și, în consecință, medicii italieni au decis transportarea lui urgentă la Sanatoriul Surorilor din via Toscana. După un interval de trei luni de spitalizare, starea sănătății sale fiind mult ameliorată, Take Ionescu a scris el însuși la București fratelui său Toma, care a venit imediat să-l vadă, urmând să mergem cu toții împreună la Fiuggi, pentru a-și petrece convalescența departe de căldurile toride ale Romei, în acea perioadă de vară”, mai scria Ecaterina Woroniecki, soția lui Take Ionescu.

Până la urmă, după câteva luni de suferință, Take Ionescu s-a stins din viață. „Cu toată îngrijirea competentă a medicilor și a repetatelor consultări făcute cu specialiști renumiți, chemați la căpătâiul lui, printre care s-a numărat și celebrul profesor dr. Vincent de la Paris aflat întâmplător la Roma, după mai bine de trei luni de suferință și speranțe, Take Ionescu și-a sfârșit zilele”, mai arată Ecaterina Woroniecki.

Diagnosticul pus în urma autopsiei a fost aortită ulceroasă tifică și anghină abdominală inferioară.

Trupul lui Take Ionescu a fost adus acasă cu un vagon mortuar, alături de acesta aflându-se soția sa. Dorința ei a fost să fie îngropat în spatele Mănăstirii Sinaia, la porțile Transilvaniei, monumentul funerar fiind realizat din marmură trimisă din Grecia de către Eleftherios Venizelos. (www.adevarul.ro)

Interesant este că, după declanșarea bolii politicianului, poliția italiană a declanșat o anchetă. Dar nu s-a ajuns la nicio concluzie și, în cele din urmă, dosarul a fost închis. Nici măcar vânzătorul ambulant de scoici nu a putut fi identificat deși a fost căutat luni de zile. Nicio altă persoană din restaurant care mai consumase stridii atunci nu s-a îmbolnăvit. Nici măcar propria lui soție, care mâncase cot la cot cu el...

Moartea lui Take Ionescu a rămas învăluită în mister. Cine și de ce avea interes să-l asasineze probabil nu vom ști niciodată...

Armand Călinescu, „Chiorul, singurul care vede bine în România”

Armand Călinescu (4 iunie 1893, Pitești-21 septembrie 1939, București) a fost un om politic, prim-ministru, ministru și economist. S-a născut la Pitești, în familia colonelului Mihai Călinescu și a soției sale Ecaterina, născută Gherman. A urmat școala și Liceul „Ion C. Brătianu” în localitatea natală, fiind un elev eminent.

În 1912 a început cursurile Facultății de Drept la Universitatea București, urmând în paralel și cursurile Facultății de Filosofie; după aceea a obținut un doctorat în științe politice și economice la Paris.

A intrat în politică după război, în Partidul Țărănesc al lui Ion Mihalache și Virgil Madgearu, care avea mai târziu să devină, prin fuziune cu Partidul Național, din Transilvania, al lui Iuliu Maniu, Partidul Național Țărănesc. A fost ales deputat în parlament în 1926, ținând primul discurs la

29 iunie 1926. Un imbold pentru cariera sa l-a constituit venirea la putere a PNT în 1928, Călinescu fiind numit inițial prefect de Argeș, apoi subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii și Domeniilor. În 1930, devine subsecretar de stat la Ministerul de Interne, ceea ce coincide cu o înăsprire a măsurilor împotriva dezordinilor sociale.

Atitudinea sa fermă față de legionari a produs căderea în 1933 a guvernului Vaida-Voievod, din care făcea parte. A revenit în guvernul condus de Octavian Goga în funcția de ministru de interne. În 1938, a făcut posibilă arestarea lui Corneliu Zelea Codreanu, condamnat la 10 ani de muncă silnică la minele de sare, inclusiv pentru „cârdășie cu șeful unei puteri străine” (Hitler). A fost implicat în executarea ordinului lui Carol al II-lea de asasinare în închisoare a lui Corneliu Zelea Codreanu și a celorlalți lideri legionari.

A participat, în decembrie 1938, ca membru fondator, la întemeierea partidului regal, Frontul Renașterii Naționale. După scurte mandate ca Ministru al Sănătății, Ministru al Educației Naționale și Ministru al Apărării Naționale, la 7 martie 1939, Regele Carol al II-lea îl numește în funcția de președinte al Consiliului de miniștri (prim-ministru) al României. În această calitate, Armand Călinescu a continuat politica externă tradițională, apropiată de Franța și Marea Britanie. În septembrie 1939, a permis refugiul prin România al guvernului polonez după invadarea și ocuparea Poloniei de către Germania nazistă, precum și evacuarea prin România a tezaurului polonez.

Adversarii săi legionari au afirmat existența unui plan secret al lui Călinescu, aprobat de Marea Britanie, de a distruge câmpurile petrolifere din Prahova în cazul unui atac

german asupra României. A fost asasinat în București pe 21 septembrie 1939, de un comando legionar condus de avocatul Miti Dumitrescu.

După asasinat, legionarii respectivi au asaltat postul național de radio, unde au preluat controlul și au vrut să facă un anunț despre asasinarea lui Călinescu, însă personalul tehnic a deconectat transmițătorul, așa că această acțiune a eșuat. Aceștia s-au predat, fiind împușcați în stradă, fără judecată, cadavrele lor fiind lăsate în stradă timp de 3 zile. La locul respectiv, a fost pusă o placardă pe care scria „Aceasta va fi de aici înainte soarta asasinilor trădători de țară”. De asemenea au fost aduși elevi de la școlile din Capitală pentru a vedea cadavrele. În toată țara au început, din ordinul lui Carol al II-lea, execuții sumare ale legionarilor, cel puțin 300 de legionari fiind uciși fără judecată de către autorități, unii din ei fiind spânzurați de stâlpi de telegraf. Represiunea a avut loc sub guvernul Gheorghe Argeșanu, care după finalizarea acestei misiuni a fost înlocuit cu guvernul Constantin Argetoianu. În *Însemnările zilnice* ale sale din 1939, Argetoianu, un atent observator al vieții politice, remarcă cruzimea cu care fuseseră săvârșite represaliile, cruzime care avea să îi fanatizeze și mai mult pe legionari. În noiembrie 1940, Argeșanu a plătit cu prețul vieții răzbunarea lui Călinescu, iar alți demnitari apropiați de Carol al II-lea au trecut foarte aproape de moarte. (<https://ro.wikipedia.org>)

Armand Călinescu s-a format ca om politic în cadrul Partidului Național Țărănesc, activitatea sa în funcții guvernamentale fiind îndreptată împotriva oricăror curente extreme care amenințau ordinea în stat.

Astfel, în calitate de subsecretar la Ministerul de Interne s-a implicat personal în înăbușirea grevei de la Atelierele CFR „Grivița” din februarie 1933. Două luni mai târziu, la 29 aprilie 1933, Armand Călinescu cerea să se adopte măsuri drastice împotriva Gărzii de Fier. Astfel, el ordona Poliției și Jandarmeriei să percheziționeze toate sediile organizațiilor legionare, să confişte publicațiile, manifestele și ziarele. Orice adunări, procesiuni, marșuri, manifestări trebuiau reprimare.

La 1 iulie 1933, el redactează un raport și un proiect de jurnal al Consiliului de Miniștri „pentru suprimarea mișcărilor extremiste și a batalioanelor de asalt”, însă prim-ministrul Alexandru Vaida-Voevod a amânat semnarea.

Treptat, a devenit unul dintre oamenii politici de încredere ai lui Carol al II-lea. Călinescu devine exponentul unei așa-numite grupări de centru din PNT, apropiată de rege, care nu ezita să critice conducerea oficială a partidului.

După alegerile din decembrie 1937, când niciun partid politic nu a reușit să câștige alegerile, Armand Călinescu s-a alăturat regelui Carol al II-lea în decizia sa de a profita de noua realitate de pe scena politică pentru a-și atinge obiectivul politic – instaurarea dictaturii monarhice.

Călinescu primește portofoliul Ministerului de Interne în Guvernul Octavian Goga, funcție pe care o va deține până la sfârșitul vieții. Pentru această „trădare”, liderii Partidului Național Țărănesc l-au exclus din partid.

Ca demnitar al Internelor, Călinescu cunoștea bine resorturile politice care au sprijinit Garda de Fier și polemiza direct cu aceștia. Chiar în audiența la rege din 1936 el prezenta fără echivoc „pericolul Gărzii de Fier ... formată din

elemente nepregătite și care sunt instrumente de manevră ale politicienilor”.

În opinia sa este necesară „represiunea”, atât doar că „aceasta n-o poate face decât un guvern... cu autoritate și rezemat pe o mare forță populară”.

La sfârșitul lunii martie 1938 a izbucnit polemica între Nicolae Iorga și Corneliu Zelea Codreanu, conducătorul Mișcării Legionare. După ce bătrânul profesor a sesizat autoritățile, Codreanu a fost condamnat la 6 luni de închisoare pentru calomnie.

Însă, în acest timp, autoritățile Ministerului de Interne au efectuat mai multe verificări la „cuiburile” legionare, iar lui Codreanu i s-au mai găsit și alte capete de acuzare, inclusiv „cârdășie cu șeful unei puteri străine” și „uneltire contra ordinii sociale”, motiv pentru care a mai primit un spor de închisoare la muncă silnică.

Rechizitoriul a fost întocmit de Armand Călinescu, ministru de Interne la acel moment. De fapt, Garda de Fier devenise extrem de „incomodă” pentru regele Carol al II-lea, iar autoritățile au găsit diverse motive pentru a-i trimite la închisoare pe liderii acesteia.

În noaptea de 29/30 noiembrie, Corneliu Zelea Codreanu, împreună cu alți lideri legionari (printre care se numărau Nicadorii, asasinii lui I.G. Duca, și Decemivrii, asasinii lui Mihail Stelescu), au fost asasinați în timp ce erau transportați de la închisoarea din Râmnicu Sărat spre cea de la Jilava.

Acest fapt a alimentat mânia legionarilor, care în perioada următoare au trecut la represalii. Armand Călinescu și Nicolae Iorga erau considerați vinovați în ochii legionarilor de asasinarea conducătorului lor.

În decembrie 1938, Armand Călinescu se numără printre membrii fondatori ai Frontului Renașterii Naționale, partid unic și totalitar aflat sub comanda directă a șefului statului.

La 6 martie 1939, Patriarhul Miron Cristea, prim-ministru în funcție, încetează din viață, astfel că Armand Călinescu este desemnat noul președinte al Consiliului de miniștri. Preluarea mandatului intervine într-un moment de maximă încordare pe scena internațională.

Grupul de legionari refugiat la Berlin, condus de Horia Sima, a hotărât asasinarea primului-ministru. Mai executaseră un prim-ministru, pe liberalul I.G. Duca în gara Sinaia, la sfârșitul lunii decembrie 1933. De data asta cel vizat este Armand Călinescu, considerat vinovat de represiunea anti-legionară ordonată de Regele Carol și, mai ales, de asasinarea mai multor legionari în frunte cu Corneliu Zelea Codreanu, la Tâncăbești, în 1938.

Asasinarea lui Călinescu a avut în spate o întreagă regie pusă la punct de „Răzbunători”, un grup de legionari condus de șeful gardist Miti Dumitrescu, reîntors clandestin din Germania în România. Acesta a selectat 9 legionari pentru a complota și a-i curma viața lui Călinescu.

În fatidica zi de 21 septembrie, dis-de-dimineață, Călinescu a avut o întrevedere cu Grigore Gafencu, la Ministerul Armatei. Călinescu voia să înlăture zvonurile alimentate de ruși cu privire la integritatea teritorială a României. Premierul reitiera că România vrea să întrețină cu toți vecinii săi raporturi cât mai pașnice și, în acest sens, a întocmit o telegramă pe care a trimis-o la Kremlin.

După prânz, la ora 13:00, Armand Călinescu i-a telefonat lui Gafencu pentru a se asigura că telegrama a fost trimisă.

La ora 14:00, la radio, programul muzical a fost întrerupt și cineva a anunțat că Armand Călinescu a fost ucis. Dar ce s-a întâmplat în aceste 60 de minute?

Călinescu avea o rutină cotidiană care fusese învățată de „Răzbunători” după ce își urmăriseră îndelung ținta. Călinescu pleca de la domiciliul său din Cotroceni la sediul Consiliului de Miniștri din Piața Victoriei și se întorcea spre casă pe același traseu. Gardiștii știau că va parcurge prelungirea Știrbei Vodă și că va ajunge pe podul Elefterie, locul ales unde avea să fie asasinat. În timp ce mergea împreună cu garda sa de corp în mașină pe traseul stabilit, automobilul în care se afla Călinescu a fost flancat, la un moment dat, de o camionetă. Calea i-a fost tăiată de o căruță care transporta fân și frunze uscate. Șoferul lui Călinescu a pus frână dar, din spate, camioneta a intrat în mașina acestuia, proiectând-o pe trotuar. Premierul a ieșit din mașină pentru a-l chestiona pe șoferul camionetei însă, din dubă, au ieșit șase oameni care au declanșat rafale de foc, lăsându-l pe Călinescu într-o baltă de sânge. A fost nimerit de 20 de gloanțe.

Din echipa morții au făcut parte legionarii Cezar Popescu, Dumitru Dumitescu, Traian Popescu, Ion Moldoveanu, Ion Ionescu, Ion Vasiliu. Agentul care îl păzea (Radu Androne) a fost împușcat și a murit pe loc. Șoferul a reușit să fugă. Atentatorii au deschis ușile mașinii și au tras asupra primului ministru. Peste câteva minute, legionarii au pătruns în sediul Radio, au întrerupt transmisia și Traian Popescu a anunțat la microfon că „primul ministru Armand Călinescu a fost omorât”. Legionarii au fost toți arestați chiar în sediul clădirii Radio și duși la Prefectura Poliției Capitalei.

În seara aceleiași zile, generalul Gheorghe Argeșanu, numit prim-ministru, a decis ca liderii legionarilor din fiecare județ să fie arestați și executați, apoi expuși în piața publică. „Echipa morții” care îl asasinase pe primul ministru Călinescu a fost dusă la locul atentatului și toți membrii ei au fost executați fără niciun proces. Cadavrele au fost lăsate pe loc pentru a fi văzute de populația Bucureștiului, vreme de mai multe zile. Legionarii deținuți la închisoarea Rm. Sărat au fost de asemenea executați, printre ei Mihail Polihroniade, Alexandru Cantacuzino, Alexandru Tell, Gheorghe Clime, Alexandru Totu etc., toți în conducerea mișcării legionare. Au fost uciși peste 300 de fruntași legionari.

Generalul Gheorghe Argeșanu va fi la rîndul lui asasinat la închisoarea Jilava la 26 noiembrie 1940, de un comando legionar, drept răzbunare.

Misterul asasinatului nu a fost elucidat nici până în zilele noastre. Motivul principal al crimei a fost răzbunarea pentru uciderea lui Zelea Codreanu în urmă cu 10 luni. Totuși, de-a lungul timpului s-au dezvoltat diverse scenarii privind și alte implicații în plănuirea asasinatului.

O dată cu începutul celui de-Al Doilea Război Mondial, atât Germania, cât și Uniunea Sovietică, aveau motive puternice pentru a dori dispariția primului ministru român, adversar al fascismului și hotărât să mențină România în neutralitate. Pionul principal pare să fi fost Horia Sima, noul lider al Mișcării Legionare, venit special din Germania pentru a supraveghea reușita atentatului.

Armand Călinescu a fost înmormântat la Curtea de Argeș, potrivit voinței sale testamentare, unde a fost dus într-un car

tras de șase boi, după ce sicriul a fost coborât din tren. (www.dcnews.ro)

Cei opt legionari, tineri studenți la facultățile Politehnica și Drept din București, plătesc însă repede și cu aceeași monedă pentru isprava lor. Sunt prinși de oamenii aflați în instituție, arestați de autorități și, după câteva ore, executați prin împușcare chiar în locul unde ei îl omorâseră pe Armand Călinescu. Trupurile lor sunt lăsate în centrul Capitalei trei zile, să fie văzute de oameni, iar lângă ele este pusă o pancartă. Pe ea scria: „Aceasta va fi de aici înainte soarta asasinilor trădători de țară”.

Arhiva de istorie orală a Societății Române de Radiodifuziune (SRR) a păstrat câteva mărturii ale angajaților care au povestit cum au „pus” mâna pe cei opt legionari și despre momentele de spaimă trăite de muzicieni. Căci, în timp ce grupul format din Ion Ionescu, Isaia Ovidiu, Ion Moldoveanu, Gheorghe Paraschivescu, Cezar Popescu, Marin Stănciulescu, Traian Popescu, Ion Vasiliu și condus de Dumitru (Miti) Dumitrescu a luat cu asalt sediul, în studioul de orchestră se cânta *Valsul Imperial* al compozitorului austriac Johann Strauss Fiul. „Se emitea *Valsul Imperial*, dirija Bobescu, la pian era Pruner și în momentul în care Bobescu dirija, s-a trezit cu un pistol lângă obraz. Bineînțeles toți au rămas... fiecare în aer cu ce cânta și au anunțat legionarii ăia la microfon că ei l-au omorât pe Armand Călinescu”, spunea Domnica Păun Ghițescu, șefă pe atunci a secretariatului general al instituției, într-un interviu acordat pe 30 septembrie 1939 în Revista Radio Adevărul. Vasile Ionescu, fost director general al Societății, reda, tot pentru aceeași publicație, firul întâmplărilor de când cei opt legionari au

intrat pe poarta Societății și până când acesta a îndreptat arma spre ei strigând „Mâinile sus, că trag!” : „Au venit până în poarta Societății cei opt legionari asasini în aceeași mașină, puțin după ora 14:00 și înșelând vigilența și buna credință a portarului instituției, Niculae Corbase, și a santinellei (...), au tras câte un foc de revolver, rănind portarul și santinela, deschizându-și astfel drumul către studio. La ora 14:30, în calitatea mea de atunci de subdirector general adjunct al Societății, mă găseam în incinta Societății, în biroul meu de lucru situat la etajul 1 al clădirii (...). Ca întotdeauna, aveam aparatul de radio deschis pentru urmărirea desfășurării programului de emisiune radiofonică. Se terminase radiojurnalul și orchestra de radio, sub bagheta virtuosului violonist și dirijor Constantin Bobescu, executa selecțiuni din opere. Dintr-o dată, atenția îmi este atrasă de două focuri de armă ce veneau dinspre poartă, dinspre intrarea Societății. Mă reped la fereastra care era deschisă și adresându-mă celor care se găseau acolo, am cerut relații. Mi s-a răspuns scurt: «Atacă legionarii!». Orchestra încă își continua programul și în timp ce mă îndreptam spre ușă, aud în emisiune un zgomot suspect și apoi, în tăcerea ce se făcuse prin încetarea orchestrei, o voce străină, cavernoasă, strigând: «Primul ministru, Armand Călinescu, a fost...» (...) Apăsând butonul de siguranță, am produs scurt-circuitul care a scos microfonul din funcționare și totodată am pus în mișcare sirena de alarmă. Această instalație o aveam făcută ca o măsură de prevedere în astfel de împrejurări. Tulburat de cele petrecute și voind să preîntâmpin alte evenimente, am coborât în fugă etajul și ajungând în holul studiourilor, am strigat: «Gardă, ascultă comanda la mine!», după care am început să

urc scările, pentru a intra în studioul în care se făcea transmisia și unde se găseau legionarii. Aveam în mână ochelarii, așa cum plecasem din birou. Eram urmat de un gradat din gardă, șoferul Coșciug Theodor, care luase la rezezeală o armă din rastel și de cameristul Crășmaru Vasile, care era și el înarmat. N-am apucat să ajung la ultima treaptă a scării pentru că în acel moment, deschizându-se larg ușile studioului, îmi apar în față legionarii asasini ai primului ministru Armand Călinescu, complet răvășiți ca înfățișare, dezorientați și buimaci. Stăpân totuși pe mine, am strigat cu voce puternică: «Măinile sus, că trag!», iar din spatele meu, însoțitorii de mai sus au și întins armele spre ucigași. Nici n-am avut timp să repet somația pentru că legionarul Dumitrescu care era în față și părea să fie șeful, a aruncat pistolul jos în fața mea și după el i-au urmat exemplul și ceilalți șapte, ridicând mâinile sus, în somație. I-am făcut inofensivi cu ajutorul gărzii Societății și am anunțat telefonic Prefectura Poliției Capitalei asupra celor întâmplate la sediul Societății (...).

Un alt angajat al Radioului, inginerul Paul Știubei, își amintea că în timp ce venea spre muncă, s-a întâlnit cu un membru al orchestrei, martor la cele întâmplate în studio: „Episodul din 1939 a avut loc în timp ce eu eram în drum spre Radio, intram de serviciu după masă. Și m-am întâlnit cu Jelescu, din orchestră, care era alb la față și mi-a zis: «... Bombe, bombe, pistoale!...». M-am speriat: «Ce este?» Când am ajuns acolo, se liniștiseră lucrurile, se terminase... «Ei, ce s-a întâmplat, legionarii l-au omorât pe Armand Călinescu, după aceea au venit la Radio, au tras un foc în portar, l-au împușcat în picior, au trecut de santinelă, i-au luat arma santinelei, și au intrat în studio, în timp ce cânta Orchestra

Radio. Și au scos toate armele și bombele și au anunțat asasinarea lui Călinescu. Din întâmplare, la pupitrul de comandă era un inginer care făcea practică, atuncea învăța meseria. Și inginerul Bude (...) era pe-alături; până să apuce să se repeadă să închidă microfoanele, ăia au reușit să spună asta în emisie! După aceea i-au arestat...». După ce au fost arestați cei opt tineri, emisiunea s-a reluat. S-a anunțat, printr-un comunicat, că primul ministru fusese asasinat și că „elementele legionare au fost deja arestate”: „S-a continuat apoi desfășurarea programului de radio, prin introducerea muzicii grave, adecvată în astfel de situație, în locul muzicii ușoare care era prevăzută în programul zilei”, preciza Vasile Ionescu. Ordinul ca Armand Călinescu să fie ucis a fost dat de legionarul Horia Sima, refugiat în Germania Nazistă, liderul Comandamentului Legionar din Berlin la acea vreme. Prin asasinarea premierului, considerat vinovat de represiunea antilegionară ordonată de Regele Carol al II-lea, și mai ales de asasinarea mai multor legionari printre care și liderul acestora, Corneliu Zelea Codreanu, cei opt studenți își răzbună „Căpitanul”. Liderul „Mișcării Legionare” fusese ucis în noiembrie 1938, în satul ilfovean Tâncăbești, împreună cu alți 13 legionari. Există însă și alte ipoteze istorice care spun că Horia Sima, prin eliminarea lui Călinescu, a dat pretext autorităților să decimeze „Mișcarea” lui Codreanu. Sute de legionari din toată țara și din închisori au fost asasinați, ca urmare a evenimentului din 21 septembrie 1939: 13 legionari în închisoarea Râmnicu Sărat, 44 în închisoarea Miercurea Ciuc, 32 în lagărul de la Vaslui, câte doi-trei aleși la întâmplare în fiecare județ, în total 252. Despre această decizie drastică, însuși Regele preciza că „este o măsură oribilă,

de fapt în afară de lege, dar care, în urma celor întâmplare, își are justificarea în interesul liniștei țării", potrivit notelor sale din *Însemnări zilnice*.

Loial Regelui, cu un handicap vizibil, constând în faptul că vedea numai cu un ochi, în urma unui accident din copilărie, premierul purta un monoclu negru. De altfel, Regele Carol obișnuia să-l aprecieze, cu ușoară ironie, „Chiorul, singurul care vede bine în țara aceasta”. (www.adevarul.ro)

I.G. Duca, omorât de legionari cu știrea lui Carol al II-lea?!?

Cu șase ani înaintea lui Armand Călinescu, legionarii mai executaseră un premier al României, pe I.G. Duca.

Ion Gheorghe Duca (20 decembrie 1879, București-29 decembrie 1933, Sinaia) a fost un om politic liberal. A fost inițiat în francmasonerie, când se afla la studii în Franța. A deținut funcțiile de ministru al educației (1914-1918), ministru al agriculturii (1919-1920), ministru al afacerilor externe (1922-1926), ministru al afacerilor interne (1927-1928), și prim-ministru al României între 14 noiembrie și 30 decembrie 1933, la această ultimă dată fiind asasinat de așa-numiții Nicadori din cauza eforturilor sale de a stăvili Mișcarea Legionară.

Născut în București, a intrat în Camera Deputaților ca reprezentant al Partidului Național Liberal în 1908 și a servit ca ministru din 1914. Numit ministru de externe în 1922, era un susținător al Micii Înțelegeri, formată din România, Iugoslavia și Cehoslovacia, cu scopul de a împiedica

revizionismul Ungariei (care cerea retrocedarea Transilvaniei – obținută de România după Primul Război Mondial) și de a împiedica dinastia Habsburgică să se întoarcă la putere în Europa Centrală.

În noiembrie 1933, Regele Carol al II-lea al României i-a cerut să devină șeful guvernului până la alegerile din decembrie. În această funcție, Duca a încercat să anihileze organizația naționalistă de extremă dreaptă Garda de Fier. A inițiat măsuri dure de represiune împotriva acesteia cu scopul de a o împiedica să participe la alegerile din decembrie 1933. A fost ucis după scurtă vreme în gara Sinaia, de Nicolae Constantinescu, un susținător al Gărzii de Fier.

Carol al II-lea fusese informat despre ce aveau de gând „Nicadorii” legionari, după ce șeful poliției, Gabriel Marinescu, primise o notă care deconspira întregul plan, însă Regele a dat următoarea dispoziție stranie: „Ține nota la birou și n-o transmite mai departe”. Informarea fusese făcută chiar de vărul unuia dintre autori, care era informator al poliției... (<https://ro.wikipedia.org>)

I.G. Duca a fost chemat la Sinaia, imediat după câștigarea alegerilor, pentru o întrevedere cu Carol al II-lea. A plecat cu primul tren, cu pază foarte puțină, fără să știe că într-un vagon alăturat călătoreau asasini: Nicolae Constantinescu, Doru Belimaci, Ioan Caranica. După întâlnirea cu Regele de la Peleș, Duca trebuia să revină la București cu trenul de 21 și 15 minute. Trenul a întârziat o oră, fiindcă Duca a zăbovit la cină în casa unui lider liberal din Sinaia fapt ce nu i-a descumpănit deloc pe asasini, care l-au așteptat pe peron. (Să fi avut, oare, ei un informator în anturajul premierului sau în cadrul Poliției?!?)

Până la vagonul guvernamental mai avea de făcut câțiva pași. Ar fi trebuit să intre prin biroul șefului de gară, dar cineva a uitat să îl anunțe. O explozie, un nor de fum, o petardă aruncată în calea lui I.G. Duca. În panica momentului, Nicolae Constantinescu i-a pus o mână pe umăr și apoi i-a tras o rafală de cinci gloanțe în ceafă. A murit pe loc. Aceasta este, pe scurt, povestea morții, la 29 decembrie 1933, a primului ministru I.G. Duca.

Asemănarea cu uciderea lui Barbu Catargiu, din 1862, ține de două aspecte: funcția pe care o ocupau la momentul respectiv și faptul că s-a folosit același „instrument” pentru a fi înlăturați – asasinatul politic.

Asasinarea lui I.G. Duca este, în istoria recentă a românilor, exact momentul de debut al acestui fenomen. Deși pare un exemplu clasic de asasinat politic, impactul pe care l-a avut asupra societății românești, puternic modificată după 67 de ani de democrație, a fost complet diferit de cel produs de uciderea lui Barbu Catargiu.

În 1933, lumea politică nu mai era apanajul unui grup restrâns, căci și țăranii devin interesați de deciziile de la București, mai cu seamă că primiseră dreptul de vot, egal cu cel al boierilor.

Asumarea actului nu este o caracteristică *sine qua non* nici a asasinatului politic și nici a terorismului actual, întrucât există exemple de atentatori care nu și-au recunoscut faptele, intenția lor fiind doar aceea de a elimina un personaj considerat incomod. Totuși, cauza pe care o slujesc și în numele căreia acționează îi determină pe teroriști să își facă poziția cunoscută. Din acest motiv, asasinul lui Duca s-a predat,

aidoma teroriștilor ce își revendică atentatele. Ceilalți au fugit, fiind capturați mai târziu. (www.historia.ro)

Se pare că ordinul asasinării lui I.G. Duca l-a dat generalul Zizi Cantacuzino-Grănicerul, așa cum i-a spus pe patul de moarte lui Ion Antonescu, iar Corneliu Zelea Codreanu s-ar fi opus. Asasinii ar fi fost pregătiți în casa generalului.

Duca făcuse imprudența să se declare grec din familia Ducas, în zilele când aromânii mureau prin porturile grecești și nu primeau cetățenia română. Asasinarea lui Duca a fost și o afacere a naționalismului aromânilor, ca reacție la xenofobia grecilor.

În memoriile sale, Constantin Argetoianu spune, textual: „Ce nu se știe e cât de urât s-a purtat Regele față de mort și de familia lui. Îndată după atentat, s-a telefonat la Foișor și s-au cerut instrucțiuni. Regele ar fi vrut să fie adus imediat expediat cadavrul la București; explicându-i-se însă că erau anumite pregătiri de făcut, a admis să fie așezat provizoriu într-o sală a Castelului Peleş, jos, lângă camerele servitorilor, unde corpul neînsuflețit al primului său sfetnic a stat până a doua zi. A fost depus pe o canapea lată, picioarele de la genunchi trecând de un capăt al canapelei, iar craniul zdrobit rămânând în afara celuilalt capăt... (al canapelei). Și această considerație față de primul sfetnic al țării, cum se spunea, vorbește de ceva. Nici nu s-au dus să-l vadă, nici n-a trimis o floare...”. Regele Carol al II-lea refuză să prezinte condoleanțe personale familiei îndoliate, care venise la Sinaia să-și ridice mortul. Regele Carol al II-lea nu-și prezintă omagiile publice nici în fața trupului neînsuflețit al fostului premier expus la Ateneu, la începutul lunii ianuarie 1934.

Zelean Codreanu s-a ascuns la Zizi Cantacuzino-Grănicerul, apoi la o verișoară a Elenei Lupescu, predându-se abia pe 25 martie înaintea începerii procesului la Tribunalul Militar. Procesul, care a avut loc în aprilie 1934, a incrimat, pe lângă executanții crimei, și numeroși alți legionari, în frunte cu Corneliu Zelea Codreanu și Gh. Cantacuzino-Grănicerul, considerați autorii morali ai asasinatului.

În sala Consiliului de Război, și-a făcut apariția generalul de cavalerie George Moruzi, prieten intim al Regelui Carol al II-lea. El s-a retras, împreună cu cei cinci judecători, în camera de deliberare și, după trei sferturi de oră, la revenirea în sala de dezbateri, s-a oprit în fața lui Gh. Cantacuzino-Grănicerul, i-a strâns mâna și i-a spus, să audă toți: „Dragă Zizi, vei face Paștele acasă”. Sentința i-a declarat achitați pe C. Z. Codreanu, Gh. Cantacuzino-Grănicerul și alți 40 de legionari implicați, ca autori morali, în uciderea primului-ministru, fiind condamnați doar „Nicadorii”.

Toată operațiunea de asasinare a lui I.G. Duca pare o întreprindere a lui Carol al II-lea care s-a folosit de ura legionarilor pentru a își elimina un adversar politic puternic, care a spus în 1930 că mai bine își taie o mână decât să fie de acord cu reîntoarcerea lui Carol al II-lea în țară. Legătura legionarilor cu Carol al II-lea au făcut-o oamenii din vechea gardă politică. Generalul Zizi Cantacuzino-Grănicerul ținea legătura cu camarila.

Carol al II-lea a împușcat „trei iepuri” dintr-o lovitură prin asasinat: și-a eliminat adversarul, pe I.G. Duca, a compromis imaginea publică a unor membri ai Mișcării Legionare și a dezbinat partidele pentru a își impune dictatura regală. Ionuț Țene consideră că trebuie revizuit rolul istoric

al lui Zizi Cantacuzino-Grănicerul, profesor de arme al Prințului Carol, precum și al profesorului Nae Ionescu, prieten cu Regele, om de legătură dintre camarila regală și liderii Legiunii, Corneliu Zelea Codreanu și Ionel Moța. Să se fi folosit Zizi Cantacuzino-Grănicerul și Nae Ionescu de idealismul lui Zelea Codreanu și de Mișcarea Legionară pentru interesul de moment al lui Carol al II-lea? (www.napocanews.ro)

Nicolae Iorga – „Drumeț în calea lupilor”

În 1937, marele savant și om politic Nicolae Iorga a luat parte la Congresul Ligii Culturale din Iași, unde a cerut public scoaterea în afara legii a Gărzii de Fier, pe motiv că servea intereselor naziste, și a mai ținut discursuri despre pericolul de război la Vălenii de Munte și conferințe radiofonice.

În 1938, s-a alăturat guvernului Patriarhului Miron Cristea. Din postura de consilier regal nu a arătat prea mult sprijin partidului Frontul Renașterii Naționale, unicul partid de stat, creat de Carol al II-lea, partid care era pro-fascist dar anti-legionar. În aprilie, Iorga a fost în mijlocul unui scandal care a dus la arestarea lui Codreanu și la uciderea acestuia. Până atunci, istoricul atacase politica Gărzii de a înființa mici firme comerciale și acțiuni de caritate. Acestea l-au făcut pe Codreanu să i se adreseze cu o scrisoare deschisă, în care îl făcea „necinstit” și „incorect”. Premierul Armand Călinescu, care a cerut interzicerea activităților legionare, a răspuns cererii lui Iorga, ordonând judecarea lui

Codreanu pentru conspirație. O consecință neașteptată a acestei decizii a fost demisia în semn de protest a generalului Ion Antonescu din postul de ministru al Apărării.

Iorga a refuzat să ia parte la proces; în scrisorile pe care le-a adresat judecătorilor, a cerut retragerea acuzației de calomnie, și a avertizat că Corneliu Zelea Codreanu ar trebui să urmeze un program de reabilitare psihică.

În 1939, după ce campania de condamnare a Gărzii a degenerat în terorism, Iorga a apărut la tribuna Senatului pentru a cere încetarea violențelor.

Degenerarea rapidă a climatului politic l-a făcut să se concentreze pe activitățile de militant și jurnalist. A ținut mai multe conferințe și a dedicat mai multe articole păstrării granițelor României Mari și cauzei anti-legionare: *Semnul lui Cain, Ignoranța stăpâna lumii, Drumeț în calea lupilor* etc.

În anul 1940, regimul lui Carol al II-lea s-a prăbușit. Neașteptata cedare a Basarabiei și Bucovinei de nord sovieticilor a șocat societatea românească și l-a revoltat pe Iorga. La două ședințe ale Consiliului Coroanei ținute la 27 iunie, a fost unul din cei șase din totalul de 21 de membri care s-au opus ultimatumului impus de URSS, cerând cu insistență apărarea armată a Basarabiei. Mai târziu, Dictatul de la Viena a cedat Ungariei Transilvania de Nord, astfel agravându-se criza politică și morală, care a dus la instaurarea Statului Național-Legionar cu Ion Antonescu în calitate de *Conducător*, sprijinit de un guvern legionar.

Văzut vinovat pentru uciderea lui Codreanu, a primit noi amenințări de la Garda de Fier, prin scrisori de ură, atacuri în presa mișcării legionare (*Buna Vestire* și *Porunca Vremii*) și tirade de la sediul legionar din Văleni. S-a opus noului

guvern susținându-și atașamentul față de Regele care fusese obligat să abdice.

Nicolae Iorga a fost obligat să părăsească domiciliile din București (unde deținea o casă nouă în cartierul Dorobanți) și din Vălenii de Munte din cauza cutremurului din noiembrie 1940. S-a mutat la vila sa din Sinaia. A fost ridicat de aici de un grup de legionari, format din Ion Tucan, Ștefan Cojocaru, Traian Baicu, Ștefan Iacobete și Tudor Dacu, informator al Poliției Legionare fiind inginerul agronom Traian Boeru, în după-amiaza zilei de 27 noiembrie, și ucis lângă Strejnicu. A fost împușcat de nouă ori, cu pistoale de 7,65 mm și 6,35 mm. Asasinarea lui Iorga este des menționată în paralel cu cea a politicianului țărănist Virgil Madgearu, răpit și omorât de legionari în aceeași noapte, și cu Masacrul de la Jilava (în care aparatul administrativ al lui Carol al II-lea a fost decimat). Aceste acte de răzbunare, puse în legătură cu descoperirea și reîngroparea rămășițelor lui Codreanu, au fost făcute de legionari din propria inițiativă, ducând la tensiuni între ei și Antonescu.

Membrii Gărzii de Fier îl considerau responsabil de uciderea comandantului lor, Corneliu Zelea Codreanu în timpul regimului de autoritate monarhică a Regelui Carol al II-lea, când, în urma unei scrisori deschise adresate de Codreanu către Iorga, acesta fiind și consilier regal, i s-a intentat proces și liderul legionarilor a fost condamnat pentru calomnie. Cu toate că Iorga a adresat câteva scrisori instanței în care a cerut suspendarea procesului, procedura juridică nu a fost oprită.

Moartea lui Iorga a generat consternare și a cutremurat comunitatea academică. După aflarea veștii asasinării lui Iorga, 47 de universități și academii din întreaga lume au

arborat drapelul în bernă. Discursul funerar a fost ținut de istoricul francez exilat Henri Focillon, din New York, numindu-l pe Iorga „una dintre personalitățile legendare plantate, pentru eternitate, în pământul unei țări și în istoria inteligenței umane”. În țară, Garda de Fier a interzis plângerea sa în public, exceptând un necrolog în cotidianul *Universul* și o ceremonie ținută la Academia Română. Un ultim omagiu a fost adus de filosoful Constantin Rădulescu-Motru, care-l numea „curajosul intelectual al națiunii”... (<https://ro.wikipedia.org>)

Mihail Moruzov și masacrul de la Jilava

Asasinatele de la Jilava au avut loc în noaptea de 26/27 noiembrie 1940, la Închisoarea Militară Jilava, când un grup de legionari înarmați a ucis un număr de 64 deținuți politici, 5 dintre aceștia fiind foști demnitari ai fostului regim de dictatură regală.

După proclamarea Statului Național-Legionar, în data de 14 septembrie 1940, printr-un Decret-lege a fost înființată „Comisia specială de anchetă criminală, cu sarcina de a ancheta și instrumenta toate crimele comise contra legionarilor în perioada regimului de dictatură regală” (24 februarie 1938-6 septembrie 1940). Comisia specială de anchetă îl avea drept președinte pe Eugeniu Bănescu, Consilier al Curții de Casație, căruia i se adăugau alți trei membri. Comisia a anchetat efectiv începând cu 4 octombrie 1940, în 38 de ședințe, în care s-au luat 60 de interogatorii și 58 declarații de martori, ancheta derulându-se efectiv până în data de

26 noiembrie 1940, prin Decretul 3009 din 8 decembrie 1940, comisia fiind desființată.

Inițiativa arestării marilor vinovați de crimele regimului carlist i-a aparținut lui Ion Antonescu. Listele cu cei învinuiți de crime contra legionarilor au început să fie întocmite la Prefectura Poliției începând cu data de 27 septembrie 1940. Listele erau prezentate de către Constantin Orășanu, secretarul general al Prefecturii de poliție, subsecretarului de stat din ministerul de interne, Alexandru Rioșianu, omul de încredere al lui Ion Antonescu, care hotăra cine să fie arestat. Poliția legionară avea să fie înființată abia după o lună, la sfârșitul lunii octombrie, printr-o decizie ministerială, confirmată de un comunicat al lui Horia Sima din 30 noiembrie 1940.

În data de 26 noiembrie, un comando legionar a executat sumar un număr de 64 deținuți la Jilava care fuseseră arestați anterior. Datorită acestui eveniment, lucrările comisiei au fost sistate, comisia nemaifiind în măsură să-i trimită pe arestați în fața justiției. Deși comisia nu a reușit să stabilească ierarhia precisă a responsabilităților, din documentele de arhivă, cuprinzând declarațiile martorilor și participanților la aceste crime fără precedent în istoria României, se poate reconstitui firul acelor evenimente și de asemenea, se pot deduce responsabili. Un caz mai deosebit este cel al lui Mihail Moruzov, fost director al Serviciului Secret de Informații (SSI), arestat în noaptea de 5/6 septembrie 1940, pe când se întorcea de la o consfătuire cu amiralul Canaris, șeful Abwehr-ului, de la Veneția. Acesta, în calitate de șef direct al lui Nicu (Niky) Ștefănescu, adjunctul său, era responsabil pentru anchetele derulate sub tortură ale acestuia, prin care urmărea să „smulgă mărturisiri” legionarilor arestați. De

asemenea contribuisese direct la elaborarea listei celor 105 căpetenii legionare ce fuseseră asasinate în 21/22 septembrie 1939, în cadrul operațiunii de represalii ordonate de către Carol al II-lea în urma asasinării lui Armand Călinescu. Mandatul de arestare a fost emis la cererea generalului Ion Antonescu, care în 6 septembrie 1940 fusese investit prim-ministru cu puteri sporite de către Carol al II-lea, care abdicase în favoarea fiului său. Pe lângă faptul că distrusese documente de arhivă, Moruzov mai era acuzat și de abateri grave de la regulamentul SSI, deoarece întocmise un „dosar compromițător” despre doamna Lița Baranga, mama lui Ion Antonescu, în vârstă de 82 de ani în 1940, și-i „regizase” acestuia un proces de bigamie, proces câștigat de general. Adversar ireductibil al activităților ilegale ale lui Moruzov, instigate de Carol al II-lea, Antonescu strângea de peste un deceniu dovezi asupra conspirațiilor politice ale acestuia în cadrul SSI.

Victimele erau internate în celule închise cu lacăt, fiind identificate prin tabelele nominale de pe ușa fiecărei celule. În total, erau 64 de persoane, din care 5 foști demnitari. Cu excepția generalului Gheorghe Argeșanu, toți cei 10 ofițeri uciși proveneau din Jandarmerie. Singurul politician era Victor Iamandi. Restul erau subofițeri de poliție, siguranță și jandarmi, și doi civili, studentul Mihail Vârfureanu și un anume Virgil Diculescu.

În urma anchetei Comisiei speciale de anchetă criminală, aceasta a emis inițial un număr de 33 de mandate de arestare, vizând responsabili prezumtivi de asasinatele din 29/30 noiembrie 1938, când victime au fost Corneliu Zelea Codreanu, cei trei Nicadori și cei zece Decemviri, dar și de următoarele,

cele 252 persoane asasinate în 21/22 septembrie 1939, plus alte 26 asasinate, în total 292 persoane asasinate fără judecată, respectiv: generalul Gabriel Marinescu, fost prefect al Poliției Capitalei, generalul Ioan Bengliu, fost inspector general al Jandarmeriei, generalul Gheorghe Argeșanu, fost comandant al Corpului II de Armată, Radu Pascu, fost președinte al Curții de Apel București, colonel Vasile Zeciu, fost prim-procuror militar, colonel Ștefan Gherovici și colonel Anibal Panaitescu din Jandarmerie, maiorii Iosif Dinulescu, Aristide Macoveanu și Alexandru Popescu din Jandarmerie, Ernest Urdăreanu, fost mareșal al Palatului, dispărut (a fost făcută o cerere de extrădare din Spania, căreia autoritățile spaniole nu i-au dat curs), Vasile Parisianu, fost director în Prefectura Poliției Capitalei (extrădat din Iugoslavia), Nicu Ștefănescu (zis Niky), fost director în Siguranța Generală, comisarul Pavel Patriciu din Prefectura Poliției Capitalei, agenții de poliție Gheorghiu Petre, Nicolae Găman, Constantin I. Popescu, jandarmul Ion Iordache zis Iordănescu, Gh. Comșa și Nicolae Lescenco, jandarmi; plutonier major Nițu Ștefan, plutonierii Nicolae Bularda, Ion N. Cașotă, Neacșu Crăciun, V. Moiescu, Gh. Niculescu, Gh. Oancea, Const. Sârbu, Ion Stănciucu, V. Tașcă și Nicolae Zăinescu, sergentul instructor Tudor Petre și soldatul Barabas Ion. În scurtă vreme, comisia a stabilit că în multe crime mai erau implicați 55 prefecți de județ, 55 comandanți de jandarmi, cel puțin tot atâția comisari, inspectori și ofițeri de jandarmi, plus 20 de executanți ai crimelor respective, comisia urmând să redacteze mandatele de arestare, emițând o parte din ele, care a condus la alte arestări. O parte din mandate, emise pentru închisoarea Văcărești, au fost remise comisiei de către

Prefectul Poliției, colonelul Ștefan Zăvoianu, pentru a fi emise pentru Închisoarea Militară Jilava, cerere ce se baza pe un decret ce prevedea ca închisorile militare să poată primi și persoane trimise în prevenție de comisiile de anchetă ale Ministerului de Justiție. Pe numele restului de 31 de persoane asasinate la Jilava nu fuseseră emise mandate de arestare în regulă, dat fiindcă închisoarea Jilava era închisoare militară. Comisia de anchetă afirmă că din cele 64 de victime, numai 28 aveau mandate de arestare în regulă, emise de comisie pentru Jilava, dintre care 16 fuseseră reținuți de poliția legionară, fără forme legale, pentru restul de 12, comisia de anchetă găsind probe zdrobitoare, a dispus ulterior emiterea de mandate de arestare în regulă. Pentru un număr de 6 arestați, respectiv agenții de poliție Bonea Niculescu, Tudor Miron, Constantin Bouleț, Marin Georgescu și Laurențiu Constantinescu, ca și pentru slt. Traian Cinghiță, comisia a făcut o adresă formală către Prefectura Poliției pentru a fi puși în libertate, dar aceștia au fost reținuți și în zilele următoare, fiind uciși împreună cu restul.

Scopul urmărit de Comisia Specială de anchetă criminală era de a stabili persoanele responsabile pentru cele 292 asasinate comise contra legionarilor în perioada regimului de „dictatură regală” (24 februarie 1938-6 septembrie 1940). Pentru cei 5 demnitari, ca și pentru restul de ofițeri superiori proveniți din Jandarmerie, faptele erau clare, dat fiindcă existau ordinele scrise și semnate de respectivii, care incriminau fără dubiu participarea acestora la asasinatelor din 29/30 noiembrie 1938. S-a adăugat la toate acestea și depozitia plt. Constantin Sârbu, cel care-l strangulase pe Căpitan, singura publicată în presă, care releva rolul fiecăruia din acești

ofițeri superiori în asasinarea Căpitanului, Nicadorilor și Decemvirilor, în profanarea cadavrelor și ascunderea crimei. Comisia nu a reușit să descopere implicarea lui Armand Călinescu în aceste asasinate, aceasta apărând mult mai târziu, după publicarea memoriilor fostului prim-ministru. De asemenea, era clară responsabilitatea gen. Gheorghe Argeșanu în asasinatele din 21/22 septembrie 1939, numit prim-ministru pentru a „pacifica țara”, respectiv pentru a organiza și executa cele 252 asasinate fără judecată. Victor Iamandi, de asemenea, în calitate de ministru de justiție (30 martie 1938-23 noiembrie 1939), a contribuit în mod hotărâtor la emiterea de acte normative menite să acopere „legal” crimele comise. În plus, legionarii îl acuzau că în 30 decembrie 1933 ar fi ordonat asasinarea lui Sterie Ciumetti, de către comisarii de poliție Ion Panovă și Aurelian Negrescu, crimă care nu intra în categoria celor investigate de comisie.

În ceea ce privește executanții crimelor, stabilirea responsabilităților era mai complicată. Înființarea comisiei de anchetă a deschis o problemă de procedură: stabilirea responsabililor și responsabilităților. Decretul suplimentar din 3 octombrie, a adus noi precizări și a stabilit normele de procedură în stabilirea vinovățiilor. Anterior, în discuțiile avute cu Ion Antonescu, care dorea să fie aduși în fața justiției și responsabili politici pentru aceste crime, ceea ce ar fi însemnat câteva mii de oameni, Horia Sima a propus ca să fie aduși în fața justiției doar responsabili direcți, cei care au dat ordinele, iar dintre executanți, doar cei care au făcut dovadă de cruzime, în această categorie intrând cei 14 jandarmi strangulatori de la Tâncăbești, agenții de poliție care supuseseră arestații la torturi, „echipele morții” din

cadrul Siguranței care aruncaseră legionari de vii în cuptorul Crematoriului „Cenușa” din București, etc... Din acest moment au început disensiunile cu comisia. Slt. Cinghiță, acuzat de legionari că în lagărul de la Vaslui, în cazul celor 31 de asasinate petrecute în 22 septembrie 1939, nu ar fi respectat protocolul execuției prin împușcare, mitraliindu-i pe cei 31 de legionari în grup, a fost absolvit de comisie, care a dispus punerea lui în libertate. În aceste condiții, col. Ștefan Zăvoianu, Prefectul Poliției Capitalei, a refuzat să dea curs acestei decizii. Mai era și cazul studentului Mihai Vârfureanu, fost comandant legionar, dovedit colaborator al Siguranței, acuzat de arestarea și asasinarea Nicoletei Nicolescu. Unul dintre reținuți, plutonierul de jandarmi Tudor Petre, a fost arestat datorită unei neglijențe a comisiei, având același nume cu unul din cei 14 jandarmi strangulatori, fiind și el asasinat. Ulterior s-a susținut că președintele comisiei, Eugeniu Bănescu, ar fi făcut demersuri pentru eliberarea acestuia, dar că poliția legionară ar fi refuzat să-l elibereze. Printre victime, în celula nr. 17 s-a aflat și un anume Virgil Diculescu, despre care tatăl său a afirmat ulterior că a căzut victimă a secretarului general al Prefecturii de poliție, chestorul Constantin Orășanu, individ protejat de Gabriel Marinescu, care avusese un conflict cu Virgil Diculescu, deoarece refuzase să plătească 30 de sticle de șampanie, consumate la nunta fiicei sale. În sprijinul acestei afirmații, comisia de anchetă a asasinatelor de la Jilava, susține că acest Virgil Diculescu nu a avut nici o funcție publică și nici o tangență cu crimele comise contra legionarilor, el apărând ca o victimă colaterală a unui polițist corupt. Chiar și așa, lista pe care era trecut Virgil Diculescu, ca și altele, descoperite ulterior, ale

aceluiași Constantin Orășanu, au fost aprobate de subsecretarul de stat din ministerul de interne, Alexandru Rioșianu, omul de încredere al lui Ion Antonescu. Ulterior, Constantin Orășanu va fi și el inculpat în procesul asasinatelor.

În data de 26 noiembrie 1940, Închisoarea Militară Jilava se afla sub comanda colonelului Opriș, iar paza deținuților, reținuților și condamnaților era asigurată de o gardă legionară. Garda avea 7 posturi/3 schimburi, un caporal de gardă, un comandant, un planton/3 schimburi în corpul de gardă, plus 4 oameni auxiliari. Personalul gărzii era furnizat în general de Corpul Muncitoresc Legionar. Paza închisorii era asigurată de militari. Echipa de legionari ce urma să schimbe garda din 25/26 noiembrie, având drept comandant pe un anume Ion Tapangea, s-a format în jurul orei 20, la Prefectura Poliției Capitalei, fiind condusă de comisarul legionar Gheorghe Crețu. Schimbul anterior, din 24/25 noiembrie avea drept comandant pe un anume Constantin Savu, care a rămas în continuare în incinta fortului. Garda legionară, sub comanda comisarului Gheorghe Crețu s-a deplasat la Jilava, folosind o mașină a poliției. Aceasta a fost însoțită de un autoturism în care se aflau Dimitrie Grozea (Dumitru Groza), comandantul Corpului Muncitoresc Legionar (CML), chestorul legionar Romulus Opriș și de comisarul legionar Pavel Grimalschi. O dată ajunși la Închisoarea Militară Jilava, s-a procedat la predarea-primirea schimbului (schimbarea gărzii), fiecare legionar trecând la post. În jurul orei 24, Dimitrie Grozea i-a strâns pe toți legionarii în corpul de gardă, explicându-le că trebuie uciși în acea noapte toți cei 64 deținuți politici, pentru a răzbuna moartea Căpitănelui. Ulterior, comisarul legionar Gheorghe Crețu avea

să declare că se luase această decizie, deoarece aflaseră că în ziua următoare garda legionară urma să fie înlocuită cu una formată exclusiv din militari. Dimitrie Grozea avea deja o listă cu împărțirea pe celule a legionarilor ce urmau să execute prizonierii.

O dată împărțiți, legionarii s-au întors la post, așteptând schimbarea gărzii militare și trecerea rondului. În prealabil, înlăturaseră lacătele de la ușile celulelor. În jurul orei 1.00-1.30, în urma unui semnal convenit dinainte, un foc de pistol, legionarii au pătruns în celulele repartizate fiecăruia, împușcându-i pe prizonieri. Lista cu legionarii din echipa lui Gheorghe Crețu nu a mai fost afișată în corpul de gardă, așa cum se proceda zilnic la schimbarea gărzii, pentru a nu se afla identitatea asasinilor. Gheorghe Crețu, în declarația sa, făcută în fața tribunalului afirma: „Eu am fost repartizat la celula nr.18. La ora 0.30 s-a auzit semnalul. Am deschis ușa celulei, am comandat «drepti», după care am tras, executând prin împușcare toți cei 14 deținuți care se găseau înăuntru. După executare am recunoscut cadavrele următorilor: Panova, Otto Reiner, Bonea Niculescu, Marin Georgescu, Horwath Iuliu, Horwath Victor, Petre Tudor, Bobocea Gh., Vârfureanu, Malenschi Gh. și frații Bileca (doi). Ceilalți doi nu i-am cunoscut. Repet că execuția am făcut-o prin împușcare și nu am desfigurat nici un cadavru cu toporul. Execuția s-a făcut cu revolvere automate Mausser, cu care era înarmată garda legionară. Dintre executanți cunosc pe următorii: Romulus Opriș, Grozea Dumitru, Marcu Octavian, Pavel Grimalschi, Popescu Ilarion, Sauciuc Vanghele, Iftimescu Ion, Rădulescu Ilie. [...] Execuția a durat aproximativ 10 minute...”.

După executarea asasinatelor, grupul de legionari care trebuia să asigure paza deținuților, au părăsit posturile și s-au întors în București.

Descoperirea asasinatelor a fost făcută imediat de către unul din soldații de santinelă, un anume Dumitru Gălbinaș, care în jurul orei 1.40, raportează acest fapt comandantului gărzii militare, plt. Dumitru Forțu. Un alt soldat, Manea Constantin, care avea postul chiar în sala pe care se aflau celulele celor asasinați, a declarat ulterior că asasinatele s-au produs în jurul orei 1.30, fiind executate de o echipă de circa 20 de legionari. Plt. Dumitru Forțu a luat măsuri de întărire a pazei, pentru a nu fi compromise probele materiale, după care și-a anunțat superiorii. Comandantul închisorii, col. Opriș, a fost anunțat în jurul orei 2.20. Comisarul de serviciu la prefectura poliției, un anume Tofan, a anunțat Parchetul de crimele comise la Jilava. Primele bănuieli au fost îndreptate contra legionarilor care lucrau la deshumarea osemintelor lui Corneliu Zelea Codreanu, a Nicadorilor și Decemvirilor.

Miercuri, 27 noiembrie 1940, la orele 1.45: Ministerul de Interne comunică conducătorului statului, generalul Ion Antonescu, că grupul de legionari ce făceau paza deținuților politici de la Închisoarea Militară Jilava au asasinat cu focuri de armă și corpuri contondente pe toți cei 64 de deținuți, după care au dispărut. La orele 2.00, s-a dat alarma la toate ministerele și instituțiile de stat din București, iar Subsecretarul de Stat al Armatei a ordonat imediat consemn general al trupelor din garnizoană (Divizia a 3-a Infanterie), precum și măsurile urgente de siguranță a instituțiilor de stat și folos obștesc. La orele 10.00, Horia Sima, vicepreședintele

Consiliului de Miniștri, este chemat de către Ion Antonescu pentru a da relații asupra evenimentelor de la Jilava. Ca primă măsură, Horia Sima va da un comunicat, în care preciza: „Orice abatere de pe linia dreaptă legionară [...] va fi sancționată fără cruțare și conform cu legile speciale”.

La orele 11.00, are loc o ședință a Consiliului de Miniștri, în care s-au analizat evenimentele din noaptea precedentă, și măsurile ce urmează a fi luate. În cadrul acestei ședințe, la orele 13.00, Horia Sima cere un răgaz pentru a depista făptașii.

În data de 28 noiembrie 1940, un comunicat oficial a fost publicat în presă: *În noaptea de 26/27 noiembrie, cu ocazia deshumării osemintelor de la Jilava, legionarii care lucrau la această deshumare, au pătruns în închisoare și au împușcat pe unii dintre deținuții politici aflați acolo și considerați ca autorii principali ai crimelor săvârșite împotriva Căpitanului și a legionarilor, sub fostul regim.*

La ancheta din 1941, acest comunicat se va dovedi fals – fiind evident că nu legionarii care participau la deshumare i-au asasinat pe deținuți. Horia Sima ulterior va susține totuși această idee.

Înainte de 23 ianuarie 1941, nu au fost inițiate acțiuni în justiție pentru prinderea și pedepsirea asasinilor, ci doar o anchetă privind împrejurările asasinatelor și ancheta medico-legală obligatorie pentru înhumarea victimelor. În schimb, Ion Antonescu a dispus măsuri asiguratorii de ordin militar, menite a exercita presiune asupra legionarilor, respectiv: deplasarea trupelor Diviziei a 3-a Infanterie în dispozitiv, deplasarea unui batalion de care blindate de la Târgoviște spre București, acesta ajungând în Capitală în data de 28 noiembrie 1940, ora 5 dimineața, concomitent cu înlocuirea

prefectului poliției Capitalei, Ștefan Zăvoianu, cu colonelul adjutant Pălăngeanu. În data de 28 noiembrie 1940, la orele 12.00, Ion Antonescu îl numește în calitate de Prefect de Poliție pe Radu Mironovici, Comandant al „Bunei Vestiri”, colonelul Pălăngeanu nefiind acceptat de Horia Sima.

În data de 9 decembrie 1940, generalul Constantin Petrovicescu, ministru de interne, va emite Ordinul nr. 4766/940 prin care va desființa poliția legionară, argumentând că *Mișcarea legionară rezervă membrilor săi alte misiuni de importanță cu mult mai mare*. În consecință, poliția legionară este desființată începând cu data de 1 decembrie 1940.

În data de 27 noiembrie 1940, a fost dispusă o anchetă medico-legală privind cele 64 de asasinate. Majoritatea celor asasinați muriseră datorită „suprimării funcțiilor cerebrale consecutiv fracturilor craniene și rănirii creierului prin proiectile de armă de foc”. În cadavrele victimelor au fost găsite între 2 (Ion Balint) și 34 de gloanțe (Niky Ștefănescu). O parte din victimele din celula nr. 17, cea în care a operat Gheorghe Crețu, s-a constatat că fuseseră lovite în cap cu „un corp tăios greu, cum ar fi un topor”. Mihail Moruzov a fost singurul care nu a fost împușcat în cap, decesul acestuia datorându-se rănilor produse de mai multe gloanțe care l-au lovit în gât.

Pentru a nu adânci disensiunile dintre Ion Antonescu și Mișcarea Legionară, Ministrul Reichului (ambasadorul Germaniei) la București i-a comunicat lui Antonescu că execuțiile de la Jilava nu sunt un motiv ca să se pună în primejdie existența Statului Național-Legionar. Participarea lui Baldur von Schirach și a lui Ernst Wilhelm Bohle la funeraliile Căpitanului, au avut menirea să aplaneze aceste disensiuni,

indicând că guvernul Reichului nu dorește pe moment o schimbare a sistemului de guvernare. În discuțiile purtate cu Baldur von Schirach și cu Ernst Wilhelm Bohle, Horia Sima a reluat aceeași idee: *I-am explicat starea sufletească a acestor oameni care au lucrat la deshumarea osemintelor Căpitanului și revolta care i-a cuprins când au descoperit trupul Căpitanului ars de vitriol și cu ștreangul la gât.*

În legătură cu afirmația lui Ion Antonescu, referitor la cele 64 de persoane împușcate în noaptea de 26/27 noiembrie la Jilava, asupra căreia au existat controverse, generalul Constantin Petrovicescu a declarat la proces că Ion Antonescu ar fi afirmat : *Nu îmi pare rău de nici unul dintre aceștia, pentru că au făcut prea mult rău acestei țări.* Atunci când Președintele, Alexandru Voitin (Voitinovici) i-a cerut lui Ion Antonescu să confirme acest lucru, acesta a afirmat că: *Aceasta nu are nici o legătură cu atitudinea mea.*

După evenimentele violente din 21-23 ianuarie 1941, cunoscute îndeobște sub denumirea de „Rebeliunea legionară”, în afară de judecarea și condamnarea celor care participaseră la aceste evenimente, Ion Antonescu a decis deschiderea unei anchete privind asasinatele din noaptea de 26/27 noiembrie 1940. Prin Ordinul de urmărire nr. 19 860 din 26 martie 1941, comandantul militar al Capitalei a ordonat punerea sub urmărire penală a 16 persoane, legionari, suspectați de implicare în asasinatele din noaptea de 26/27 noiembrie 1940, de la Jilava, cazul fiind repartizat CabINETULUI 10 Instrucție al Tribunalului Militar C.M.C. În urma anchetei, încă alte 22 de persoane au fost inculpate în asasinatele de la Jilava, în alte asasinat petrecute în arestul Prefecturii de Poliție, și în asasinarea profesorilor Nicolae Iorga

și Virgil Madgearu. Procesul a început în data de 9 iulie 1941 la Curtea Marțială din București. Au compărut în fața curții 17 acuzați, toți în stare de arest. Au fost lipsă 21 de acuzați, din care 20 dispăruți, unul fiind mobilizat. Sentința a fost pronunțată în 22 iulie 1941. 20 de acuzați, printre care Ștefan Zăvoianu, Gheorghe Crețu, Dumitru Groza etc., au fost condamnați la moarte, 5 acuzați au fost condamnați la muncă silnică, 6 acuzați au fost condamnați la câte 10 ani închisoare, iar 5 acuzați au fost achitați. Printre cei achitați s-a numărat și fostul secretar al prefecturii de poliție Constantin Orășanu, apărut de Ionel Teodoreanu. Ancheta a relevat și existența unei a 65-a victime, plutonierul de jandarmi Nicolae Ciurea, care a scăpat cu viață în împrejurări neelucidate. Din cei 20 de condamnați la moarte, 14 erau dispăruți. Restul de 6, respectiv Ștefan Zăvoianu, Gheorghe Crețu, Octavian Marcu, Constantin Savu, Anghel Dumitru și Ion Tănăsescu, ultimii 5 fiind participanți direcți la asasinatele de la Jilava, au fost executați în data de 28 iulie 1941.

Cu toate acestea, principalele scopuri ale anchetei nu au fost atinse. Nu s-a stabilit cu exactitate lista asasinilor, nu s-a stabilit modul în care au acționat aceștia, nu s-a stabilit cine a dat ordinul, ș.a.m.d. Ancheta nu a reușit să determine vreo implicare a lui Horia Sima în aceste asasinat, deși în rechizitoriu s-au făcut la un moment dat unele aluzii care au dat naștere ulterior la speculații pe această temă. Comisarul Gheorghe Crețu a luat asupra sa responsabilitatea asasinării a 17 persoane, deși este imposibil să fi acționat singur.

În ceea ce-l privește pe Ion Antonescu se afirmă că Mihail Moruzov ar fi deținut unul sau mai multe dosare compromițătoare privindu-l pe acesta. Așa zisele dosare compromițătoare,

care oricum nu erau de resortul SSI, o priveau pe Lița Baranga, mama mareșalului, octogenară la acea dată, ca și presupusa „bigamie”, pentru care Ion Antonescu obținuse câștig de cauză în instanță. Aceste dosare fuseseră instrumentate din ordinul lui Carol al II-lea, pentru a avea un pretext de a-l înlătura pe general. În ceea ce-l privește pe Ion Antonescu, acesta avea toate motivele să-l trimită pe Moruzov în fața justiției, dat fiindcă astfel de dosare privind viața privată a demnitarilor statului, nu puteau face obiectul activității unui serviciu de contraspionaj al armatei.

În ceea ce-l privește pe Horia Sima, despre acesta se afirmă că ar fi fost „spionul (uneori și informatorul) lui Moruzov, plătit cu 200.000 de lei lunar (70 de salarii medii)”. Această afirmație apare în biografia lui Moruzov, făcută de Gheorghe Cristescu, unul din șefii SSI, afirmație citată fără însă a indica vreo sursă. Această chestiune este lămurită însă mai departe, de această dată *in extenso*, pe baza documentelor de arhivă. Relațiile lui Horia Sima cu SSI, datează din primăvara lui 1940, atunci când Sima arestat fiind, a fost contactat de Moruzov din însărcinarea lui Ernest Urdăreanu, pentru a încerca o mediere care să pună capăt conflictului sângeros dintre Carol al II-lea și Mișcarea Legionară. Chestiunea este cuprinsă într-un referat (Referatul din 31 august 1940, întocmit de Mihail Moruzov), prin care acesta solicita Ministerului Apărării Naționale, „aranjarea” situației militare a 12 căpetenii legionare (mobilizate deja la unitățile militare), cap de listă fiind Horia Sima, pentru a putea fi detașate la SSI. Se recomanda de asemenea punerea acestuia în libertate. În schimb, cele 12 căpetenii legionare se obligau să facă propagandă cu formula *Credință pentru Rege și în slujba intereselor*

tării, scopul principal fiind culegerea de informații privind activitatea *comunistă, teroristă și iredentistă*. O săptămână după încheierea convenției cu Moruzov, Regele avea să abdice. Horia Sima vorbește și el despre această înțelegere menită să-i asigure libertatea de mișcare în organizarea loviturii de stat de la 6 septembrie 1940.

Alte afirmații fanteziste privesc implicarea lui Mihail Moruzov, împreună cu Carol al II-lea și cu Horia Sima în asasinarea lui Armand Călinescu (21 septembrie 1939). Această ipoteză a fost lansată de către Ștefan Palaghiță, un dizident legionar „codrenist”, ipoteză exploatată ulterior de către istoriografia comunistă. În realitate, atentatul reușit contra primului ministru a demonstrat ineficiența serviciului român de informații condus de Mihail Moruzov, spulberând tocmai teza falsă că Horia Sima ar fi fost informator al lui Moruzov „plătit cu 200.000 lei pe lună”. De altfel, Horia Sima apare în evidențele SSI de abia în februarie 1939, când a intrat în atenția autorităților, fiind dat în urmărire generală, fotografia sa fiind distribuită sub consemn la frontieră.

Jurnalistul Mihai Pelin, într-un articol pe blogul personal, reluat în presă, printre alte afirmații fanteziste fără acoperire în documente, afirmă că Horia Sima ar fi fugit în Germania, pentru a face spionaj în slujba lui Moruzov. Istoricul Armin Heinen, care a făcut cercetări zeci de ani în arhivele naziste, pe urmele legăturilor dintre naziști și Mișcarea Legionară a demonstrat că aceste legături au fost cvasi-inexistente. În Germania, atât Horia Sima, cât și ceilalți legionari, aveau statutul de refugiați politic, cu un regim extrem de sever – supraveghere permanentă, orice activitate politică era categoric interzisă, libertatea de deplasare extrem

de redusă, contactul cu cetățeni germani redus la strictul necesar – în caz contrar, riscau să fie extrădați, iar acasă îi aștepta execuția.

Altă afirmație fantezistă a fost făcută de fiica lui Moruzov, Aurora Florina, care într-un interviu afirmă că tatăl ei nu ar fi fost asasinat de legionari, ci de soldați, din ordinul lui Ion Antonescu, susținând că a văzut răni produse de baionetă pe cadavrul tatălui ei (11 gloanțe și 5 lovituri de baionetă), chestiune contrazisă de certificatul medico-legal... (<https://ro.wikipedia.org>)

Corneliu Zelea Codreanu, călău și victimă

Multe din evenimentele tragice petrecute în România la sfârșitul anilor '30 au legătură cu moartea charismaticului lider legionar Corneliu Zelea Codreanu, supranumit „Căpitanul”, un personaj deopotrivă adulat și contestat în epocă și în posteritate.

Corneliu Zelea Codreanu (13 septembrie 1899, Huși-30 noiembrie 1938, satul Tâncăbești, comuna Snagov, Ilfov) a fost liderul extremei-drepte naționalist creștine, al partidului Garda de Fier sau al Legiunii Arhanghelul Mihail din România interbelică, cunoscuți și sub numele de Legionari, Mișcarea Legionară sau neoficial, „Cămășile Verzi”. Codreanu a avut controlul absolut al organizației. *Căpitanul* s-a născut la Huși, cu numele Corneliu Zelinski. În anul 1902, tatăl său, Ion Zelinski și-a românizat numele în Zelea Codreanu. Mama sa, Eliza, născută Brunner, era de origine germană-bavareză. Străbunicul său, Simion Zelea, se trăgea dintr-o familie de răzeși moldoveni din satul Igești din Bucovina. În perioada

1786-1848, când Bucovina a fost sub administrație poloneză (aparținând de provincia Galiția), el a fost obligat de autorități să-și schimbe numele în Zelinski. Străbunicul din partea mamei, Adolf Brunner, a sosit din Bavaria în Bucovina ca funcționar vamal. Corneliu a fost botezat într-o biserică ortodoxă o dată cu părinții săi, care s-au convertit, și ei, la credința ortodoxă.

Corneliu și tatăl său, Ion Zelea Codreanu, s-au străduit să-și afișeze o origine neaoș-românească, reclamându-se a se trage dintr-o veche familie de răzeși și arătând că numele Zelea ar fi provenit de la „zale” și nu de la Zelinski, care înseamnă în limba polonă *Codreanu*.

La 16 ani a fost combatant voluntar în Primul Război Mondial, fără a fi împlinit vârsta minimă pentru încorporare. Între 1917 și 1918, a urmat cursurile Școlii Militare de Infanterie de la Botoșani.

A aderat la Garda Conștiinței Naționale în 1919, atras de caracterul anticomunist al organizației. În 1920, a participat la acțiunile de înăbușire a revoltei comuniste de la Atelierele CFR Nicolina.

Admis la Facultatea de Drept din Iași, a devenit președintele Societății studenților la drept, organizație pe care a dizolvat-o pentru a fonda, în 1922, „Asociația Studenților Creștini”. În semn de protest față de decizia rectoratului universității de a începe anul școlar fără tradiționala slujbă religioasă, Codreanu s-a baricadat în interiorul instituției. Din cauza acestei acțiuni, a fost exmatriculat. A plecat în Germania, unde a studiat timp de câteva luni la Berlin și Jena. În timpul șederii în Germania, a participat la mitinguri organizate de Hitler și s-a lăsat cucerit de doctrina acestuia.

În iunie 1925, Codreanu s-a căsătorit cu Elena Ilinoiu, fiica lui Constantin Ilinoiu. Sub auspiciile unor colaboratori și simpatizanți ca A. C. Cuza, generalul Macridescu, George Niculescu și alții, a fost organizat un spectacol-demonstrație politică în care mirii purtau costume naționale albe și pe cap pirostrii cu crucea în creștet și svastică pe frunte. La spectacol au participat 90.000 de persoane în mii de vehicule, formând o coloană de 4 km. Filmarea procesiunii a fost confiscată și arsă în 1925 pe motiv că punea în pericol ordinea și siguranța publică.

Reprimit la studii la Universitatea din Iași ca urmare a intervențiilor profesorului A. C. Cuza, prieten al familiei și totodată protectorul și mentorul său spiritual, Codreanu se reîntoarce în țară și își reia studiile pentru o perioadă de timp scurtă. În acest răstimp, participă la demonstrațiile studențești care cereau limitarea numărului evreilor în învățământul superior (*numerus clausus*).

În 1923, fondează împreună cu A. C. Cuza partidul de extremă dreapta Liga Apărării Naționale Creștine (L.A.N.C).

În 1924, în urma unei altercații este implicat într-un proces la care, în sala de judecată, în fața instanței, îl împușcă pe prefectul de poliție Manciu, care îl agresase la rândul său anterior, dar este achitat pe motiv că acționase în legitimă apărare. Este vorba de primul dintr-o serie de asasinate politice (crima politică anterioară din România modernă a fost asasinarea lui Barbu Catargiu în 1863). „Asta este marea învinuire care se aduce legionarilor: au introdus în moravurile politice românești ceva ce nu făcea parte din tradiția noastră”, acuză Neagu Djuvara.

Din cauza unor disensiuni apărute în L.A.N.C., Codreanu se desprinde de mișcare și, împreună cu Ion Moța, Corneliu Georgescu, Ilie Gârneață și Radu Mironovici, fondează în 1927, inspirat de o icoană din Închisoarea Văcărești, mișcarea paramilitară „Legiunea Arhanghelul Mihail”.

Cucerit de manifestațiile teatrale, de paradă, de care se folosea propaganda nazistă în Germania, Codreanu, pentru a-i atrage pe țărani la ideologia sa și pentru a le obține voturile, vizitează satele îmbrăcat în costum național și călare pe un cal alb. În 1931, este ales în parlament deputat de Neamț, obținând, conform documentelor vremii, 11.300 voturi valid exprimate. În 1932, devine pentru a doua oară parlamentar, candidând în județul Tutova, cu 5.600 de voturi.

Codreanu a imprimat, ca trăsătură fundamentală a Legiunii „Arhanghelul Mihail”, promovarea ortodoxismului naționalist, stabilind o legătură structurală între creștinismul ortodox și „românitate”, ca o deosebire de fascismul lui Mussolini, deși dorea transformarea României în stat fascist, după modelul italian. Ideologiile fascistă și nazistă erau folosite ca substrat de îndoctrinare în cuiburile legionare (titluri de cursuri: „Afinitatea între fascism și Mișcarea Legionară”, „Puncte comune între hitlerism și Mișcarea Legionară”, etc. – C. Z. Codreanu: *Cărticica șefului de cuib*). Pentru Codreanu, *Legiunea Arhanghelul Mihail va fi mai mult o școală și o oaste, decât un partid politic*. Fapt este că uniforme, cămășile verzi cu diagonală și pistol la șold copiate după uniforme „cămășile negre” fasciste-italiene și „cămășile brune” ale SA din Germania, precum și frazeologia mistic-religioasă, patriotardă-xenofobă au atras numeroși studenți, preoți și intelectuali ca Nae Ionescu, Mircea Eliade, Emil Cioran,

precum și personalități din protipendada română, ca Ghica, Cantacuzino, Sturdza, Manu ș.a.

În 1933, Codreanu întemeiază – ca expresie politică a Mișcării Legionare – partidul *Totul pentru Țară* (prezidat de ing. Gheorghe Clime), cu o platformă-program atât de violent fascistă, antisemită și antioccidentală, încât prim-ministrul liberal I.G. Duca, delegat de Carol al II-lea să organizeze alegerile, îi interzice participarea la alegeri. Duca e asasinat după trei săptămâni de un grup de trei legionari. Stere Ciurmetti, secretarul Mișcării Legionare, este asasinat în replică la 29 decembrie, în același an, din ordinul lui Victor Iamandi, ministrul liberal al justiției, corpul său fiind aruncat într-un lac bucureștean. Printre inculpații în procesul intentat asasinilor lui Duca, în afară de Codreanu, au compărut și generalul Gheorghe Cantacuzino-Grănicerul, Nichifor Crainic și alții sub acuzația de conspirație criminală. Codreanu a fost achitat din nou, instanța considerând că nu era vinovat de crimă, deși el avea teoretic controlul absolut asupra organizației.

La 24 septembrie 1934, Codreanu a convocat „Consiliul de onoare al Legiunii” pentru a-l „judeca” pe ziaristul legionar și anticodrenist Mihai Stelescu pentru că acesta publicase în ziarul la care lucra un articol care-l critica pe Codreanu și că ar fi organizat un atentat la viața „Căpitanului”. *Consiliul*, respectiv Codreanu, l-a declarat pe Stelescu *vinovat de înaltă trădare față de Legiune și căpitan* și a decis excluderea lui Stelescu din mișcare, cu precizarea *Acord lui Stelescu dreptul ca într-un viitor cât mai îndepărtat, care rămâne la aprecierea mea, să-și poată răscumpăra în fața aceluiași Consiliu de Onoare convocat de mine în acest scop, numai prin jefă, onoarea pierdută și păcatul făptuit.*

Dar Stelescu și-a continuat critica la adresa „Căpitanului”, pe care l-a numit *laș, desfrânat și slab orator*. În 1936, un grup de zece legionari, studenți la teologie, a pătruns în spitalul în care era internat Stelescu pentru recuperare în urma unei operații de apendicită și l-au împușcat pe patul de spital cu 120 de gloanțe, după care i-au aplicat multiple lovituri în cap cu un topor, intonând imnuri legionare. Grupul de criminali trimis de „Căpitan” ca să-l pedepsească pe disident a primit porecla „Decemviri” („zece bărbați”), iar cei care l-au „pedepsit” pe I.G. Duca au fost numiți „Nicadori”.

În urma unui răspuns dat lui Nicolae Iorga, care luase poziție față de Mișcarea Legionară (*ești un necinstit sufletește*), este trimis în instanță pentru ultraj adus unui demnitar în exercițiul funcțiunii. Condamnat la șase luni de detenție, în luna mai 1938 este rejudecat și condamnat la zece ani de muncă forțată.

În noaptea de 29 spre 30 noiembrie 1938 Codreanu este omorât (sugrumat), împreună cu alți 13 legionari (Nicadorii și Decemvirii), de jandarmii care îi transportă pe deținuți la închisoarea Jilava. Incidentul are loc în pădurea Tâncăbești, din apropierea capitalei. Motivul oficial invocat a fost încercarea de evadare, dar din mărturiile participanților reiese că asasinarea celor 14 legionari a fost executarea unui ordin dat de Carol al II-lea. Trupurile neînsufleteite au fost arse cu acid și înhumate în fortul Jilava.

„Suprimarea *Căpitanului* și arestarea principalilor fruntași ai mișcării au dus la dezorganizarea Legiunii și la propulsarea la rangul întâi a unui mediocru complotist, Horia Sima” (Neagu Djuvara). Legiunea s-a scindat în două tabere inamice, „simiștii”, gruparea majoritară condusă de Horia Sima

și „codreniștii”, conduși de Ion Zelea Codreanu (tatăl), care l-a acuzat pe Sima de a fi fost spion al lui Moruzov, delapidator (al fondurilor primite de la germani la Viena pentru a organiza o armată legionară/anti-sovietică), că l-a turnat pe „Căpitan” și i-a trădat „cauza” etc. (<https://ro.wikipedia.org>)

Ion Antonescu, un Mareșal singur în fața istoriei

Io(a)n Antonescu (2/14 iunie 1882, Pitești, România-1 iunie 1946, Jilava, România) a fost un militar și om de stat român, ofițer de carieră, general, șeful Biroului Operațiilor din Marele Cartier General al Armatei în Primul Război Mondial, atașat militar la Londra și Paris, comandant al Școlii Superioare de Război, șef al Marelui Stat Major și ministru de război, iar din 4 septembrie 1940 până în 23 august 1944 a fost prim-ministru al României și Conducător al Statului.

Numit președinte al Consiliului de Miniștri de către adversarul său, Carol al II-lea, în contextul pierderilor teritoriale din 1940, Ion Antonescu l-a constrâns pe Rege să abdice în favoarea Principelui Moștenitor Mihai (sub a cărui domnie nominală a guvernat cu puteri dictatoriale). Nu a primit sprijinul politic al partidelor democratice, motiv pentru care a cooptat în guvern Mișcarea Legionară cu Horia Sima în frunte, eliminată de la putere după Rebeliunea

Legionară din 21-23 ianuarie 1941. După aceea dată, Antonescu a girat singur exercitarea puterii de stat.

Ion Antonescu a decis intrarea României în Al Doilea Război Mondial de partea puterilor Axei, pe baza promisiunilor lui Adolf Hitler că teritoriile românești pierdute în 1940, ca urmare a Dictatului de la Viena și Pactului Ribbentrop-Molotov, vor fi retrocedate României sub presiunile Germaniei. Politica sa externă s-a dovedit, inițial, câștigătoare, România reușind să dobândească pentru scurt timp teritoriile cedate Uniunii Sovietice și Transnistria.

Soarta războiului antisovietic fiind întoarsă la Stalingrad și teritoriile estice ocupate de Armata Roșie, Antonescu a fost demis de la conducerea statului de către Rege, prin lovitura de stat de la 23 august 1944, fiind arestat și predat spre pază comuniștilor, apoi deținut în Uniunea Sovietică. La 17 mai 1946, a fost condamnat la moarte pentru crime de război de Tribunalul Poporului din București. La 1 iunie 1946, a fost executat prin împușcare la închisoarea Jilava.

Antonescu s-a născut într-o familie de militari. Tatăl său, Ioan Antonescu, era fiul lui Anton Vasiliu și al Sultanei, născut pe data de 29 iunie 1853 la București. S-a căsătorit la 27 ianuarie 1879 cu Chiriachița Dobrian din Pitești.

Mama sa, Chiriachița, fiica lui Gheorghe Dobrian, s-a născut la 18 martie 1862 în Pitești. În urma căsătoriei au rezultat doi copii: o fată, care s-a căsătorit cu locotenentul (mai târziu, generalul) Ștefan Panaitescu, și un băiat, Ioan Antonescu. După decesul soțului, se recăsătorește cu maiorul Nicolae Savovici-Baranga care se ocupă de educația băiatului în spiritul carierei militare.

Tatăl său vitreg a divorțat de mama sa și s-a recăsătorit cu evreica Frieda (născută Cuperman). După moartea acesteia, Frieda și-a reluat ostentativ numele Cuperman, rezistând protestelor și insistențelor fiului ei vitreg.

În 1928, la vârsta de 45 de ani, Ion Antonescu s-a căsătorit cu Maria Niculescu (zisă „Rica”), fiica Anghelinei și a căpitanului Teodor Niculescu, din Calafat.

Maria Niculescu era văduva lui Gheorghe Cimbru (ofițer de poliție, decedat în 1919), cu care avusese un fiu (Gheorghe, handicapat post-poliomielită, decedat în 1944). După moartea lui Cimbru, Maria a plecat la Paris, unde s-a recăsătorit, în iulie 1919, cu bijutierul francez-evreu Guillaume Auguste Joseph Pierre Fueller. După șapte ani de căsnicie, Maria a divorțat de Fueller, dar divorțul a fost contestat. Mareșalului Antonescu i se intentează un proces de bigamie, inspirat probabil de persoane din anturajul regal (Mihail Moruzov).

Atras din liceu de arma cavaleriei a urmat Școala militară de infanterie și cavalerie din București (1902-1904) pe care a absolvit-o ca șef de promoție cu numele înscris pe placa de onoare. A fost înaintat la gradul de sublocotenent și repartizat la Regimentul I Roșiori.

S-a distins în timpul Răscoalei din 1907 când, în fruntea unei subunități a regimentului, a reușit să oprească intrarea țăranilor răsculați în Galați, fără a trage un foc de armă. Pentru aceasta a fost felicitat de inspectorul general al cavaleriei, Prințul Moștenitor Ferdinand.

În data de 12 martie 1907, însă, tânărul sublocotenent Ion Antonescu a ordonat la Galați deschiderea focului împotriva unui grup de 200 de țărani aflați în drum spre

negocieri la oraș, ceea ce s-a soldat cu moartea a 12 oameni din grupul de țărani. A fost avansat locotenent în 1908. A absolvit Școala superioară de război din București (1911-1913) cu gradul de căpitan.

Urmează Școala superioară de război București (1909-1911), apoi un stagiu la Marele Stat Major (1911-1912) și Școala de observatori aerieni (1912-1913). După Primul Război Mondial a urmat un stagiu de pregătire la Academia militară Saint-Cyr din Franța.

La începutul Primului Război Mondial, a fost numit în funcția de șef birou operații al Armatei de Nord. La 1 noiembrie 1916 este avansat la gradul de maior și apoi numit șef birou operații al Armatei I. În acest război, Antonescu și-a câștigat reputația de comandant militar priceput și pragmatic, executant meticulos și dur. Duritatea sa i-a adus porecla „câinele roșu”, care provenea de la părul său blond spre roșcat.

Pentru contribuția la cucerirea Budapestei și înfrângerea Armatei Roșii ungare (1919), locotenent-colonelul Ion Antonescu a fost decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul”.

Antonescu și-a început și activitatea politică în 1919, cu ocazia Conferinței de Pace de la Paris. A publicat un studiu cu caracter naționalist, intitulat *Românii. Origina, trecutul, sacrificiile și drepturile lor* (București, 1919), descris de el ca *foarte sumară și rapidă examinare a drepturilor în baza cărora România va trebui să iasă de la conferința de pace cu granițele pentru care a sângerat și la care a aspirat neîntrerupt mai bine de zece secole*. Această lucrare susținea vehement pretențiile teritoriale ale României asupra întregii regiuni a Banatului (așa cum fusese promisă României prin tratatul din august

1916, încheiat cu ocazia intrării României în Primul Război Mondial de partea Antantei), pretenții exprimate de România la Conferința de Pace prin prim-ministrul Ion I.C. Brătianu, Antonescu susținând că în viitor nu era exclus un posibil conflict armat în acest sens (al anexării Banatului de către România).

Între 1922 și 1926, Antonescu a fost atașatul militar al României în Franța, Marea Britanie și Belgia.

După reîntoarcerea în România a fost numit comandantul Școlii Superioare de Război (1927-1930), secretar general al Ministerului Apărării Naționale (1928), subșef al Marelui Stat Major al armatei (1933-1934), promovat la 25 decembrie 1937 general de divizie și, după trei zile, numit ministru al Apărării în guvernul de 44 de zile al lui Octavian Goga (1937-1938).

În urma unei afirmații vexatorii la adresa lui Carol al II-lea – *și-a clamat notoriu moralitatea prin refuzul de a se așeza la masă cu Regele acompaniat de Elena Lupescu, pe motiv că nu stă la masă alături de-o c... (metresă), deși el însuși își alesese o femeie încă măritată, pe Maria Fueller, înainte ca aceasta să fi fost divorțată* – a fost demis și trimis disciplinar la comanda Corpului 4 Teritorial, apoi, în 1940, i s-a impus domiciliu forțat la Mănăstirea Bistrița, din nordul Olteniei. După tratativele cu Ungaria de la Turnu Severin și cele cu Bulgaria, în urma cărora, prin arbitrajul de la Viena și tratatul de la Craiova, provinciile istorice Transilvania de Nord și Cadri-laterul au trecut sub suveranitatea Ungariei și Bulgariei, este chemat și numit președinte al Consiliului de Miniștri, în septembrie 1940.

Pe 22 august 1941, s-a autopromovat la gradul de Mareșal (decretele de decorare și de promovare au fost semnate de Rege).

Cedările teritoriale impuse României prin Al Doilea Arbitraj de la Viena (Dictatul de la Viena – 30 august 1940) au marcat declinul regimului carlist. România pierdea o suprafață de 99.738 km² cu o populație de 6.821.000 locuitori, reprezentând aproape o treime din teritoriul și populația țării. Manifestațiile de protest împotriva Dictatului de la Viena, inițiate de țărăniști au devenit – sub influența agitatorilor legionari – anticarliste, Carol al II-lea fiind considerat principalul vinovat de impasul în care ajunsese România. Dorind să-și păstreze puterea, la propunerea lui Valer Pop, Carol al II-lea i-a încredințat la 4 septembrie 1940 lui Antonescu mandatul de formare a unui guvern de uniune națională. Potrivit istoricului Mihai Ionescu, Antonescu, încălcând mandatul de numire și promisiunea față de Rege, nu a făcut un guvern de uniune națională (mai târziu, la procesul din 1946, a dat vina pe „poltroneria” partidelor politice). Nu a primit sprijinul politic al partidelor democratice, motiv pentru care a fost nevoit să coopteze în guvern membri sau simpatizanți ai Mișcării Legionare. În consecință, la 5 septembrie 1940, Antonescu a cerut Regelui să-i acorde puteri depline, suspendarea constituției și dizolvarea parlamentului și în seara aceleiași zile i-a impus Regelui să abdice și să părăsească țara. Puciul a reușit, Carol al II-lea a abdicat la 6 septembrie 1940 și s-a expatriat, cedând tronul fiului său Mihai I. În actul de abdicare nu figurează cuvântul „abdic”; în loc de „abdic” Carol a folosit formula „trecând azi fiului meu... grelele sarcini ale domniei”. În dimineața zilei

de 6 septembrie 1940 toată țara asculta o emisiune specială. Regele Mihai depunea jurământul. După Rege, trebuia să ia cuvântul Antonescu, însă acesta a rostit doar o frază: „Dumnezeu să ajute țara, pe Majestatea Voastră și pe mine”.

Antonescu i-a oferit garanții de securitate lui Carol al II-lea, Elenei Lupescu și suitei lor și s-a ținut de cuvânt, protejând cu pichete militare trenul regal, asupra căruia legionarii au tras cu mitralierele.

La 14 septembrie 1940 lua ființă „Statul Național-Legionar Român”. Horia Sima, șeful Mișcării Legionare, numit vicepreședinte al consiliului de miniștri, se considera creatorul și sufletul acelui guvern. În guvernul instalat la 15 septembrie 1940, legionarii dețineau patru ministere – Afaceri Interne, Externe, Educația Națională și Sănătate, Muncă și Ocrotiri Sociale precum și mai multe posturi de secretar de stat.

Instaurarea Statului Național-Legionar a dus la o situație paralizantă. Ordinea internă a încăput pe mâna a două forțe antagoniste: *poliția*, responsabilă cu păstrarea ordinii publice conform legii, condusă administrativ de Ministerul de interne – noul ministru de interne, generalul Constantin Petrovicescu a fost numit de Horia Sima fiind un simpatizant legionar activ – și coordonată de instanțele judecătorești, și *legionarii*, organizația paramilitară a partidului Garda de Fier, pornită să facă ordine conform propriei ideologii fasciste și a intereselor de partid. Deși împănată cu legionari și simpatizanți legionari, poliția era antipatizată de aceștia datorită participării – adesea, cu exces de zel – la activități antilegionare în perioada carlistă. Pentru a rezolva acest antagonism,

Sima și Petrovicescu au decis constituirea unui corp de poliție auxiliar, Poliția Legionară.

Antonescu a intuit avantajele pe care le putea avea de pe urma unei astfel de unități semi-oficiale: eliminarea unor dușmani personali folosindu-se de legionari pe care-i va putea acuza ulterior de aceste crime și ilegalități, așa că s-a grăbit să-i dea mână liberă: *Aveți toată latitudinea, dublați toate elementele de la Siguranță, de la Poliție, dublați cu legionari, să poarte cămașă albastră, verde, n-am nimic de spus, dar să facă parte din aparatul oficial.* În privința Siguranței, Antonescu trișa, știind foarte bine că la conducerea Serviciului Special de Informații – SSI – Moruzov fusese înlocuit cu Eugen Cristescu, anti-legionar și fidel Conducătorului statului.

Unul dintre primele acte ale noului prim-ministru a fost arestarea lui Mihail Moruzov (creatorul și șeful Serviciului Secret de Informații – SSI – al armatei române în perioada 1924-1940, instituție care avea să iasă de sub tutela militară și să se subordoneze nemijlocit șefului statului, sub denumirea de Serviciul Special de Informații, SSI), pe care l-a înlocuit cu Eugen Cristescu. La scurt timp după arestare, Moruzov și adjunctul său, Niky Ștefănescu au fost asasinați în noaptea de 26-27 noiembrie 1940 de un comando al Poliției legionare la închisoarea Jilava.

Moruzov a fost eliminat pentru că „știa prea mult” – Horia Sima fiind interesat să nu se afle că el fusese agent informator al SSI, iar Antonescu se temea de difuzarea conținutului compromițător al dosarului său personal aflat în posesia lui Moruzov.

Legionarii se prezentau ca principala forță politică și paramilitară din țară, dar, conform instrucțiunilor de la Berlin,

care voia să-și asigure participarea României la războiul care se pregătea (planul Barbarosa), au fost nevoiți să suporte în fruntea statului un militar agreat de Germania și acceptat de armată. Așa a ajuns Antonescu la guvernare; el nu ar fi putut, de unul singur, să devină șeful statului, întrucât nu fusese lider politic și nu avusese vreo formație politică proprie (în timpul „revoluției legionare”, Antonescu se afla cu domiciliu forțat la Mănăstirea Bistrița). Ajuns la conducere, Antonescu a preluat ministerele ce reprezentau armata, justiția, finanțele și serviciile secrete – conduse de antilegionarul Eugen Cristescu – și a respins constant pretențiile legionarilor de acumulare de putere în guvern. Garda de Fier și Mișcarea Legionară au fost loiale regimului nazist din Germania, însă, din motive strategice, Hitler l-a preferat la conducerea României pe Antonescu, folosindu-se în același timp de Mișcarea Legionară ca de o contrapondere, o amenințare, pentru a-i preveni o eventuală nesupunere.

Disponând de puteri depline, generalul Antonescu a preluat majoritatea prerogativelor fostului suveran, Carol al II-lea, și s-a autoproclamat *Conducătorul statului*. Conducerea statului se făcea prin decrete-legi, care înlocuiau abrogatele legi votate de parlament. Conducătorul nu mai trebuia să răspundă pentru actele sale în fața nimănui, un for politic sau o altă formă de control public.

Legionarii au încercat să pună mâna pe aparatul de stat folosind metodele și experiența organizațiilor paramilitare naziste din Germania, SA și SS: teroare și haos, descinderi prin forță, maltratări, sechestrări de persoane, arestări ilegale, tortură, asasinate. Legionarii i-au asasinat în special pe acei lideri politici care se opuseseră ascensiunii lor, între care

Virgil Madgearu, Nicolae Iorga, Gheorghe Argeșanu, Victor Iamandi. Acțiunile criminale au culminat cu masacrul de la Jilava din noaptea 26/27 noiembrie 1940, când au fost uciși 64 de deținuți, toți foști demnitari.

Simțindu-se amenințat, Antonescu a plecat la 14 ianuarie 1941 la Berlin să ceară ajutorul lui Hitler pentru înlăturarea legionarilor de la guvernare și dobândirea puterii politice absolute. Întâlnirea a avut un succes total (Hitler spunea că „în toată Europa cunosc doi șefi de stat cu care îmi place să lucrez: Mussolini și generalul Antonescu”) și și-au promis colaborarea și sprijinul reciproc. Înarmat cu aprobarea și sprijinul lui Hitler, Antonescu a emis la 28 noiembrie 1940 un decret-lege privind *reprimarea infracțiunilor în contra ordinii publice și intereselor statului* și la 5 decembrie 1940 un decret care prevedea pedeapsa cu moartea pentru cei care *instigau la rebeliune*. A desființat „comisiile de românizare” controlate de legionari, l-a destituit pe ministrul de interne, generalul pro-legionar Constantin Petrovicescu, și a înlocuit toți prefecții și chestorii legionari.

Legionarii au reacționat cu o serie de acțiuni teroriste, jafuri, masacre, devastări și incendieri de instituții, sinagogi etc. Au fost atacați, schingiuiți, batjocoriți și uciși demnitari români, militari și evrei. La București a fost prins pe stradă un grup de soldați, asupra cărora, după ce au fost bătuți, s-a turnat petrol și li s-a dat foc. Rebeliunea legionară a fost declanșată la 21 ianuarie 1941 și înăbușită de armată, la ordinele lui Antonescu, la 23 ianuarie 1941. În timpul rebeliunii, legionarii au ocupat instituții, tipografii ale ziarelor, radioul. Aproximativ 8.000 de legionari au fost prinși, judecați și

condamnați la diferite pedepse, iar Mișcarea Legionară a fost înlăturată de la conducerea statului.

Prin Decretul Regal nr. 314 din 14 ianuarie 1941 a fost abrogată denumirea „Stat Național-Legionar” și „orice acțiune politică a fost interzisă”. La 27 ianuarie 1941, Antonescu a format un nou guvern compus din militari și tehnocrați. Vicepreședinte al consiliului de miniștri a fost numit profesorul Mihai Antonescu (prieten, dar nu rudă cu mareșalul; ca avocat l-a apărat pe Ion Antonescu în procesul de bigamie, apoi, prin vizitele săptămânale la Mănăstirea Bistrița a fost folosit ca emisar al generalului la Berlin și pe lângă liderii politici).

Pe plan extern, în baza promisiunilor lui Hitler de a retroceda teritoriile amputate, Antonescu a vasalizat România intereselor germane. În timpul vizitei sale în Germania, la 23 noiembrie 1940, Antonescu a semnat actul aderării României la Pactul Tripartit (sau *Axa* – Germania, Italia și Japonia) și a solicitat trimiterea unei misiuni militare germane în România.

Ostași! Vă ordon: treceți Prutul! Cu acest ordin s-a pornit războiul sfânt, anticomunist, drept și național. La 22 iunie 1941, armata română a trecut Prutul, atacând Uniunea Sovietică, alături de Germania și aliații săi. Prin acest act, Antonescu îndeplinea obligațiile pe care și le-a asumat la Berlin la 14 ianuarie 1941, când s-a dus să-i ceară ajutorul lui Hitler pentru înlăturarea legionarilor de la guvernare.

La 10-12 iunie 1941, Antonescu a avut convorbiri cu Hitler la München. Comandantul general al trupelor româno-germane era – formal – Antonescu, dar numai până la declanșarea ofensivei. Ultima directivă operativă a Înalțului

Comandament român, ca organ de conducere a trupelor mixte, a fost emisă la 15 iunie 1941, cu o săptămână înainte de ziua atacului.

După eliberarea teritoriilor Basarabia și Bucovina de Nord – până la sfârșitul lunii iunie 1941 – Antonescu a fost conjurat de fruntașii partidelor istorice, Maniu, Brătianu și alții, să oprească trupele la granița recunoscută a României și să nu-și caute aventuri și cotropiri riscante, dar el, fidel promisiunii făcute lui Hitler (la 23 august 1944, la cererea Regelui Mihai de sistare imediată a colaborării cu Axa, Antonescu a replicat: „Nu pot să-l trădez pe Hitler, i-am dat cuvântul meu de ofițer!”), a optat pentru continuarea războiului dincolo de Nistru alături de Germania, până la victoria finală.

După eșecul ofensivei germane asupra Moscovei, deși înțelesese încă din septembrie 1942 că prăbușirea frontului de la Stalingrad era inevitabilă și că războiul era pierdut, credincios obligațiilor luate față de Hitler și, în loc să-și retragă trupele din încercuire, Antonescu a continuat să dispună trimiteri de unități românești spre zona dezastrului, ceea ce a provocat conflicte dese și acute cu generali români de frunte. Încă din ianuarie 1942, Iosif Iacobici, șeful Marelui Stat Major s-a opus dispozițiilor de a trimite cât mai multe divizii pe front, dorind o limitare a numărului acestora în concordanță cu posibilitățile de echipare corespunzătoare. Iacobici a fost demis și trecut în rezervă. Ajutorul său și noul comandant al Marelui Stat Major, generalul Ilie Șteflea, a ales politica de sabotare a acestor dispoziții, reducând efectivele care urmau să fie trimise. Cu ajutorul generalilor Socrat Mardari, Traian Borcescu și a colonelului Valerian Nestorescu,

a oprit toată artileria diviziilor de dublură (diviziile 25, 26, 27, 31, 34 și 45 infanterie), jumătate din artileria diviziilor de munte, majoritatea artileriei grele și câte o baterie din fiecare divizie plecată pe front. În acest fel, a păstrat în țară circa 220.000 de soldați care ar fi trebuit să ajungă în Stepa Calmucă, de lângă Stalingrad.

În paralel, înfrângerea iminentă de la Stalingrad l-a determinat pe Antonescu să se intereseze de o cale pentru ieșirea din conflict. Astfel, din septembrie 1942 și până la 23 august 1944, în numele guvernului de la București, diplomații români au făcut tatonări printre Aliați pentru încheierea unei păci separate. Pe de altă parte, anumiți oameni politici români s-au unit, atrăgându-l și pe Rege de partea lor, pentru a obține de la Aliați un armistițiu avantajos. În condițiile puternicei ofensive sovietice de la începutul anului 1944, s-au intensificat demersurile pentru încheierea armistițiului. Cele mai importante negocieri s-au purtat la Ankara (septembrie 1943-martie 1944) și Stockholm (noiembrie 1943-iunie 1944), din partea guvernului Antonescu, și la Cairo (martie-iunie 1944), din partea opoziției. La Stockholm s-au dus tratative între Frederic Nanu, ambasadorul României în Suedia, în numele mareșalului Antonescu, și Aleksandra Kollontai, ambasadoarea U.R.S.S. în Suedia.

Guvernul României a sistat aceste tratative atunci când, la 12 aprilie 1944, i-a fost comunicată delegației române de la Cairo, condusă de Barbu Știrbey, condiția armistițiului: „capitulare necondiționată”, condiție respinsă de Antonescu, care își exprima neîncrederea în promisiunile sovieticilor, făcute la 13 aprilie la Stockholm, atâta timp cât ele nu erau susținute și de Marea Britanie și Statele Unite.

Tatonările sterile ale diplomaților lui Antonescu, care au durat aproape doi ani, erau privite de Puterile Aliate cu suspiciune. Fiascul debarcării britanice în Grecia și interesul redus al lui Roosevelt în zonă au aruncat în mod tacit România în brațele Moscovei încă de la Conferința de la Teheran (28 noiembrie-1 decembrie 1943).

La 20 iunie 1944, partidele din opoziție, P.N.Ț., P.N.L., P.S.D. și P.C.R. au pus bazele unei coaliții naționale, Blocul Național Democrat, care și-a propus ca obiective răsturnarea regimului Antonescu, încheierea armistițiului cu Națiunile Unite și instaurarea unui regim democratic. Regele și-a dat acordul pentru înlăturarea prin forță a lui Antonescu dacă acesta va refuza semnarea armistițiului cu Națiunile Unite. La 23 august 1944, în urma refuzului net al lui Antonescu de a admite acest armistițiu, Regele Mihai I-a destituit și l-a arestat fiind predat inițial spre pază comuniștilor, apoi deținut în Uniunea Sovietică. În aprilie 1945, Antonescu a fost readus în România, iar la 17 mai 1946 a fost condamnat la moarte pentru crime de război de Tribunalul Poporului din București. La 1 iunie 1946 a fost executat prin împușcare la închisoarea militară Jilava.

După arestarea sa, Ion Antonescu a fost predat inițial comuniștilor, apoi de către aceștia rușilor. A fost deținut timp de aproape doi ani în URSS, după care a fost readus în țară pentru a fi judecat. Condamnat la moarte la 17 mai 1946 de Tribunalul Poporului din București, a fost executat prin împușcare la Jilava la 1 iunie 1946, alături de foștii săi colaboratori, criminalii de război Mihai Antonescu, fost ministru de externe și vicepreședinte al consiliului de miniștri, generalul de jandarmi degradat Constantin Z. Vasiliu, fost

comandant al Jandarmeriei și subsecretar de stat la Ministerul de Interne (3 ianuarie 1942-23 august 1944) și Gheorghe Alexianu, fost guvernator al Transnistriei.

Tribunalul Poporului din București a pronunțat 13 sentințe de condamnare la moarte, dintre care 3 condamnați au fost grațiați cu comutarea pedepsei în închisoare pe viață și 6 condamnați *in absentia*, care nu și-au mai executat pedeapsa.

Conform cu raportul oficial, întrebat despre ultima sa dorință „Ion Antonescu a cerut să fie executat de militari și nu de gardienii închisorii, dar a fost refuzat. Înainte de execuție, Ion Antonescu a exclamat: *Iar ție, popor ingrât, nu-ți va rămâne nici măcar cenușa mea*. După care s-a dat comanda pentru execuție. Armele au fost încărcate și atunci când s-a tras, Mareșalul a salutat ridicându-și pălăria cu mâna dreaptă, după care a căzut. Ion Antonescu s-a ridicat imediat, sprijinindu-se într-un cot și a spus: *Nu m-ați împușcat, domnilor, foc!*, la care gardianul șef s-a dus la el cu pistolul în mână și l-a împușcat în cap. Doctorul i-a examinat și a spus că Antonescu și Vasiliu erau încă în viață. Gardianul șef s-a dus din nou la Vasiliu, dar i s-a blocat pistolul când a încercat să tragă. A luat o pușcă de la unul dintre gardieni și a tras un foc în capul lui Vasiliu, dar după aceea pușca s-a blocat și ea. A schimbat pușca cu alta și a mai tras alte trei focuri în diferite părți ale corpului lui Vasiliu după care s-a dus la Antonescu și i-a tras trei focuri în piept. Doctorul i-a examinat din nou și a spus că Antonescu era mort, dar Vasiliu mai era în viață. Din nou, gardianul a tras un foc în capul lui Vasiliu. Creierii lui Vasiliu au fost împrăștiați, dar el mai mișca și mai spunea ceva ce nu putea fi înțeles. Gardianul s-a dus din nou și i-a mai tras două focuri în cap după care doctorul l-a declarat și pe Vasiliu mort.”

Pentru a evita pelerinaje, Antonescu a fost înmormântat într-un loc menit să rămână neștiut.

Sentința din 17 mai 1946 a fost contestată în anul 2006 și reconfirmată, cu anumite amendamente, de Curtea de Apel București la 5 decembrie 2006.

În urma recursului intentat de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție procesul a fost rejudecat la Înalta Curte de Casație și Justiție care, la 6 mai 2008 a anulat sentința Curții de Apel București și a respins definitiv cererea de revizuire a sentinței date de Tribunalul Poporului din București, din 17 mai 1946.

Antonescu a lăsat în urma lui o sumedenie de legende. De pildă, se spune că avea un comportament sinusoid. De ordinele pe care le dădea la furie, dimineața, adesea se dezicea seara, fie că era vorba de decizii militare, fie că interzicea cetățenilor să iasă din casă în cămașă în miezul verii (vara lui 1941), fie că pretindea pietonilor să circule pe trotuare cu sens unic, fie că decreta felul în care le era permis femeilor să meargă pe bicicletă și cu ce lungime de fustă. Se zvonea că suferea de boli cronice. Istoricul Ioan Scurtu amintește un fapt cert: la un moment dat, Antonescu „a ieșit din circuitul public o bună bucată de timp, în 1943”. Istoricul militar Mihail Ionescu îl cita pe Gheorghe Magherescu, ofițer din anturajul lui Antonescu în perioada 1940-1944: „Acesta mi-a spus că suferea de malarie, dar că doctori plasați de mișcarea legionară pe lângă Antonescu ar fi încercat să utilizeze tratamentul cu bismut pentru a-l lichida. De aici – spunea el încercând să apere memoria fostului său șef –, legenda că Mareșalul ar fi suferit de sifilis”. (<https://ro.wikipedia.org>)

Iuliu Maniu, Ion Mihalache, Gheorghe Brătianu – Martirii din închisorile anilor '50

Începând cu 1948, după plecarea Regelui Mihai, comuniștii și-au început acțiunea de distrugere a vechii clase politice și a intelectualității române. „Omul nou” presupunea lichidarea efectivă a „omului vechi”!

Rând pe rând, liderii politici ai României Mari au fost asinați în închisorile comuniste de către tortionarii sistemului de tipul sinistrului Alexandru Vișinescu, comandant al penitenciarului Râmnicu Sărat, care a deținut și alte poziții în sistemul penitenciar comunist, activând în unitățile carcerale Mislea și Jilava, la începutul anilor '50.

La 5 februarie se comemorează moartea, în închisoarea de la Sighet, a marelui patriot român, unul dintre principalii artizani ai Marii Uniri, Iuliu Maniu. Marele lider țărănist e unul dintre singurii conducători ai României care și-a respectat

principiile până la capăt: „Nicio jertfă nu e prea mare când este pentru neam și adevăr”.

Cauzele decesului lui Iuliu Maniu sunt multiple. Hrana proastă și puțină pe care o primeau deținuții politici, inclusiv Maniu care avea aproape 80 de ani, a contribuit la slăbirea fizică a tuturor celor închiși la Sighet. Ca în cazul deținuților din lagărele naziste, gardienii comuniști ofereau prizonierilor hrană cu extrem de puține calorii, în speranța că se vor stinge mai repede. Supa era cel mai adesea apă chioară, rareori mai plutea câte o mică legumă. Delicatesă era o bucățică tare de buză păroasă de vită. Cardinalul Iuliu Hossu relatează că medicul închisorii nu a oferit vreun tratament medical suferinzilor. Uneori, cei grav bolnavi obțineau câte o îmbunătățire a regimului alimentar. De exemplu, primeau cartofi. Ioan Suci, „episcopul tineretului”, a primit hrană puțin mai bună decât cea pe care o primeau deținuții obișnuiți abia în momentul în care corpul său nu o mai putea asimila. La toate acestea se adăuga frigul accentuat de zidurile groase ale vechii închisori austriece, gerul din nordul României devenind deseori ucigător. Celula lui Iuliu Maniu de la parter își arată și azi, în cadrul muzeului, toată hidoșenia. Un pat de fier, cu o saltea deșirată, cu zăbrele groase, întunecată și cavernoasă – acesta este aspectul celulei în care, în februarie, frigul devine mortal. Iuliu Maniu era cât pe ce să aibă o soartă similară cu ceilalți deținuți: să treacă la cele veșnice fără să aibă măcar o lumânare la cap sau să fie cineva lângă ei care să rostească o rugăciune.

Nicolae Haralambie Carandino (1905-1996), jurnalist și fost coleg de detenție cu marele țărănist, își amintește: „Iuliu Maniu suporta în închisoare același climat de noblețe în care

toată viața se complăcuse. Nici o șovăială, nici o slăbiciune la acest bătrân care prefera să moară în închisoare decât să fie președinte al consiliului care să gireze, el, democratul de o viață, un regim de sclavie. Agonia lui Maniu a durat câteva zile. Conștient că moare, privea în gol și bolborosea cuvinte pe care ne străduiam să le pricepem. Ultimele cuvinte pe care le-a rostit le-am auzit discret: «Ce frumoasă femeie era Clara!» (iubita din tinerețe a lui Maniu). Câtă tristețe te cuprinde și numai la aceste cuvinte intime ale marelui Om care a sacrificat totul pentru a putea să-și îndeplinească destinul față de patrie...”.

„Am avut un regim odios, fără cearceafuri, fără perine cu saltea de paie curată”. Pe Carandino l-au mutat paznicii cu Maniu ca să-l îngrijească. Ultima plimbare la aer s-a desfășurat scos de subțiori, târât pur și simplu de Carandino și un alt coleg, Bornemisa. Preotul greco-catolic, Alexandru Rațiu, l-a informat pe Carandino prin „țeava de calorifer”, despre prezența sa acolo și i-a promis că în noiembrie (1952) va intra în celula lui Maniu. Cu ajutorul unui paznic bihorean Pascu Florian – numit de deținuți Picoło – preotul a intrat în grabă la Maniu și l-a spovedit și i-a dat dezlegarea creștină. „Era foarte slăbit”. „Maniu tremura de frig, avea numai o pătură cazonă, de închisoare, dar a fost foarte fericit că a putut să se spovedească. Aflând vestea că va fi spovedit, se sculase de dimineață, și-a spus rugăciunile și a așteptat cu nerăbdare preotul. Iar după spovedanie a rostit împăcat: Acum pot să mor”.

Gheorghe Rață, un alt fost deținut de la Sighet spune: „Badea Iuliu – cum i se adresau cei apropiați – avea aproape 80 de ani, a stat în celula igrasioasă și rece de la Sighet, care

i-a instalat în organism un reumatism poliarticular acut, făcându-i imposibile mișcările și chiar ridicarea din pat. De aceea a făcut numeroase escare care s-au infectat, au devenit purulente și mediu de înmulțirea viermilor, ceea ce l-a determinat pe comandant să apeleze la un voluntar gata să-l îngrijească, urmând, deci, să împartă aceeași celulă cu Iuliu Maniu”. A răspuns apelului Ioan Rață Tarciz, care a stat în aceeași celulă cu Maniu timp de șase luni, îngrijindu-l cu multă dragoste și devotament, curățindu-i rănila și ajutându-l să le vindece, cu toate că acesta a continuat să fie imobilizat la pat din cauza slăbiciunii.

Preotul Alexandru Todea spune: „În 1953, prin luna ianuarie, Carandino îmi spunea că Maniu e foarte grav bolnav și că el crede că e vorba de sfârșit și vrea să se mărturisească. Profitând de un gardian bun, după ce Maniu s-a pregătit, în prealabil, spunându-și rugăciunea, am ridicat năframa cu mătura în mâna stângă și am ținut-o în loc de toiag arhieresc și am spus cuvintele: «Domnul Dumnezeu și Mântuitorul nostru, Iisus Cristos, cu darul și îndurările iubirii, să vă ierte, domnule Maniu, de păcatele dumneavoastră, iar eu, nevrednicul preot, prin puterea care mi s-a dat, vă iert de toate păcatele. În numele Tatălui, al Fiului, al Sfântului Spirit, Amin!»”. Iuliu Maniu a murit pe 5 februarie 1953. Trupul a fost înmormântat într-un loc necunoscut, în Cimitirului Săracilor de pe malul Tisei. (www.istorie-pe-scurt.ro)

După venirea la putere a comuniștilor, prin guvernul condus de Petru Groza, Ion Mihalache este arestat cu ocazia diversiunii cunoscute sub denumirea de „Înscenarea de la Tămădău”, punctul de plecare al unui proces intentat împotriva unor personalități marcante ale PNT. La 12 noiembrie

1947, în urma acestui proces, a fost condamnat la temniță grea pe viață, 10 ani degradare civică, confiscarea averii și 50.000 de lei cheltuieli de judecată. (<https://ro.wikipedia.org>)

Ion Mihalache a fost dus în toamna anului 1953 de la Sighet la Ministerul de Interne unde timp de un an jumătate s-au exercitat presiuni asupra sa pentru a semna o declarație de negare a propriilor crezuri politice și de acceptare a colaborării cu regimul. A refuzat pactizarea cu autoritățile comuniste și, în 1955, a fost trimis la penitenciarul Râmnicu Sărat în regim de exterminare fiind încarcerat cu numărul matricol 51 la celula nr. 35.

La Râmnicu Sărat a fost supus unui regim de detenție inuman, extrem de dur cu „bătăi sistematice”, măsuri de izolare, lipsă de alimente, lipsa unei asistențe medicale și a medicamentelor, condiții de igienă precare, lipsa căldurii în celule în perioada iernii. A protestat permanent față de regulamentele abuzive din închisoare și de fiecare dată a fost pedepsit. În penitenciarul de Râmnicu Sărat, Ion Mihalache a primit zeci de zile de carceră, ceea ce însemna că nu mai primea mâncare. Rapoartele acestor pedepse avizate de fiecare dată de comandantul Alexandru Vișinescu arată că Mihalache era pedepsit pentru motive aberante.

Un raport arată că a primit cinci zile de izolare pentru că într-o zi l-a chemat la ușa celulei pe ofițerul de serviciu și, când a deschis, vizeta (geamul celulei) Mihalache a strigat: „Sunt eu, Mihalache!” de două ori. Pentru această faptă Mihalache a fost pedepsit cu cinci zile de carceră.

Într-o comunicare prezentată în martie 1993 la simpozionul „Ion Mihalache în fața istoriei”, Ion Diaconescu relatează cum în 1957, când a ajuns la închisoarea Râmnicu Sărat

împreună cu un lot de țărâniști, l-a auzit pe Ion Mihalache care din celula în care era închis striga: „Aici, Ion Mihalache. Sunt terorizat că nu vreau să dau declarațiile mincinoase ce mi se cer. Sunt bolnav și mi se refuză medicamentele”. Diaconescu declara că la Râmnicu Sărat, șase ani aproape zilnic l-a auzit pe Mihalache cum gemea când era lovit de gardieni și era aruncat jos pe ciment pentru că nu se mai putea scula din pat. Regulamentul închisorii prevedea că între orele 5 dimineața și 10 seara deținuții nu aveau voie să se atingă de pat.

În august 1962 deși era grav bolnav, având o hemipareză stângă, Ion Mihalache a fost pedepsit cu 5 zile de izolare pentru că „țipa” în celulă. Starea de sănătate i s-a agravat în timpul încarcerării la Râmnicu Sărat. La începutul anilor '60 era diagnosticat cu „spasm cerebral” și „agravarea herniei inghinale”. Răpus de boală și de chinurile unei detenții de nesuportat, Ion Mihalache a decedat la 5 februarie 1963 la penitenciarul Râmnicu Sărat. Într-una din mărturisirile sale despre perioada de detenție de la Râmnicu Sărat, Corneliu Coposu se referea la condițiile în care a murit Mihalache: „Ion Mihalache a murit în anul 1963 în închisoarea de la Râmnicu Sărat, unde nu se acorda niciun fel de asistență medicală. Sigur, la starea lui a contribuit și regimul de detenție și de alimentație. Încetul cu încetul, datorită inaniției și brutalității inumane la care a fost supus, a murit. Ca și ceilalți deținuți decedați, a fost aruncat în pielea goală, într-un cimitir mlăștinos, așa încât osemintele sale nu vor fi niciodată recuperate”. (www.descopera.ro)

Unul dintre martorii din procesul lui Alexandru Vișinescu a declarat că, potrivit unui deținut, acesta a făcut găuri în

pereții celulei sale și a putut vedea cum comandantul penitenciarului Râmnicu Sărat a înfipt baioneta în inima fostului ministru Ion Mihalache, pentru a se asigura că a murit, conform *www.mediafax.ro*.

La termenele procesului în care a fost judecat fostul comandant de la penitenciarul Râmnicu Sărat, torționarul Alexandru Vișinescu, mai mulți martori au declarat că acesta era de o „barbarie extremă” și au relatat cele aflate din mărturii directe ale membrilor familiilor lor, și ei deținuți ai acestui penitenciar, dar și din cele ale altor foști deținuți.

Unul dintre acești martori, Ionuț Gherasim, le-a arătat judecătorilor că bunicul său, Ilie Lazăr, a fost încarcerat Râmnicu Sărat în perioada 4 martie 1955-11 iulie 1959. El a mai spus că a fost primul șef de cabinet al lui Corneliu Coposu și că îi știe pe mai mulți foști deținuți de la acest penitenciar, între care pe Camil Demetrescu și Ioan Bărbuș.

Gherasim le-a mai spus judecătorilor că l-a cunoscut personal pe Alexandru Vișinescu, în 1990, în urma unui incident petrecut între acesta și Corneliu Coposu. „În 1990, mă aflam împreună cu Corneliu Coposu și alte persoane la o întâlnire politică. În drum spre locație, era iarnă, erau troiene. Corneliu Coposu a sărit peste troiene și a traversat în fugă strada către o persoană pe care nu o cunoșteam. L-am auzit, în fuga mea spre cei doi, pe Coposu spunând următoarele: «Dacă vrei să mă chemi ca martor în procesul dumneata, eu voi veni ca martor, dar nu pentru dumneata, și voi spune că ești nebun, pentru că doar un nebun putea face ce ai făcut dumneata acolo»”, a relatat el.

Ionuț Gherasim a mai arătat că, potrivit relatărilor bunicului său, la penitenciarul Râmnicu Sărat, oamenii erau

bătuți cu cruzime peste picioare, cu ciocanul, și îndurau friguri cumplite. Toate aceste metode erau comandate de către directoratul unității, respectiv de Vișinescu și locotenenții săi.

El a adăugat că și mama sa a fost încarcerată, timp de 17 ani, la Râmnicu Sărat și, la ieșire, a spus că tot ce va reține din perioada de detenție este figura „călăului” Alexandru Vișinescu.

Un alt martor, Mihai Marinescu, le-a relatat judecătorilor susținerile celui mai tânăr dintre deținuții de la acea vreme – Ion Ovidiu Borcea. Astfel, a arătat martorul, Borcea ar fi făcut mai multe găuri în zidul celulei unde a fost încarcerat, prin care putea vedea în celula lui Ion Mihalache. „Borcea a povestit toate bătăile și metodele de tortură la care a fost supus Ion Mihalache, inclusiv despre cum Alexandru Vișinescu a înfipt baioneta în el, ca să se asigure că e mort. Aceeași tehnică a fost aplicată lui Jenică Arnăutu (luptător din grupări de rezistență anticomuniste)”, a mai spus Marinescu.

Mihai Marinescu a mai spus că, în urma verificării mai multor documente, CNSAS a constatat că, din motive derizorii, deținuții erau trimiși de Vișinescu la carceră, unde erau stropiți cu apă, în condițiile în care în respectiva celulă erau condiții apropiate de îngheț. „Studiind dosarele lui Diaconescu, Adamescu, Puiu sau Mihalache, am constatat că Alexandru Vișinescu semna personal ordinul prin care aceștia erau trimiși la carceră zeci de zile. Au existat situații în care s-au făcut și peste 300 de zile de carceră. Mi-a atras atenția, în mod special, că o sancțiune a fost aplicată pentru că deținutului i s-au rupt izmenele care erau vechi de peste 12 ani de zile. Vișinescu era comparat de către deținuți cu primul locotenent al lui Stalin, Lavrenti Beria, sau cu unul

dintre colaboratorii direcți ai lui Hitler, Heinrich Himmler, ceea ce spune totul despre regimul său”, a mai arătat Marinescu. (www.antena3.ro)

În 1947, în cadrul represiunilor dezlănțuite de autoritățile comuniste, istoricul Gheorghe I. Brătianu este înlăturat de la catedra universitară și de la conducerea institutului de istorie, în septembrie i se fixează domiciliu forțat și i se interzic contactele externe. La 9 iunie 1948 – o dată cu reorganizarea Academiei Române, care ia acum numele de Academia R.P.R. – i se retrage calitatea de academician ca, de altfel, altor 97 de personalități științifice și culturale românești.

În noaptea de 7/8 mai 1950, este arestat de organele securității și întemnițat la închisoarea din Sighet, fiind reținut aproape trei ani, fără să fi fost judecat și condamnat.

Într-una din zilele dintre 23 și 27 aprilie 1953 a murit în închisoare, la vârsta de 55 de ani, în condiții încă neelucidate. Potrivit mărturiilor unor deținuți, se pare că s-a spânzurat cu un laț făcut dintr-un cearșaf, neputând să mai suporte chinurile detenției. După alte surse, se presupune că a fost bătut de un gardian până când și-a dat ultima suflare. În 1971, familia a fost autorizată să-l degroape din cimitirul din Sighet și să-l reînhumeze în cavoul Brătienilor de la Florica/Ștefănești, din județul Argeș.

Lucrețiu Pătrășcanu: Eliminarea singurului intelectual comunist

Atipic pentru vremea lui, atipic pentru orientarea politică pe care a slujit-o și care, finalmente, l-a răpus: Lucrețiu Pătrășcanu (1900-1954), este considerat de mulți ca fiind adevăratul intelectual al PCR în anii '30-'40. Om politic, membru al conducerii Partidului Comunist Român, ministru (al Justiției), avocat, sociolog și economist, el a fost o figură rară printre puținii comuniști din România de dinainte de 1944 și intrarea sovieticilor în țară.

În aprilie 1948, Lucrețiu Pătrășcanu, un personaj din elita comunistă pe care Gheorghiu-Dej l-a simțit ca pe un concurent direct la șefia partidului, e sechestrat într-o casă conspirativă. Urmează o anchetă-simulacru de proporții, în care sunt atrași toți dușmanii de moment ai dictatorului și toți cei care ar fi putut ajuta, prin biografia lor, la condamnarea lui Pătrășcanu. Dispar din viața politică oameni precum Belu

Zilber, Lena Constante sau Harry Brauner. În noaptea de 16 spre 17 aprilie 1954, Pătrășcanu și Remus Koffler sunt împușcați în închisoarea Jilava. Elena Pătrășcanu, soția intelectualului, își amintește, în fața Comisiei PCR, la 25 octombrie 1967, că bărbatul său i-ar fi spus: „Poate am greșit, trebuia să fiu mai slugarnic față de Gheorghiu-Dej, dar eu nu pot să fac așa ceva”, potrivit istoricului Robert Levy, care-o citează în volumul *Gloria și decăderea Anei Pauker*.

Lucrețiu Pătrășcanu avea să moară la 17 aprilie 1954, fiind executat în închisoarea Jilava în urma unui proces cu probe contrafăcute. Devenise mult prea incomod pentru liderul Partidului Muncitoresc Român, Gheorghe Gheorghiu-Dej. Comuniștii se întorceau, practic, împotriva lui, un om care, de fapt, nu avea ce să caute într-un partid de extremă-stânga. „Deși provenea dintr-o familie de moșieri, iar tatăl lui era și scriitor, Lucrețiu Pătrășcanu a îmbrățișat ideologia comunistă și a fost considerat unul dintre ctitorii Partidului Comunist din România. În această calitate, de comunist, era membru în Parlamentul Regal încă din 1931. Om instruit, avocat de profesie, cu studii de specialitate în Germania și Franța, a fost apărătorul comuniștilor în mai multe procese. S-a implicat – în numele Partidului Comunist – fără să-l delege nimeni – în lovitura de stat de la 23 august 1944 prin care a fost răsturnată dictatura militară a lui Ion Antonescu. Iar imediat după război a făcut parte din delegația României la definitivarea textului de Armistițiu cu URSS, moment în care a intrat în controversă cu Viaceslav Molotov, delegatul URSS, căruia i-a recomandat, ritos, să se ocupe de problemele țării sale, că de ale României se va ocupa el, ca om ce le pricepe mai bine. (...) În țară, imaginea

lui Pătrășcanu a fost întunecată de așa-zisul lui naționalism (dar de bună credință) confirmat și prin declarația de la Cluj, din 1945, când, în fața studenților, după confruntarea de la căminul «Avram Iancu», dintre studenții români agresați de un grup de muncitori comuniști de la fabrica Herbak, a afirmat: «Mai întâi sunt român, abia apoi comunist». S-au adunat piese de acuzare împotriva lui, una câte una, spre satisfacția lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, care vedea în el, pe bună dreptate, un concurent redutabil și de aceea, trebuia eliminat printr-un simulacru de proces, după sistemul practicat deja de NKVD în Ungaria ori Polonia. Așa încât oamenii lui Pantiușa Bodnarenko, Aleksandr Nikolski și alți generali ai KGB instalați la cârma țării în București, ajutați de slugile de la noi, l-au arestat în 28 septembrie 1948 și i-au obținut mărturiile dorite prin schingiuri dure ce l-au dus, de mai multe ori, în pragul morții.

La procesul înscenat apoi, în octombrie 1954, desigur, n-a mai recunoscut nimic, dimpotrivă, a acuzat și amenințat, în termeni tari, completul de judecată pentru minciunile și falsurile din actul de acuzare: spion în slujba imperialismului, trădător al Partidului Comunist și multe altele. (...) L-au făcut să recunoască că ar fi fost spion al imperialiștilor, trădător al partidului prin încercarea de a întârzia arestarea lui Ioan Antonescu. Întreaga anchetă era dirijată, din culise, printr-un sistem integrat de televiziune-radio, de către Dej și Alexandru Drăghici, șeful Securității, iar Pătrășcanu a fost condamnat la moarte abia în octombrie 1954, împreună cu Remus Kofler, alt «trădător» al partidului. Apoi, după două zile, a parvenit ziarelor un comunicat oficial potrivit căruia cei condamnați au fost executați.

Comentatorii de azi ai *Cazului Pătrășcanu* au explicat pe larg cum și unde a avut loc execuția, așa cum au găsit documentele măsluite de autoritățile de atunci. Pentru ca apoi, după ce Nikita Hrușciiov a demască, la Congresul XX al PCUS, crimele lui Stalin și a cerut imperativ și țărilor socialiste «frățești» să verifice toate procesele politice ce au avut loc și să revină asupra adevărului, de voie, de nevoie, comunistii români au trebuit să-l reabiliteze pe Lucrețiu Pătrășcanu, în 1968. Și iată că, legat de moartea acestuia, fostul general de Securitate, Ioan Mihai Pacepa, dezvăluie în *Cartea neagră a Securității*, că în același an, 1968, a avut loc un eveniment incredibil: un colonel de Securitate, acoperit într-o funcție la Ministerul de Externe, și-a ucis copiii, soția, după care s-a sinucis.

El a scris o scrisoare pentru Nicolae Ceaușescu, în cuprinsul căreia recunoștea faptul că el l-a împușcat pe Lucrețiu Pătrășcanu. Aceasta, după ce tot el l-a anchetat dur (alături de alții, ce se roteau) și l-a supus la cele mai groaznice supliicii fizice ca să mărturisească ceea ce doreau cei din conducerea Partidului. Pur și simplu, acest securist declara că de atunci trăia un coșmar, pentru că își amintea zi și noapte de sângele lui Pătrășcanu care i-a împrășcat fața și mâinile, în seara când, din proprie inițiativă, și desigur, un anumit fanatism, l-a scos din celula de la Jilava la «plimbare» și, ajunși în curtea interioară, l-a împușcat în ceafă... Mai târziu, Nicolae Ceaușescu avea să recunoască această execuție într-o consfătuire cu activul de partid din 1968. El a declarat că, în cazul Pătrășcanu, «s-a manifestat o grabă de a-l judeca și executa după două zile, prin împușcare pe la spate...» (www.romanialibera.ro)

Imre Nagy, trădat de „tovarășii români” – rolul lui Valter Roman

Imre Nagy (6 iunie 1896, Kaposvár-16 iunie 1958, Budapesta) a fost un politician comunist, maghiar, cu orientare reformatoare, prim-ministru al Ungariei între 1953-1954 și în octombrie 1956, ocazie cu care a devenit în mod neașteptat unul din eroii revoluției anticomuniste din Ungaria din 1956.

A provenit dintr-o familie săracă de țărani calviniști. Tatăl său a fost îngrijitor la poștă, având absolvite 8 clase de școală generală.

Imre Nagy a luptat pe frontul rus în timpul Primului Război Mondial, între anii 1916-1918. A fost capturat de inamic, și dus ca prizonier de război lângă Lacul Baikal. La începutul războiului civil rus s-a înrolat în Armata Roșie și a intrat chiar în Partidul Bolșevic. A făcut parte din detașamentul de soldați care asigurau paza fostului Țar Nicolae al II-lea și

a familiei sale. Foarte probabil a fost unul dintre cei șapte membri ai plutonului de execuție.

S-a întors în 1921 în Ungaria, locuind la Kaposvár. A devenit membru al Partidul Social Democrat Maghiar, apoi prim-secretar de partid în Comitatul Somogy. A fost exclus din partid în 1925, ca urmare a unui conflict din aprilie 1924 cu Károly Peyer și cu Ferenc Szeder.

În 1925 a devenit membru al Partidului Socialist Muncitoresc Maghiar (PSMM), de orientare comunistă, în cadrul căruia s-a ocupat de sectorul agriculturii.

De la începutul anului 1921 până în 1927, a stat în închisoare 3 ani pe motive politice, cu unele întreruperi. După interzicerea PSMM în 1927 a fost din nou arestat. După eliberare a emigrat în Viena.

Din 1930 până în noiembrie 1944, a trăit în Uniunea Sovietică. A lucrat pentru Comintern, dar și la Institutul de Cercetare Agricolă. A supraviețuit războaielor interne de partid – conform unor documente ar fi lucrat și pentru NKVD. A scris articole sub pseudonim, în care a sprijinit ideile economice ale lui Buharin. După arestarea lui Buharin a fost și el arestat, iar inițial s-a dorit implicarea sa în procesul lui Buharin. Până la urmă, a fost eliberat.

În 1941 s-a înrolat din nou în Armata Roșie, dar nu a fost trimis pe front, ci a lucrat ca redactor la Radio Kossuth din Moscova, până în noiembrie 1944. Pe 4 noiembrie s-a reîntors în Ungaria cu primul grup al comuniștilor din Moscova (cu Ernő Gerő, József Révai și Zoltán Vass).

În decembrie 1944, devine membru al guvernului provizoriu, ca ministru al agriculturii, și membru al Adunării Naționale din Debrecen.

Din vara anului 1945 devine membrul Sfatului Popular, care exercita provizoriu prerogativele președinției, și membru al conducerii executive a Partidului Comunist Maghiar. După alegerile pentru Adunarea Națională, din 1945, devine pentru câteva luni ministru de interne în guvernul lui Zoltán Tildy, iar în guvernele lui Ferenc Nagy și al lui István Dobi ministru al alimentației publice.

În august 1949, a fost exclus din Conducerea Executivă pentru „opiniile lui oportuniste și ostile cooperativizării” și a fost eliberat din toate funcțiile lui.

În decembrie 1950, și-a făcut „autocritica”, iar apoi a fost din nou numit ministru al agriculturii și membru al Conducerii Executive. În noiembrie 1952, a devenit vice-prim-ministru, responsabil cu domeniul agricol.

În 1953, după ce Mátyás Rákosi pierde teren, și cu ajutorul sovieticilor – în special din partea lui Malenkov – a fost numit prim-ministru. La 4 iulie declară în Parlamentul Ungariei un nou program de guvernare, care este o ruptură față de programele economice anterioare, de industrializare forțată. Promite reanalizarea politicii agrare și nu în ultimul rând îmbunătățirea nivelului de trai, care scăzuse semnificativ în anul anterior.

În mai 1955, când Mátyás Rákosi a revenit temporar în forță (faptul având legătură cu deteriorarea poziției lui Malenkov la Moscova), Imre Nagy a fost demis și exclus din Conducerea Executivă, apoi și din partid.

În vara anului 1956, s-a reactivat în plan politic, fiind una din personalitățile de frunte ale noului grup cu concepții reformiste. În acest timp, locuința lui s-a transformat într-un salon politic. La 13 octombrie 1956, a fost reacceptat în partid.

La 23 octombrie, studenții demonstranți cer reintrarea lui în guvern. În seara respectivă a ținut un discurs memorabil în fața Parlamentului și a fost numit din nou prim-ministru, chiar în seara respectivă.

Nu este elucidat nici până în ziua de azi dacă a solicitat prima intrare a trupelor sovietice în Ungaria (24 octombrie) sau a acceptat-o doar în mod tacit. Pe data de 28 octombrie a luat în mod surprinzător o poziție fermă în sprijinul revoluției și al introducerii pluripartidismului. Sub presiunea evenimentelor, își reorganizează de mai multe ori guvernul. La începutul lunii noiembrie guvernul lui anunță ieșirea Ungariei din Pactul de la Varșovia, declarând Ungaria țară neutră.

În dimineața de 4 noiembrie a ținut un discurs dramatic la radio, anunțând a doua intrare a trupelor sovietice, mai târziu cerând azil la ambasada Iugoslaviei. Pe 21, este răpit în drum spre casa lui – nefiind respectată înțelegerea cu iugoslavii – și este deportat în România, la Snagov, împreună cu mai mulți reformiști. Nu a fost dispus să demisioneze și nici să recunoască guvernul lui János Kádár, în ciuda presiunilor politice puternice și a somațiilor repetate.

A fost dus acasă în aprilie 1957. Între 9 iunie și 15 iunie 1958 a fost judecat într-un proces cu ușile închise, fiind în cele din urmă condamnat la moarte. Sentința a fost executată chiar în ziua următoare (de menționat că sentința a fost aprobată în prealabil de Comitetul Executiv al Partidului Comunist Maghiar). Între anii 1961-1989 cadavrul lui a fost ascuns în parcela 301 din Cimitirul Nou din Budapesta.

Imre Nagy a fost reabilitat în 1989, și a fost reînmemorat solemn în același an la data de 16 iunie. (<https://ro.wikipedia.org>)

Imre Nagy a plătit cu viața pentru curajul de a o rupe cu bolșevismul pe care-l slujise atâta vreme. Există un volum consacrat perioadei petrecute de membrii guvernului legal maghiar condus de Imre Nagy în România, după înfrângerea Revoluției din 1956 – *Însemnări de la Snagov. Corespondență, rapoarte, convorbiri*. Lucrarea cuprinde un lung document redactat de Nagy în timpul așa-zisului azil politic de la Snagov, în fapt o perioadă în care liderul maghiar, anatemitizat de Moscova drept „trădător al socialismului”, era ostaticul Securității române. Sinistra instituție lucra direct cu patronii săi sovietici. Nagy și soția sa se aflau într-o izolare completă. Le era interzis orice contact cu ceilalți demnitari maghiari, deși vilele în care erau deținuți erau învecinate. Singurii care aveau dreptul să-l viziteze pe Nagy erau Valter Roman, Nicolae Goldberger, Iosif Ardeleanu, doctorul Francisc Koepich și unii emisari ai Securității. Toți erau ilegaliști transilvăneni, vorbitori de limba maghiară. Misiunea lor și, în special a lui Roman, pe atunci director al Editurii Politice, care se cunoștea cu Nagy de la Moscova din anii războiului, era să obțină de la acesta repudierea liniei politice a guvernului răsturnat în urma intervenției sovietice, pe data de 4 noiembrie 1956. Deși extenuat psihic, conștient de capitulările și trădările atâtor foști amici, Nagy s-a menținut consecvent pe poziția că evenimentele din Ungaria nu au fost o contrarevoluție, ci o revoluție veritabilă, menită să restaureze independența țării și suveranitatea ei.

Biografia politica a lui Nagy, examinată minuțios de Ileana Ioanid, nu trebuie idealizată. A fost multă vreme un comunist convins, a colaborat cu sovieticii, inclusiv cu NKVD-ul în anii '30, când se afla ca emigrant politic la Moscova. Pentru

Nagy, adevărații contrarevoluționari au fost birocrații stalinisti, responsabili pentru nenumărate crime. Clica Rakosi-Gero-Farkas-Revai s-a făcut vinovată de starea de imensă nemulțumire populară care a explodat în octombrie 1956.

Deloc surprinzător, Nagy avea să fie predat de regimul Dej poliției secrete sovietice. O înscenare judiciară la Budapesta îl condamnă la moarte, împreună cu câțiva dintre cei mai apropiați colaboratori.

Nagy a crezut că socialismul poate fi reconciliat cu democrația pluralistă. Sub presiunea mișcării revoluționare spontane, a înțeles imposibilitatea unor reforme democratice radicale într-un sistem totalitar. Știa că se afla sub supraveghere continuă, însă s-a comportat, chiar și în acea insuportabilă detenție de la Snagov, ca um om liber. Așa îi vorbea lui Roman, așa le scria liderilor iugoslavi, sovietici, polonezi. De partea lui s-au situat intelectuali de prim rang, scriitori, artiști, filosofi, între care Gyula Hay și Georg Lukacs. (<http://jurnalul.ro>)

Unul dintre „agenții de influență” (ai sovieticilor?!?) care au gravitat în jurul lui Imre Nagy la Snagov a fost Valter Roman, născut Ernő Neuländer (7 octombrie 1913, Oradea-11 noiembrie 1983), un militant și politician comunist român, de origine evreiască, veteran al brigăzilor internaționale comuniste din Războiul Civil din Spania. A fost tatăl fostului prim-ministru român Petre Roman.

Numele său la naștere era Ernő (Ernest) Neuländer. S-a născut într-o familie de evrei de proveniență hasidică stabilită la Oradea. Tatăl său era funcționar la o bancă. Valter Roman a devenit inginer, în urma studiilor la Universitatea tehnică germană din Brno, în Cehoslovacia.

Potrivit unor relatări, recrutarea sa în mișcarea comunistă ar fi fost făcută în 1931 de Nicolae Goldberger, care l-a ajutat să plece în URSS, tranzitând Cehoslovacia.

După 1936, s-a înrolat voluntar în Brigăzile Internaționale de partea forțelor republicane din Spania sub numele Valter Roman. Anii petrecuți în Spania au fost evocați în volumul autobiografic *Sub cerul Spaniei. Cavalerii speranței*. În războiul civil din Spania a avut gradul de maior și a fost comandantul unui batalion de artilerie din brigada a 11-a „Venceremos”.

În Spania, Valter Roman s-a căsătorit cu Hortensia Vallejo, o comunistă spaniolă. În cursul războiului, a fost rănit la plămâni. După ce Republica Spaniolă a fost înfrântă în 1939, Valter Roman s-a refugiat în Franța, apoi s-a reîntors în URSS. Acolo a condus, pentru o perioadă, departamentul emisiunilor în limba română la Radio Moscova, unde i-a avut în subordine pe Ana Pauker, Leonte Răutu și Iosif Chișinevski. În timp ce Ana Pauker s-a reîntors în România îmbrăcată în uniformă sovietică, Valter Roman s-a reîntors pe un tanc sovietic, ca locotenent-colonel în cadrul Divizia „Horia, Cloșca și Crișan”, constituită din prizonieri de război români aflați în URSS, care au ales să treacă de partea inamicului (crimă de înaltă trădare pe timp de război) sub comanda generalului Mihail Lascăr. A fost decorat în 1945 în Uniunea Sovietică cu ordinul „Steaua Roșie”. În același an, sub ocupație sovietică și sub noul regim dominat de comuniști, a fost numit în gradul de general-maior în armata română.

Un an mai târziu, în 1946, Valter Roman a fost numit șef al Direcției de Educație, Cultură și Propagandă a Armatei, iar între 1947-1951 ocupă postul de șef al Direcției Superioare Politice a Armatei. În 1951 devine membru al CC al

PCR și ministru al Poștelor și Telecomunicațiilor (până în ianuarie 1953, când a fost înlăturat din funcții odată cu îndepărtarea „grupului Luca-Pauker-Georgescu”). Din 1954 până la moarte a fost director al Editurii Politice, el susținând că astfel ar fi fost „marginalizat” de regim.

Istoricul sovietic T. M. Islamov, a publicat documente care arată că Valter Roman „ar fi pledat în fața membrilor Comisiei Litvinov în favoarea înființării statului independent Transilvania, girat de marile puteri Uniunea Sovietică, Statele Unite ale Americii și Marea Britanie”. Fiul lui Valter, Petre Roman, contestă cele spuse de istoricul sovietic spunând că tatăl său ar fi susținut rămânerea Transilvaniei ca provincie a României.

Documente recente demonstrează că Valter Roman a fost amestecat în complotul KGB și al PMR care avea drept scop arestarea guvernului Imre Nagy, după Revoluția ungară din 1956 de la Budapesta. După ce membrii guvernului Nagy au fost reținuți ilegal pe teritoriul României, într-un complex de vile de la Călimănești în județul Vâlcea, aceștia au fost aduși la București și instalați în complexul de vile ce a aparținut Misiunii Militare Germane în România între 1940-1944 de lângă lacul Snagov, vile aflate azi în posesia ambasadei ruse de la București. Imre Nagy a fost transferat după doi ani în Ungaria și judecat în 1958, condamnat la moarte și executat la Budapesta de noua conducere prosovietică a Ungariei. (<https://ro.wikipedia.org>)

Gheorghiu-Dej, iradiat de KGB. Fricile lui Ceaușescu

...19 martie 1965, ora 17.53. Gheorghe Gheorghiu-Dej moare așa cum ar vrea să moară orice dictator: acasă, în patul său. Motivul: un cancer galopant la ficat și la plămâni căruia zeci de medici români și sovietici nu-i găsiseră butonul de pauză. Pe 20 martie 1965, toate publicațiile din România au câteva pagini bune arestate cu sfâșietoare ferpăre în memoria celui care fusese „Marele Conducător”.

„Dej nu mai ieșise din casă de vreo două săptămâni: la 5 martie, fusese să voteze deputații în Marea Adunare Națională la secția nr. 19 Grivița Roșie din Capitală. Cu Ion Gheorghe Maurer, cu Nicolae Ceaușescu, cu Chivu Stoica. Fusese tras samavolnic într-o horă, spre disperarea celor care-i cunoșteau boala. Următoarea ieșire va fi și ultima. Moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej este la fel ca viața lui Gheorghe Gheorghiu-Dej: zugrăvită în conspirații fatale, jocuri de culise, trădări, umor auster și rumori de subterană. Se spune că ar fi fost iradiat: o piatră misterioasă primită cadou pe biroul

lui ar fi fost o bucată de uraniu. Se mai spune că ar fi fost lăsat să moară chiar de medicii lui: în 1963 i se extirpaseră niște polipi din vezica urinară, însă cancerul a fost diagnosticat abia pe 2 martie 1965, cu două săptămâni și trei zile înainte de moarte. Sau că ar fi fost omorât chiar de Ceaușescu, cu sprijinul sovieticilor. În ianuarie 1965, fusese la Varșovia, la o întâlnire cu mai-marii din Est. Se spune că acolo i s-ar fi făcut felul. Șeful său de cabinet, Paul Sfetcu, povestește, că, la întoarcere, deși în vagonul salon era cald, Dej purta cojoc și avea frisoane. «Observam că era ceva în neregulă, dar nu-mi puteam da seama ce. Era prima dată când îl vedeam parcă neajutorat.» Chiar Silviu Brucan (născut Saul Bruckner) îl mai încerca cu câte-o glumă: „Știți ce urmează după greutatea de creștere?» «Nu, de unde vrei să știi? Spune tu, fără să mă mai fierbi fără apă!» «Urmează creșterea greutateilor...». Asta în timp ce Ion Gheorghe Maurer era, potrivit lui Sfetcu, «preocupat să-și săreze bucatele din farfurie cu clorură de potasiu, conform recomandărilor medicilor». Gheorghe Gheorghiu-Dej nu-și mai revine după gluma lui Brucan și după vizita în Varșovia. Ar fi fost sănătos-tun, până atunci – numai stresul ce mai avea efecte negative asupra lui. În 1950, medicii îl găsiseră cu dureri reumatoide și tulburări dispeptice și-i recomandaseră concediu în URSS. În 1955, în fișa medicală scria: surmenaj, tulburări dispeptice, artralгии, arată referatul Sectorului social-sanitar din cadrul Secției gospodăriei de partid a Comitetului Central (CC) al Partidului Muncitoresc Român (PMR). În 1965, în trei luni, era gata. La căpătâiul lui defilează coloane cu oameni ai muncii, jelindu-l cu aparentă sinceritate și afect pe cel care fusese eroul lor și al României. Se trag

salve de tun, sirenele fabricilor și uzinelor răsună, clopotele bisericilor bat a durere, mașinile și trenurile se opresc, lucrătorii întrerup strungurile, iar laminoarele nu mai feliază metale. Toată România se reculege pentru trei minute.” (*www.adevarul.ro*)

Bodyguardul lui Dej, Gheorghe Spălăsapă, e convins și el că liderul României fusese „executat”, relatând: „Cât a fost el bolnav, l-a îngrijit profesorul Lupu, care era țărănist, dar era o somitate în medicină. El a fost iradiat într-o deplasare la Varșovia. Eu am scăpat, că nu m-am dus cu ei la Varșovia. Aveam examen de completare a studiilor, pentru clasa a zecea, și șeful mi-a zis: «Lasă, bă, că-i mai important să înveți. Tu du-te și vezi-ți de școală. Învață carte și nu te gândi că pierzi o ieșire afară. Țasta e viitorul tău». Când s-a întors de acolo, era schimbat. Ne-am dat seama imediat că se întâmplase ceva. A plecat sănătos și s-a întors aproape în cârje. Când s-au întors băieții, mi-a zis și Vlad că nu se simte bine. Și după un an a murit Dej, pe care nu l-a putut salva nimeni. Au mai murit doi dintre băieți/bodygurazi/, care probabil au fost și ei iradiați, dar mai puțin. Ei au murit după Dej, la puțin timp.” (*http://jurnalul.ro*)

Moartea lui Dej a stârnit îngrijorare și derută. În 1963, Dej inițiasse divorțul de Moscova, în aprilie 1964 prezidase Plenara care a culminat în *Declarație privind poziția PMR în problemele mișcării comuniste internaționale*, o proclamație de autonomie în raport cu Centrul moscovit.

Gheorghiu-Dej, după moartea lui Stalin și în timpul „dezghețului” inițiat de Nikita Hrușciiov (politică cu care liderul de la București n-a fost deloc de acord), se decisese

să schimbe macazul și să se depărteze semnificativ de linia Moscovei. (<http://jurnalul.ro>)

Practic, din acel moment, România rămâne singurul stat din lagărul comunist fără trupe de ocupație sovietice. Concomitent, după ani negri de teroare, începe și o perioadă de relaxare a vieții cotidiene.

Omul de rând, lămurit că americanilor nici prin cap nu le trece să vină să-l elibereze de comuniști, se resemnează și începe să se adapteze condițiilor, așa cum erau ele.

Destalinizarea, „relaxarea”, „dezghețul”, nu i-au priit până la urmă dictatorului care începuse să-și exerseze fața umană...

Speriat de ce pățiseră alți lideri ai țărilor comuniste, despre care se zvonea că fuseseră otrăviți sau iradiați de sovietici (predecesorul său Gheorghe Gheorghiu-Dej fiind doar un exemplu!), Nicolae Ceaușescu nu călătorea niciodată în afara României fără ofițerul său de la Securitate, care era de asemenea și chimist și era echipat cu un laborator mobil de testare a alimentelor. Ceaușescu era atent la tot ce băga în gură și enerva alți lideri din cauză că obișnuia să își aducă propria mâncare de casă în vizitele sale. Tito, vecinul lui din Iugoslavia, a fost de-a dreptul șocat din cauza insistențelor lui Ceaușescu de a-și bea sucul făcut exclusiv din fructe și legume crude printr-un pai, evitând toată mâncarea în stare solidă. (<http://keracalita-jaristea.ro>)

În loc de *Epilog*: Chivu Stoica – ciudata moarte a satirului roșu

După moartea lui Gheorghiu-Dej, spre surprinderea multora, i-a urmat la putere Nicolae Ceaușescu. Cum de tocmai fostul ucenic de cizmar semianalfabet, un personaj cu vădite dificultăți de exprimare, a fost cel ales să continue „opera” lui Dej? Să ne reamintim că un Lucrețiu Pătrășcanu fusese lichidat mișelește chiar de către Gheorghiu-Dej și acoliții acestuia în 1954. Dar rămăseseră, totuși, pe scena politică un intelectual precum Maurer sau doi vechi tovarăși de luptă ai precedentului dictator, cu mare influență în partid, precum Chivu Stoica și Gheorghe Apostol. Numai că, mult prea preocupat să-și finalizeze obsesiile sexuale în serie, Chivu Stoica preferă să nu intre în competiție și se lasă cu mare bucurie cumpărat de Ceaușescu cu promisiunea funcției de președinte al Consiliului de Stat, pe care o va primi și deține timp de doi ani, până în 1967, când va fi înlocuit de același Ceaușescu.

În fapt, „cvintetul Gheorghe Maurer, Nicolae Ceaușescu, Alexandru Drăghici, Chivu Stoica și Emil Bodnăraș a manevrat succesiunea. Ei au impus ultimul lider comunist al României.

În mod cert, Gheorghe Gheorghiu-Dej i-a pus problema succesiunii întâi lui Ion Gheorghe Maurer, apropiatul său colaborator. Luat prin surprindere de gravitatea bolii, Dej i-a propus lui să continue cele începute împreună, a relatat Maurer. Obiecțiile lui Maurer – nu era român, (tatăl său fiind alsacian, profesor de limba franceză în București, mama franțuzoaică), nici muncitor, fiind avocat – sunt consensuale grilei uzitate atunci în lagărul comunist european pentru capii partidelor la putere.

Dej a avansat apoi soluția cu Gheorghe Apostol, prim-vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și subordonat direct lui Maurer. În cazul lui era și precedentul exercițiului de prim-secretar al CC al PMR din perioada 1954-1955. Atunci, Apostol trecuse cu brio testul mimării «conducerii colective». N-a ieșit din cuvântul lui Dej. Nici măcar în scaunul lui Dej nu se așezase, după propria-i mărturisire.

Cu Apostol în fruntea partidului, dar sub bagheta lui Maurer, Dej putea fi sigur de continuitatea politicii inițiate. De altfel, însuși Ceaușescu va evoca în ultimii ani ai puterii desemnarea de către muribundul Dej a succesorului în persoana lui Apostol. Parcă partidul putea fi lăsat moștenire, s-a amuzat el împreună cu consoarta, după relatarea șefului Cămarilor CC, Silviu Curticeanu.

Implicați în complotul succesiunii au fost cinci dintre membrii Biroului Politic (BP): Ion Gheorghe Maurer, Nicolae Ceaușescu, Alexandru Drăghici, Chivu Stoica și Emil

Bodnăraș. Ceilalți doi – Petre Borilă și Alexandru Moghioroș – fuseseră îndepărtați pe motiv că nu sunt români, deși niciun document de partid nu menționa «prevederi» în sensul acesta. În 1991, Apostol mi-a relatat astfel amintirea acelor evenimente: «Maurer a trecut la acțiune în sensul celor discutate cu Dej. (...) Am fost chemat în biroul său de la Consiliul de Miniștri, unde se afla și Emil Bodnăraș. Maurer mi-a comunicat discuția cu Dej și dorința acestuia ca subsemnatul să fie propus pentru a fi ales ca prim-secretar al partidului. A propus ca mai întâi să discutăm la partid această propunere cu Chivu Stoica, Alexandru Drăghici și Nicolae Ceaușescu. De la guvern erau Maurer, Bodnăraș și cu mine, care în același timp erau membri ai Biroului Politic». Cu trei zile înainte de moartea lui Dej, «s-a așezat Maurer în capul mesei, în dreapta Bodnăraș și subsemnatul, în stânga Ceaușescu, Drăghici și Chivu Stoica»...

Originea scenei acesteia mi-a fost descrisă astfel de Maurer: «Rând pe rând, membrii Biroului Politic au trecut pe la Dej pe acasă și, după câteva zile, Dej mi-a spus că lucrurile s-au aranjat. Niciunul nu obiectase la ideea ca Apostol să fie secretar general. Atunci am strâns Biroul Politic în calitate de ce-o aveam acolo și în cea de președinte al Consiliului de Miniștri, am spus că trebuie să ne gândim la alegerea unui alt secretar general, Dej fiind bolnav, pe moarte. În legătură cu aceasta am propus să-l promovăm pe Apostol secretar al Biroului Politic al CC al PMR.

În momentul decesului lui Dej, din acea funcție putea fi promovat secretar general al CC. S-au ridicat *contra* Drăghici și Ceaușescu. Ceilalți n-au spus nimic. (...) Ceaușescu nu și-a motivat împotrivirea în niciun fel. Drăghici a spus că nu e

bine să facem ceva, înainte de moartea lui Dej. Deoarece promovarea lui Apostol în funcția ce-i permitea să fie trecut direct în fruntea partidului ar fi un semn, pentru Dej, că abia așteptăm sfârșitul lui, ceea ce i-ar grăbi moartea».

În plan secund, lucrurile s-au aranjat astfel în viziunea lui Alexandru Bârlădeanu, pionul pe care Gheorghiu-Dej se baza în disputele din CAER și în politica economiei naționale: «I-a promis /Ceașescu lui Drăghici/ că va fi a doua personalitate în partid. Asta o știu de la Apostol. O confirmă și faptul că Drăghici a fost mutat de la Interne și făcut secretar al CC. (...) Lui Chivu i-a promis că-l va promova președinte al Consiliului de Stat. Postul era vacant prin moartea lui Dej.

Tot de la Apostol știu că a fost Chivu cu o seară înainte pe la el pe-acasă să-l întrebe dacă, atunci când va fi în fruntea partidului, va menține și funcția aceea. Iar Apostol i-a răspuns că va face ce va hotărî Biroul Politic. Se vede că, înainte, Ceașescu i-o garantase lui Chivu. S-a ținut de cuvânt. O vreme. În felul acesta, Biroul Politic s-a împărțit în două grupe egale: de-o parte – Apostol, Maurer și Bodnăraș, de cealaltă parte – Ceașescu, Drăghici și Chivu. Și în acea clipă a trădat Maurer». (Lavinia Betea, *Partea lor de adevăr*).

Trădarea lui Maurer nu s-a făcut însă din rațiuni personale, ci pe fondul pragmatismului său politic. „Maurer avea toată puterea, Ceașescu nu avea cu ce-l «cumpăra», opinează cunosătorii relațiilor din grupul de decizie.

«Mi-am dat seama că se deschide lupta pentru putere», și-a motivat Maurer decizia. «Mi-am dat seama și că mai tinerii Drăghici și Ceașescu sunt cei care doresc mai tare puterea și că sunt în stare de multe pentru a o avea. Ceilalți păreau

indiferenți. Dacă nici unul dintre cei vechi nu avusese nimic de obiectat la votul de împotrivire al celor mai tineri, pentru mine era clar că nu vor putea stăvili – și poate nici nu vor încerca – manevrele lui Drăghici sau Ceaușescu pentru a ajunge la putere. Din nou m-am gândit la pericolul rusesc și un asemenea gând trezea imediat ideea că, în niciun caz, Drăghici nu trebuia să ajungă la putere».

Iar între complotiști, faptele s-au petrecut astfel, așa cum a relatat Apostol: „După moartea lui Dej m-am dus la Comitetul Central și în biroul lui Ceaușescu erau prezenți Maurer și Chivu Stoica. Întreb: «Ce faceți aici?». Ceaușescu îmi răspunde: «Am hotărât să rezolvăm problema conducerii». «Cum?, zic eu. Voi trei hotărâți problema conducerii? A fost vorba să ne întâlnim cei șase și să discutăm problema conducerii». Ceaușescu zice: «Nu mai este timp. Trebuie să vină delegații pentru funeraliile lui Dej». (...) Și am mers la Biroul Politic, acesta fiind convocat de ei. (...) Maurer a început: «Tovarăși, consultându-mă cu un grup de tovarăși mai vechi (...) soluția pe care o propunem este ca tovarășul Ceaușescu să fie ales prim-secretar». (...) N-a mai mișcat nimeni. Nu s-a pus la vot cine este pentru, cine este contra, cine se abține (...) Tăcerea a fost considerată de Maurer drept acord al Biroului Politic la propunerea sa. Apoi am plecat la plenara Comitetului Central, convocată tot de acest grup»...

«Lucrurile au curs după aceea în cascadă», a concluzionat Alexandru Bârlădeanu. «Au fost întâi cei șase din Biroul Politic, după care Biroul Politic în întregul său, cu membrii supleanți, care au confirmat alegerea. În sfârșit oițele au mers după măgar: Comitetul Central în unanimitate». Iar în 19-24 iulie 1965, unanim în confirmarea alegerii a fost și

plenul Congresului al IX-lea al PCR. Cel care l-a propus atunci în vârful partidului pe Ceaușescu a fost însuși nefericitul perdant Gheorghe Apostol.” (*www.historia.ro*)

Una dintre primele acțiuni ale lui Ceaușescu, o dată ajuns la putere, a fost redenumirea Partidului Muncitoresc Român în Partidul Comunist Român. În același timp, el afirmă că România a devenit o țară socialistă și decide schimbarea numelui oficial al țării din Republica Populară Română (R.P.R.) în Republica Socialistă România (R.S.R.). Grupul baronilor (Maurer, Bodnăraș, Stoica), Ion Gheorghe Maurer în primul rând, nu a socotit ascensiunea lui Ceaușescu drept periculoasă și a permis încălcarea articolului 13 din statutul abia adoptat la Congresul al IX-lea, care interzisesse cumulul de funcții și a îngăduit secretarului general al PCR (ambele denumiri au fost adoptate la acel congres) să ocupe, în 1967, funcția de președinte al Consiliului de Stat. Ceaușescu a lărgit continuu atribuțiile Consiliului, subordonând atât Consiliul Economic, creat în 1967 cât și pe cel al apărării, creat în 1968. Pe nesimțite, Consiliul de Stat s-a transformat dintr-un organ onorific într-unul de conducere efectivă, dublând sau preluând din atribuțiile guvernului condus de Maurer. Pe de altă parte, în 1969, la Congresul al X-lea, două treimi din membrii Prezidiului Permanent fuseseră promovați după 1965 prin grija lui Ceaușescu. Preluarea puterii era acum desăvârșită.

Fost aliat al lui Ceaușescu, unul decisiv în preluarea puterii în 1965, Chivu Stoica a fost și el eliminat brutal de pe scena politică.

Chivu Stoica, fost prim-ministru și șef al Consiliului de Stat, a fost vioara întâi în orchestra dirijată de Gheorghiu-Dej – cel mai fidel executant al ordinelor de partid.

A fost slugarnicul oportun: limitat intelectual și supus energetic. După moartea lui Dej, și-a găsit, amnezic, un nou stăpân: Nicolae Ceaușescu.

...17 februarie 1975, Cartierul Primăverii, casa Chivu Stoica. Șoferul liderului comunist dă buzna peste cele două femei din casă și anunță: Chivu Stoica s-a sinucis cu o armă de vânătoare Holland-Holland. S-a împușcat în cap! Șoferul, care auzise focul de armă din curte, le dă vestea celor două femei aflate, de fapt, în aceeași casă. Orișicât, știrea e șocantă: Chivu Stoica, bolnav, fusese externat de puțină vreme. Zăcea în pat și părea să nu mai aibă, dacă avusese vreodată, discernământ cu privire la propriile decizii. Avea sifilis într-un stadiu destul de avansat, iar judecata, atât cât exista, îi era tulburată. Tocmai semnase, fără vreun preaviz casnic, actele de divorț. Cele două femei, Maria Manolescu, de puțină vreme fostă soție, și Doina Roman, o nepoată cu care bătrânul obsedat întreținea relații sexuale ocazionale, fiind extrem de slăbit de feluritele boli, nu sunt lăsate să vadă corpul neînsuflețit. Nici măcar în 1975, când Nicolae Ceaușescu îi eliminase irevocabil din prim-planul politicii pe oamenii lui Gheorghiu-Dej, Chivu Stoica nu era un nume oarecare. Fusese, până la urmă, la cârma României (președinte al Consiliului de Stat, 1965-1967) și era unul dintre ceferiștii care făcuseră istorie în partid și în stat: fost membru al Biroului Politic al Partidului Muncitoresc Român (PMR) timp de două decenii (1945-1965), fost membru al Secretariatului CC al PMR (1961-1965), ministru al Metalurgiei și Industriei Chimice (1949-1955) și președinte al Consiliului de Miniștri (1955-1961). Moartea sa misterioasă alimentează imaginația scenariștilor de conjunctură, dar

scoate la suprafață și câteva picanterii de amănunt, incomode, triviale și enigmatice. Cel mai spectaculos scenariu îl plasează chiar pe Nicolae Ceaușescu în postura regizorului. Contextul: în timpul detenției din închisoarea Doftana, tânărul comunist Nicolae Ceaușescu și înveteratul Șmil Marcovici ar fi întreținut relații neconforme cu morala comunistă. Relații sexuale, în celula lui Marcovici. În pușcărie, se formează o comisie de anchetă a revoltătorului caz de homosexualitate, coordonată de organizația de partid Doftana, din care făcea parte și Chivu Stoica. Lucruri bine cunoscute, de altfel.

Simbolic, arma cu care s-a sinucis Chivu Stoica îi aparținuse lui Gheoghe Gheorghiu-Dej. Pușcă de vânătoare, cu lunetă și pat încrustat artistic cu sidef și argint, marca Holland-Holland. Un frumos cadou de care dictatorul nu-și mai amintea, așa că, l-a dăruit și el mai departe. Lui Chivu Stoica. „Lui Nicu Ceaușescu nu i-o dăm în niciun caz! Nu este pentru el asemenea armă! Lasă-l să mai crească, să mai învețe”, i-ar fi spus Dej șefului său de cabinet, Paul Sfetcu, potrivit memoriilor acestuia. „Când a ieșit din cabinetul lui Gheorghiu-Dej era îmbujorat și surâzător de fericire, iar cutia cu arma o trăgea după el. Nu a vrut s-o lase la mine să i-o trimit prin curier de teamă ca nu cumva cel ce i-o oferise să se răzgândească”, povestește Paul Sfetcu. Fostul asistent susține că, atunci când și-a pus capăt zilelor, Chivu Stoica a proptit arma în cerul gurii, iar cu degetul mare de la picior a apăsător pe trăgaci pentru a elibera glonțul ucigaș.

De-aici, încep să fie țesute miturile. S-ar fi putut întâmpla așa: într-o autobiografie semnată de Chivu Stoica la cererea lui Ceaușescu (aflată în posesia fostei soții, Maria Manolescu,

și publicată de Lavinia Betea în *Povești din Cartierul Primăverii*), acesta recunoaște că Șmil Marcovici „practica perversități. Obişnuia să aibă relații îndeosebi cu tovarăși tineri, printre care Anghel, Sor și alții”. Se spune că Nicolae Ceaușescu, cu musca pe căciulă, avusese o dispută aprinsă cu Chivu Stoica, subiectul fiind chiar capcanele nefirești ale vieții de închisoare. Ca să se-asigure că informațiile nu vor deveni publice, ar fi aranjat ca depozitarul secretului să fie „sinucis”. Alexandru Bârlădeanu confirmă această teorie în interviul publicat de Lavinia Betea în volumul *Alexandru Bârlădeanu despre Dej, Ceaușescu și Iliescu*. Andrei Lupu, fiul ilegalistului Petre Lupu și locatar în Cartierul Primăverii, are o altă variantă: „S-a spus că fusese împușcat din ordinul lui Ceaușescu, ceea ce e total fals. Îmi pare rău s-o spun, dar el avea o asistentă sau o soră medicală, de 24 de ani, care-l îngrijea. El spunea că e nepoata lui și o luase și acasă! Și când a realizat că are o vârstă, că degeaba își luase «nepoata» în casă, și-a luat viața!”, povestește Andrei Lupu în volumul *Povești din Cartierul Primăverii*. Nepoata, pe nume Doina Roman, ar fi fost trimisă, de fapt, de Securitate în casă la familia Chivu, chiar la 18 ianuarie 1975, și ar fi făcut parte din planul de eliminare a fostului ceferist, susține Maria Manolescu.

În varianta liberă de orice simpatii de familie ori de partid, sinuciderea lui Chivu Stoica ar fi fost o simplă consecință a stadiului până în care avansase boala sa: sifilis terțiar. Istoricul Stelian Tănase spune că afecțiunea cu transmitere sexuală i-ar fi întunecat mintea și așa fragilă. „Pavel Câmpeanu îmi spunea că nu făcea baie pentru că-și imagina că se va topi ca un săpun. A publicat documentele lui din închisoare în care specifica faptul că mergea la tratament. Așadar, avea

un istoric medical bogat al afecțiunii”, explică Stelian Tănase. Cei care l-au cunoscut pe Chivu Stoica nu i-au atribuit însă nici măcar ultimul său gest lumesc, sinuciderea. „Nu poate Chivu să se sinucidă”, se auzea în Cartierul Primăverii. Ni-meni nu-l credea capabil de-o asemenea fermitate. Chivu Stoica era ceea ce am putea numi astăzi un „yesman”, coada de topor care nu va avea niciodată fisuri în gândirea liniară, adjunctul de care orice lider are nevoie. Cel care mai degrabă aprobă decât oferă răspunsuri întrebărilor care-i solicită judecata personală. „Chivu Stoica era un primitiv. [...] Era limitat și ca istețime”, spune Alexandru Bârlădeanu în interviul acordat istoricului Lavinia Betea. Chivu Stoica trăiește și se înalță numai la umbra marelui Gheorghiu-Dej. Îi e aproape mai bine de 11 ani, prin toate închisorile și lagărele prin care dictatorul fusese închis. Paul Sfetcu, șeful de cabinet al lui Gheorghiu-Dej, vorbește în volumul său memorialistic chiar despre o relație de prietenie între cei doi: „Faptul că Gheorghiu-Dej îl considera cel mai bun prieten al său este elocvent și din cererea ce i-a făcut-o în 1964 ca, după moartea sa, Chivu să aibă grijă de fetele și de nepoții săi”.

Totuși, după moartea lui Dej, devine unul dintre cei mai vehemenți critici ai celor două obsedante decenii. Deși fusese vioara întâi a lui Dej, salută, amnezic, servil și fățarnic, numirea lui Ceaușescu în fruntea partidului. Numire pentru care, de altfel, își oferise susținerea, la propunerea lui Ion Gheorghe Maurer și Emil Bodnăraș, după cum arată Raportul Tismăneanu. Chivu Stoica renunță la propria rațiune în favoarea partidului și a ierarhiei. Încuviințează, conjunctural, cu energie, puterea la adăpostul căreia trebuie să stea. Și e răsplătit pentru asta, chiar dacă doar pentru moment. „Când

a împlinit Chivu Stoica 65 de ani, Ceaușescu ne-a invitat la mare. I-a dat diplomă de Erou al Republicii Socialiste România. Chivu era al doilea erou. Prima diplomă i-a fost dată lui Tito. [...] Pe urmă a venit Congresul al XI-lea, în 1974, când l-a pus pe Chivu Stoica să deschidă congresul, să arate cât îl stimează el. L-a băgat atunci din nou în CPEx, ca, în ianuarie 1975, să spună că e afemeiat, că e bețiv, că nu știu ce”, povestește Maria Manolescu.

În 1971, Chivu Stoica suferă un infarct, iar starea sa de sănătate intră pe o pantă periculoasă. Maria Manolescu Chivu, soția din perioada respectivă, spune că, din acel moment, Chivu a început să mai ierte femeile cu care se intersecta. Orișicât, aventurile conjugale și extraconjugale ale lui Chivu Stoica erau de notorietate în epocă. Bărbatul n-avea grijă de femeile sale doar în intimitate: pe multe le propulsa în funcții și, măcar din punct de vedere profesional, le făcea viața mai ușoară. Multe rămâneau în stadiul de aventură, altele se materializau în căsnicii temporare. Se spune că însuși Dej i-ar fi reproșat trepădușului său că prea-i place amorul liber, prea îi place să se uite după femei. În 1971, Chivu Stoica era căsătorit cu Maria Manolescu, fiică de fierar cu 18 ani mai mică decât el. Femeia reușise însă să-și învingă originile sociale și, în 1946, se înscrișese la Facultatea de Textile, apoi la școala superioară de partid „Ștefan Gheorghiu”, arată dosarul său de partid. Inginer textilist, a fost director al Centru-lui de estetică pentru industria ușoară, ministru adjunct tot la industrie, iar din 1957, vreme de 12 ani, a rămas deputat în Marea Adunare Națională. Cu Chivu Stoica se căsătorise în 1965. Bărbatul era la a patra nevastă. Paul Sfetcu povestește, în *13 ani în anticamera lui Dej*, și despre caracterul

posesiv al lui Chivu Stoica, atunci când era ispitit de farmecele vreunei femei. Când s-a mutat la Consiliul de Miniștri, spune Sfetcu, Chivu Stoica și-a ales un birou la primul etaj al clădirii, deși principalii săi colaboratori erau la etajul doi. Își angajase la cabinet o secretară-dactilografă, însă, mai mult plecat cu treburi prin birouri, simțea că prea o lasă nesupravegheată pe subalterna sa. O plăcea, însă simțea că ei îi plac și alți bărbați de la Consiliu. „Într-o după amiază, după ce-a ieșit din cabinetul lui Gheorghiu-Dej, s-a oprit în biroul nostru și-a dat telefon directorului său de cabinet, ce-i fusese înainte ofițer însoțitor, cu solicitarea: «Să faci o temeinică cercetare și să te văd că-ți pui în acțiune toate calitățile de securist ca să afli ale cui sunt urmele de pantofi de pe covorul din camera mea de odihnă, că ale mele nu sunt!»”, povestește Sfetcu. „De altfel, nu după multă vreme, el a divorțat-o și s-a căsătorit cu ea”, continuă fostul asistent al lui Dej.

Cea de-a doua nevastă a lui Chivu avea, însă, în percepția nomenclaturiștilor, o altfel de ținută. Tina Chivu (născută Ecaterina Klein, devenită Orenstein după prima căsătorie) era profesoară de economie politică marxistă. „Puțini oameni care s-o fi cunoscut, care să vorbească ceva împotriva ei, găsiți”, spune Andrei Lupu, fiul ilegalistului Petre Lupu, în dialogul cu Lavinia Betea. Fostul ministru de externe Ștefan Andrei povestește, în volumul *I se spunea Machiavelli*, că a întâlnit-o la Institutul de Construcții, în timpul studenției. „Era profesoară la Economie politică. Ea era o femeie frumoasă și cu mult bun simț”, spune Andrei.

Prima soție a lui Chivu Stoica a fost, se pare, o anume Ernestia Orâncștain, activistă la Comisia Controlului de Partid (CCP), după cum arată autobiografia bărbatului,

redactată la 31 august 1945 și redată cu ortografia originală. „Când am creiat relații cu actuala soție nu am informat partidul pentru motive neîntemeiate și ne juste creind neplăceri unui tov.”, recunoaște bărbatul. „Ca și secretara-dactilografă luată de Chivu Stoica de nevastă, au fost și altele ce nu s-au dovedit a fi la «înălțimea noii situații sociale» nu pentru că și-au înșelat soții, ba chiar acționând pe dos. De teamă să nu-i piardă – cum îi mai pierduseră nevestele de dinaintea lor – apelau la anumite «specialiste» în consolidarea, prin farmece, a căsniciilor”, povestește Paul Sfetcu. În fapt, era vorba despre niște „prafuri de dragoste”, pe care femeile erau îndrumate să le presare în așternuturile bărbatului, ca să-l țină aproape de ele pe veci.

Silviu Brucan (născut Saul Bruckner), fost ziarist, cu aspirații către putere, un comod al nomenclaturii, și Gheorghiu-Dej, liderul suprem al României, beau un pahar de vin după cină. Mai multe pahare. „Cred că era la a doua sticlă, el s-a uitat în treacăt și cam curios la mine, cu o căutătură după care știam că urmează o «bombă», și a zis: «Auzi, mă, Chivu acesta e un bou!». Am rămas interzis. Dej insistă: «Tu auzi, mă, ce ți-am spus? Chivu e un bou!». Atunci nu m-am mai putut abține, fiindcă și eu eram la a doua sticlă, și-am replicat: «Păi, dacă e bou, de ce l-ați făcut prim-ministru?». De data asta a rămas el blocat. Și, după un moment, zise: «Stai, n-o lua chiar așa, că e un bou de un anumit soi. Dacă eu îi spun să treacă prin zid, cu capul lui de ghiulea, trece! D-aia, vezi, l-am făcut prim-ministru»”, povestește Silviu Brucan în memoriile sale.

Chivu Stoica se consacraseră, în sânul partidului, drept incompetentul candid. Era insuficient sieși, gândea rudimentar și

avea un comportament de o sfâșietoare imbecilitate. Paul Sfetcu povestește în amănunt neroziile lui Chivu Stoica în cele mai înalte posturi din stat. „Prin 1956, am fost sesizați prin scrisori și telefoane la cabinet că, potrivit dispozițiilor unei hotărâri a Consiliului de Miniștri de care nu luasem cunoștință încă, toți directorii întreprinderilor industriale ce nu aveau studii superioare urmau a fi înlăturați din funcții”, povestește Sfetcu despre această măsură la mare depărtare de orice logică a comunismului. Orișicât, absurdul unei astfel de hotărâri nu e doar de nivel ideologic: „Aplicarea abuzivă, stopată imediat, se datora lui Chivu Stoica care niciun moment nu se gândise că, din aceleași motive, ar putea fi și el înlăturat din funcțiile de conducere deținute”. Gafele lui Chivu Stoica nu se limitează însă la politicile publice. Tot Paul Sfetcu își amintește că, de multe ori, Chivu îi cerea șoferului să-i cedeze locul de la volan – începuse să-i placă șofatul. „Odată, la traversarea Pieței Victoriei, nedând prioritatea de trecere cuvenită, a intrat în autoturismul unui cetățean. Omul din autoturismul avariat s-a repezit repede la Chivu Stoica, pe care nu-l recunoscuse, să-l lovească pentru a-și răzbuna sperietura și întrucâtva paguba pricinuită. A intervenit șoferul însoțitor. [...] Între timp însă, Chivu Stoica o luase la goană pe șoseaua Aviatorilor către casă, căutând să se îndepărteze cât mai repede de locul accidentului”, povestește Sfetcu în memoriile sale. (Sinteză realizată de www.adevarul.ro)

Ciudata dispariție a slugarnicului lider comunist obsedat sexual a ridicat multe semne de întrebare. Toți cei care l-au cunoscut pe Chivu Stoica (1908-1975) au fost unanimi în certitudinea că „fusesse sinucis”. Ultima sa soție are argumente

convingătoare că amintirile lui Chivu despre Doftana i-au fost fatale. Printre asistenții din umbră ai tragicului dezno-dământ, Maria Manolescu-Chivu și-i amintește pe Ion Mihai Pacepa și pe „nepoata Elenei Ceaușescu”. Pe-atunci, generalul era sfetnic de încredere, negustor de bijuterii și strălucit manager al „chimistei” de carieră mondială.

„Bon viveur” și om dintr-o bucată, fără vocație pentru reflecții conceptuale și tendințe introspective, Chivu Stoica făcuse carieră ca ilegalist cu ani mulți de închisoare și om de încredere al lui Gheorghiu-Dej. Se născuse într-un sat din Buzău, într-o familie săracă, cu 11 copii. Calificat cazangiu la Atelierele CFR Grivița București, intrase acolo în contact cu o celulă comunistă. Din 1933 și până în 1944 i-a cunoscut în închisori pe liderii partidului. Fusesse cineva când Ceaușescu era abia începător!

În „alegerea” lui Ceaușescu din 1965, votul lui Chivu a contat greu, fiindu-i ulterior recompensat cu funcția de președinte al Consiliului de Stat. Căci „democratul” pe atunci Ceaușescu preluase din moștenirea defunctului Dej doar cârma partidului. După doi ani s-a răzgândit. Deposedat de prima funcție în stat, Chivu a rămas în conducerea CC cu responsabilitatea Colegiului Central de Partid.

Între timp, toți „baronii” lui Dej fuseseră dați la o parte. Pretextând abateri de la „morală socialistă”, Ceaușescu i-a înlocuit cu oameni noi. Fostul prim-ministru Maurer se pensionase în 1974, după un grav accident de mașină. Dintre foștii camarazi de Doftana rămăsese doar Chivu.

În 17 februarie 1975 vestea sinuciderii lui Chivu Stoica a stupefiat pensionarii din „garda lui Dej”. În propria-i cameră, cu nevasta și alte două femei în încăperea alăturată,

își proptise țeava puștii de vânătoare Holland-Holland în gură. Apăsase trăgaciul cu degetul mare de la picior. Dar nu femeile din fața ușii auziseră zgomotul puștii, ci șoferul din curte!

„Eu nu mai știu cu ce ocazie l-am auzit pe Chivu Stoica plângându-se că i s-au pus microfoane și în pat”, a relatat Alexandru Bârlădeanu în 1997. Referitor la perioada dinaintea morții sale, probabil că în urma celor dezvăluite de acele aparate a avut loc o discuție dură între Chivu, Nicolae Ceaușescu și nevastă-sa, când s-a spus lucrurilor pe nume. Dacă îi va fi făcut Ceaușescu reproșuri în chestiuni de morală, Chivu i-a reamintit cazul celui ce vede paiul din ochii altuia, nu și bârna dintr-ai lui: ancheta homosexualității din Doftana. „Poate să fie adevărat că așa a decurs cearta cu Ceaușescu și nevastă-sa. Aveam și un capăt de informație, după care, înainte de a veni Chivu pentru ultima dată acasă, fusese o mare ceartă. Iar ei, speriați că va vorbi lucruri neconvenabile lor, au hotărât să-l execute. De altfel și moartea lui Trofin este dubioasă. Ceaușescu s-a descotorosit de acei oameni ce puteau ști ceva despre el”, continuă Bârlădeanu.

Maria Manolescu-Chivu, ingineră textilă, se pensionase în 1987 cu grad de cercetător științific principal dintr-un institut de cercetare de profil. Fusese, printre altele, ministru-adjunct al industriei ușoare. Îl cunoscuse pe Chivu Stoica ca înaltă activistă în organizația de femei și se căsătoriseră în 1965. „După ce n-a mai fost președintele Consiliului de Stat, n-a mai avut gardă”, a povestit doamna Manolescu-Chivu stupefianta relatare despre împrejurările morții soțului. „În 18 ianuarie, a venit acasă însoțit de patru securiști. Îl luaseră direct de la CC. Între ei, o femeie și un

bărbat ziceau că sunt soți. Ea a zis că o cheamă Doina Roman, că e nepoata Elenei Ceaușescu și că lucrează la Securitate. El, care era Ion Mihai Pacepa – că l-am cunoscut –, își zicea soțul ei. Și acest Pacepa, «soțul», a stat cuminte acolo până l-au instalat, l-au dus pe Chivu în cameră. Apăruseră în casă zicând că-l păzesc de mine. Adică au venit cu garda, cu tot colectivul ăla ca să fie păzit de mine, vă închipuiți?!

Chivu era epuizat, nu prea-și dădea seama ce se-ntâmplă... Mai târziu, alți securiști mi-au spus de droguri, de hipnoză... Ce-i spunea asta, «nepoata», aia făcea Chivu. Și mi-au interzis mie să mă mai ocup de soț. N-am mai avut voie. Să se ocupe «nepoata» care s-a instalat cu ceilalți doi securiști, fără «soț», în casă. Mi-au spus că sunt trimiși de conducere să aibă grijă de Chivu Stoica. El avea o cameră, ei alta și mai era un dormitor al copilului” (fetița soților Chivu avea 9 ani). „El zăcea, era bolnav, avusese cu ceva vreme înainte și un infarct, avea tensiune... Ca să nu-i fac mai mare rău, am stat deoparte, fără scandal. «Nepoata» pleca la Partid, mai venea... Apoi, prin generalul Răduică (coordonase, în 1968, «reabilitările» și demiterea fostului prieten al lui Ceaușescu, Alexandru Drăghici), a vrut Gospodăria de Partid să mă dea afară din casă. Am cerut audiență, dar familia Ceaușescu era plecată la odihnă. Am ajuns la Iosif Uglar, care era secretar al CC-ului și-i ținea atunci locul la partid. După ce i-am povestit tot ce e-n casă la noi, mi-a zis: «Să știți că-mi pare rău că v-am primit». Cum, dom'le? Ce să fac?! «Nu știu.»

Judecând, eram convinsă de cum mergeau lucrurile. Pe Drăghici l-au scos criminal, pe ăsta voiau să-l scoată imoral. Asta a fost toată tactica lor. Dar ei mă atacau pe mine, culmea,

nu pe el. Mi-au închis ușa să nu mai intru în casă, mi-au dat două repartiții să plec din acea casă. L-au chemat pe Ion Șiclovan, judecător la Sectorul I, și-au zis că-i unchiul «nepoatei» – «doctorul Roman» –, să bage Chivu divorț, să scape. Eu am zis că nu plec din casă cât sunt soția lui Chivu Stoica. Au vrut să fie un scandal, să aibă motive să-l scoată, să-l compromită.” Între timp, soția a fost înștiințată că soțul ei cel epuizat și păzit „dăduse divorț”. Iar ei și fetei li se propunea altă casă.

În Primăverii, se zvonise că amorezatul Chivu nu se mai dezlipea de „nepoată”. Că afemeiatul senil o luase cu el și în spital. Soția avusese însă parte de un experiment preliminar cu altă „nepoată” ce aterizase în casa lor, zicându-și Claudia Florea, și pretextând căutarea unui serviciu. Se descotorosise de ea, găsindu-i-l. Știa bine că lui Chivu îi plăceau femeile, dar după infarctul din 1971 nu mai era cazul.

Maria Manolescu-Chivu a refuzat să părăsească domiciliul conjugal. În 28 ianuarie, l-a convins pe doctorul Burghilea să-i viziteze soțul. Iar doctorul a decis internarea lui Chivu Stoica la Elias. L-a însoțit și nepoata. „La Elias tot ea era persoana care avea grijă de el. Am cerut la spital voie să-l văd și nu mi-au dat. Nici copilului, fetei noastre, Emilia, nu i-au dat. Cât a lipsit el la spital, eu aveam groază de Securitate. Mă zăvoram seara, închideam ușile... În 17 februarie, seara, pe la 8, aud ciocnind în ușă. Era și sora mea la mine. Zic «Aoleu, Securitatea!». Și-am zis să nu fim singure, să am și eu un martor acolo. M-am dus pe scara din dos, noi stăteam la parter. La etajul I era Băbălău, care era ministru la Energie, și la etajul II stătea Constantin Pârvulescu. Pârvulescu era bolnav de gripă, dar a venit doamna Pârvulescu la

mine. După ce a venit doamna, am deschis ușa. Și era el, era Chivu Stoica. Cu un geamantan, de la spital venea. A îmbrățișat-o pe Emilia, a sărutat-o, s-a dus în cameră și zice: «Te rog, fă-mi un ceai!». Ei, am zis, era doamna Pârvulescu și eu mă duc să fac ceai! N-a trecut nici un sfert de oră și iar bubuituri în ușă. Era șoferul. Zice: «S-a sinucis Chivu Stoica!». Imediat a venit Răduică. El a fost primul. Apoi Negrea (de la Securitate) și cu această nepoată.”

Cadavrul lui Chivu Stoica a fost ridicat fără a i se da voie soției să-l vadă. Ei i s-a spus că s-a împușcat cu arma de vânătoare. „Și eu atunci, când mi-a spus de armă de vânătoare, m-am dus repede să văd armele, povestește interlocutoarea. După infarct nu mai avea voie să meargă la vânătoare, că medicii vorbeau de recul, de nu știu ce. Avea trei arme printre care un Holland-Holland. Cutiile cu ele erau la locul lor. Cu ce pușcă s-a împușcat, nu știu. Fiindcă pe cele trei le-am predat apoi eu.”

Și-a revăzut soțul doar pe catafalc. Nu de aproape, că era ridicat foarte sus. Ca unui mare erou al clasei muncitoare, lui Chivu Stoica i s-au făcut funeralii naționale. Nici Ceaușești, nici primul-ministru Ilie Verdeț n-au venit să-și ia rămas-bun – după protocol ori după datină – de la defunct. Niciodată văduva lui Chivu Stoica nu i-a mai revăzut pe Ceaușești. Până la sfârșit, toți ceilalți tovarăși din vârf au evitat-o. Despre „nepoata Elenei Ceaușescu” a auzit că lucrase o vreme în preajma ministrului Ion Ursu, apoi la Ambasada României din Varșovia.

„O singură cauză găsesc în moartea lui Chivu, spune acum. Acolo a făcut greșală. I-a pus să facă fiecare autobiografie. Și el a făcut, până în 1948. Nu numai el. A făcut și

Bodnăraș și alții. Au dispărut, da, după aceea. Chivu n-a scris nimic de el, de Ceaușescu. A scris cazul când a fost șeful comisiei, că au fost tineri care... dar nu l-a numit pe Ceaușescu. Și de acolo îl obseda pe Ceaușescu. Iar Chivu a mai avut discuții cu el așa, între patru ochi...”

Cazul a fost amintit și de Pacepa în *Orizonturi roșii* în versiunea următoare: „El (Ceaușescu) l-a convins pe omul numărul trei din ierarhia partidului, Chivu Stoica, fost prim-secretar și prim-ministru, că problemele sale datorate excesului de alcool ar putea cauza neplăceri partidului. Stoica a demisionat la promisiunea lui Ceaușescu că va rămâne o figură onorabilă pentru tot restul vieții. Totuși, pe 18 februarie 1975, Stoica a fost chemat la Comitetul Central și acuzat că întreține relații sexuale cu o nepoată în vârstă de 22 de ani. El a înțeles brusc că are microfoane instalate acasă. În aceeași noapte, Stoica s-a sinucis împușcându-se în gură cu pușca lui de vânătoare.

O scrisoare a sinucigașului a fost găsită pe biroul lui și înmănată destinatarului. Conținutul ei nu a fost dezvăluit niciodată; totuși, se spune că după ce a citit-o, Ceaușescu a cerut mai întâi spirt pentru a se spăla pe mâini, iar apoi șampanie”. (<http://jurnalul.ro>)

Lămuriri bibliografice

Pentru a aduna materialul documentar necesar realizării acestui nou volum despre „Secretele Bucureștilor” am consultat colecțiile unor cunoscute publicații, precum și arhivele lor online. Le rămân îndatorat colegilor de la Adevărul, Memoria, Historia, Formula As, Libertatea, Jurnalul Național, Evenimentul Zilei, Ziarul de Duminică, Click!, Cancan, precum și celor de la Agenția Mediafax.

Recunoștința mea îi vizează în egală măsură și pe cei care gestionează resursele de pe internet ale site-urilor și blogurilor:

www.adevarul.ro

<https://ceausescunicolae.wordpress.com>

www.contributors.ro

www.cotidianul.ro

www.cultural.bzi.ro

www.curentul.info

www.dcnews.ro

<https://deieri-deazi.blogspot.ro>

www.descopera.ro

<http://enciclopediaromaniei.ro>

www.eroiromanieichic.ro

<http://evz.ro>

www.gandul.info

www.historia.ro

www.hotnews.ro

www.istorie-pe-scurt.ro

<http://iovan.net>

<https://jaristea.ro>

www.jurnalul.ro

<http://keracalita-jaristea.ro>

www.kolektor.ro

www.miscareaderezistentă.ro

www.napocanews.ro

<http://povestidealtadata.blogspot.ro>

www.ring.ro

www.romanialibera.ro

www.rtv.net

www.simplybucharest.ro

www.stelian-tanase.ro

<http://viabucuresti.ro/>

www.ziarulmetropolis.ro

<http://urbology.ro/>

www.zf.ro

www.ziuanews.ro

Foarte multe informații prețioase am cules din enciclopedia online Wikipedia (<https://ro.wikipedia.org/>).

Nefiind o lucrare științifică (vreo „teză de doctorat”!), nu am inclus note în subsolul paginilor în care să precizez data și locul unde au apărut fragmentele citate, ci doar am marcat

preluările din presa scrisă și online cu ghilimele, spre a nu îngreuna/complica inutil lectura.

Am consultat și mai multe volume ce cuprind date și informații despre cele mai murdare crime politice din istoria modernă a României:

Gheorghe Apostol – *Eu și Gheorghiu Dej*, Ediție de casă, 1998.

Constantin Argetoianu – *Memorii. Pentru cei de mâine – amintiri din vremea celor de ieri*, Editura Humanitas, București, 1991.

Ion Banea – *Căpitanul*, Editura „Totul pentru Țară”, Sibiu, 1936 (ediție cenzurată); ediția a II-a, 1937; reeditare Salzburg (Colecția „Omul Nou”), 1951, și Editura Gordian, Timișoara, 1995.

Florian Banu, Liviu Țăranu – *Aprilie 1964. Primăvara de la București*, Editura Enciclopedică, București, 2004.

Constantin Bălăceanu-Stolnici – *Amintiri... O viață de poveste în Bucureștiul interbelic*, Editura Oscar Print, București, 2013.

Mihnea Berindei, Dorin Dobrințu, Armand Goșu (editori) – *Istoria comunismului din România. Documente – Perioada Gheorghe Gheorghiu-Dej (1945-1965)*, Editura Humanitas, București, 2009.

Lavinia Betea – *Alexandru Bârlădeanu despre Dej, Ceaușescu și Iliescu. Convorbiri*, Editura Evenimentul Românesc, București, 1998.

Lavinia Betea – *Stăpânul secretelor lui Ceaușescu. I se spunea Machiavelli, Ștefan Andrei în dialog cu Lavinia Betea*, Editura Adevărul Holding, București, 2011

Lavinia Betea – *Lucrețiu Pătrășcanu: moartea unui lider comunist. Studiu de caz*, Editura Humanitas, București, 2001.

- Lavinia Betea – *Maurer și lumea de ieri, mărturii despre stalinizarea României*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001.
- Lavinia Betea – *Povești din Cartierul Primăverii*, Editura Curtea Veche, București, 2011.
- Dan-Silviu Boerescu – *Divele controversate ale Bucureștilor*, Editura Integral, București, 2017.
- Dan-Silviu Boerescu – *Figuri de dandy și Don Juani de București*, Editura Integral, București, 2017.
- Dan-Silviu Boerescu – *Iubirile pătimăse ale Casei Regale. Regina Maria, Carol al II-lea, Prințul Nicolae*, Editura Integral, București, 2017.
- Dan-Silviu Boerescu – „*Macarale*” și actrițe celebre. *Viața amoroasă a lui Gheorghiu-Dej și a familiei lui politice*, Editura Integral, București, 2017.
- Dan-Silviu Boerescu – *Povești de iubire și drame amoroase dintr-un trecut pasional*, Editura Integral, București, 2017.
- Dan-Silviu Boerescu – *Viața amoroasă a lui Ceaușescu și a familiei lui politice. O privire pe gaura cheii în Cabinetele 1 și 2*, Editura Integral, București, 2017.
- Dan-Silviu Boerescu – *Viețile secrete ale marilor oameni politici români*, Editura Integral, București, 2017.
- Lucian Boia – *Istorie și mit în conștiința românească*, Editura Humanitas, București, 1997.
- Lucian Boia – *Mituri istorice românești*, Editura Universității din București, 1995.
- Lucian Boia – *Jocul cu trecutul. Istoria între adevăr și ficțiune*, Editura Humanitas, București, 1997.
- Pierre du Bois – *Ceaușescu la putere. Anchetă asupra unei ascensiuni politice*, traducere de Ioana Ilie, Editura Humanitas, București, 2008.

Ștefan Bosomitu, Mihai Burcea (coord.) – *Spectrele lui Dej: incursiuni în biografia și regimul unui dictator*, Editura Polirom, Iași, 2012.

G. Brătescu – *Ce-a fost să fie – notații autobiografice*, Editura Humanitas, București, 2003.

Silviu Brucan – *Generația irosită*, Editurile Universul și Calistrat Hogaș, București, 1992.

Adam Burakovski – *Dictatura lui Nicolae Ceaușescu. Geniul Carpaților*, Editura Polirom, Iași, 2011.

Dumitru Burlan – *După 14 ani – Sosia lui Ceaușescu se destăinuie*, Editura Ergorom, București, 2003.

Gheorghe Buzatu, Corneliu Ciucanu, Cristian Sandache – *Radiografia dreptei românești: 1927-1941*, Editura FF Press, București, 1996.

Anton Caragea – *Pagini de istorie ascunsă*, Editura Cartier, Chișinău, 2004.

Mihaela M. Ceaușescu – *Nu regret, nu mă jelesc, nu strig*, Editura Meditații, București, 2005.

Zoia Ceaușescu – *237 de zile în mormânt*, Editura Semne, București, 2007.

Nicolae Chivulescu – *Armand Călinescu – om de stat și conducător de țară*, Editura Lucman, București, 2005.

Nicolae Chivulescu – *Armand Călinescu – omul de oțel al României*, Editura Ministerului de Interne, București, 1995.

Adrian Cioroianu – *Cea mai frumoasă poveste. Câteva adevăruri simple despre Istoria Românilor*, Editura Curtea Veche, București, 2013.

Răzvan Codrescu – *De la Eminescu la Petre Țuțea. Pentru un model paideic al dreptei românești*, Editura Anastasia, București, 2000.

- Răzvan Codrescu – *În căutarea Legiunii pierdute*, Editura Vremea, București, 2001; ediția a doua, revăzută și adăugită, Editura Christiana, București, 2012.
- Florin Constantiniu – *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2002.
- Paul Cornea, Daniel Cristea-Enache – *Ce a fost. Cum a fost. Paul Cornea de vorbă cu Daniel Cristea-Enache*, Editura Polirom, Iași, 2013.
- Dennis Deletant – *Teroarea comunistă în România: Gheorghe-Dej și statul polițienesc, 1948-1965*, Editura Polirom, Iași, 2001.
- Anneli Ute Gabanyi – *Cultul lui Ceaușescu*, Editura Polirom, Iași, 2003.
- Lucia Hossu Longin – *Față în față cu generalul Ion Mihai Pacepa*, Editura Humanitas, București, 2009.
- Gheorghe Gaston Marin – *În serviciul României lui Gheorghe-Dej*, Editura Evenimentul Românesc, București, 2000.
- Imre Nagy – *Însemnări de la Snagov. Corespondență, rapoarte, convorbiri*, Editura Polirom, Iași, 2004.
- Ion Mihai Pacepa – *Red Horizons: Chronicles of a Communist Spy Chief*, Regnery Gateway, 1987. Versiune în limba română: *Orizonturi roșii: Cronicile unui spion comunist*, Editura Humanitas, București, 2010.
- Petre Pandrea – *Memoriile mandarinului valah. Jurnal 1954-1956*, Editura Vremea, București, 2012.
- Gheorghe Parusi – *Cronica Bucureștilor, întocmită din document și sentiment*, Editura Compania, București, 2005.
- Gheorghe Parusi – *Cronologia Bucureștilor – 20 septembrie 1459-31 decembrie 1989: zilele, faptele, oamenii capitalei de-a lungul a 530 de ani*, Editura Compania, București, 2007.

- Nicolae Peneș – *Lordul valah*, Editura Alpha, Buzău, 2007.
- Titus Popovici – *Disciplina Dezordinii*, Editura Mașina de scris, București, 1998.
- Grigore Răduică – *Crime în lupta pentru putere, 1966-1968: ancheta cazului Pătrășcanu*, Editura Evenimentul Românesc, București, 1999.
- Mihai Retegan, Alesandru Duțu – *Război politic în blocul comunist. Relații româno-sovietice. Documente*, vol. I-II, Editura RAO, București, 2002-2004.
- Radu Rosetti – *Amintiri. Ce am auzit de la alții. Din copilărie. Din prima tinerețe*, Editura Humanitas, București, 2011.
- Cristian Sandache – *Istorie și biografie: cazul Corneliu Zelea Codreanu*, Editura Mica Valahie, București, 2005.
- Cristian Sandache – *Îngerii căzuți. O istorie a Extremei-Drepte din România*, Editura Corint, București, 2010.
- Cristian Sandache – *Literatura și propaganda în România lui Gheorghe Dej*, Editura Mica Valahie București, 2006.
- Ion Scurtu – *România, retragerea trupelor sovietice, 1958*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1996.
- Paul Sfetcu – *13 ani în anticamera lui Dej*, ediție de Lavinia Betea, Editura Fundației Culturale Române, București, 2000.
- Alex Mihai Stoenescu – *Istoria loviturilor de stat din România*, Vol. I-IV, Editura RAO, București, 2001-2012.
- Alex Mihai Stoenescu – *În sfârșit, adevărul... Generalul Victor Atanasie Stănculescu în dialog cu Alex Mihai Stoenescu*, Editura RAO, București, 2009.
- Paul Ștefănescu – *Asasinatele politice în istoria românilor*, Editura Vestala, București, 2000.

Stelian Tănase – *Clienții lui Tanti Varvara*, Editura Humanitas, București, 2016.

Vladimir Tismăneanu – *Fantoma lui Gheorghiu-Dej*, Editura Univers, București, 1995.

Vladimir Tismăneanu – *Stalinism pentru eternitate. O istorie politică a comunismului românesc*, traducere de Cristina Petrescu și Dragoș Petrescu, postfață de Mircea Mihăieș, Editura Polirom, Iași, 2005.

Vladimir Tismăneanu, Cristian Pătrășconiu – *Cartea președinților*, Editura Humanitas, București, 2013.

Francisco Veiga – *Istoria Gărzii de Fier, 1919-1941: Mistica ultranaționalismului*, Editura Humanitas, București, 1993.

Belu Zilber – *Monarhia de drept dialectic*, Editura Humanitas, București, 1991.

Constantin Xenii – *Take Ionescu – 1858-1922*, Editura Universul, București, 1932.

***Comisia Prezidențială pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România. *Raport Final*, editori Vladimir Tismăneanu, Dorin Dobrințu, Cristian Vasile, București, Humanitas, București, 2007.

****Dicționar biografic de istorie*, Ed. Meronia, București, 2009.

Mulțumirile mele se îndreaptă către colectivul **Anticariatului UNU**, Str. Academiei, 4-6, București, care m-a ajutat cu profesionalism în activitatea de documentare, ca și în cazul altor cărți semnate de mine. (www.anticariat-unu.ro)

Colecția ISTORII SECRETE

prezentată de Dan-Silviu Boerescu

Am fost prea multă vreme prizonierii stereotipurilor patriotarde din manualele de istorie, care au falsificat – vreme de mai multe generații – semnificația unor fapte și evenimente care ne definesc ca popor. Uneori, trucajele propagandistice s-au realizat prin omisiune, alteori prin folosirea de clișee specifice luptei de clasă de inspirație sovietică.

Însă, în momentul de față, când accesul liber la informație nu mai este o utopie, putem puncta altfel o sumedenie de episoade istorice și putem privi personajele exponențiale ale diferitelor epoci în toată complexitatea lor umană, fără teama de a deveni culpabili în ochii cenzurii, dar și cu riscul inerent de a șoca naționaliștii, protocroniștii sau extremiștii, indiferent de culoare lor politică.

Spre descifrarea istoriei secrete a României!

Un proiect editorial

INTEGRAL

Volumul II

Clipele astrale ale istoriei României. Zece zile incredibile care ar fi putut schimba destinul țării

Ziua în care, în anul 44 î. Hr., Burebista a fost asasinat și cea de Crăciun, în 1990, când Regele Mihai s-a întors prima oară în România după mai bine de patru decenii de exil dar a fost izgonit din nou din țară, ziua în care, în august 1601, Mihai Viteazul a fost ucis la Câmpia Turzii și cea, din august 1991, când Republica Moldova și-a declarat independența față de Uniunea Sovietică dar nu s-a re-întors la sânul Patriei-Mamă... sunt doar câteva momente istorice în care România și-a ratat destinul.

• • • • •

Volumul III

Pagini din istoria țării pe care am vrea să le uităm

Istoria unei țări nu se compune doar din momente glorioase, de apoteoză și triumf, când mulțimile exultă de fericire, iar conducătorii sunt nimbați de haloul gloriei. Din nefericire, adesea memoria colectivă reține traumatizant momentele oribile ale decăderii și agoniei. Nici în cazul poporului român acestea nu au lipsit. De pildă, atunci când Constantin Brâncoveanu și fiii săi au fost uciși și mutilați barbar la Stambul sau atunci când, în 1812, într-o sală a Hanului lui Manuc, Rusia țaristă ne fura prima oară Basarabia, sau atunci când, pe 30 august 1940, la Viena, cu complicitatea lui Hitler și a lui Mussolini, Horthy împlânta pumnalul în trupul Transilvaniei, ori atunci când, în decembrie 1989, cripto-comuniștii confiscau revolta populară...

Volumul IV

Zece mistere fascinante ale spațiului carpato-danubiano-pontic

Sfinxul din Bucegi, Kogaion – polul energetic al Planetei, „Gura de Rai” – locul cu „energie pură” din Carpați (certificat de NASA), tunelurile din Dobrogea, aurul dacic ascuns în munți, tăblițele de aur de la Sinaia, Tărtăria și prima scriere a lumii, comorile templierilor de la Câmpulung Muscel, orașul subteran de sub Sarmisegetuza, Androniconul, scheletele uriașe din Lunca Dunării și... România încă mai are enigme incredibile de descifrat!

Volumul V

Românii neștiuți din spatele marilor personalități ale omenirii și secretele lor odioase

Un mare jucător de fotbal, care a marcat nu mai puțin de 30 de goluri pentru echipa națională a României (record depășit numai de Hagi) a colaborat cu poliția secretă a lui Hitler. Un unchi al lui Sergiu Nicolaescu, tatăl lui Petre Roman și un unchi al lui Liviu Dragnea sunt legați de divizia „Tudor Vladimirescu”, creată de sovietici, fiind recompensați cu onoruri de Stalin și Putin. O româncă a fost măritată cu un dictator african suspectat de canibalism. Un român a fost sfetnicul unui țar rus și și-a împins fida în brațele acestuia, cu consecințe dramatice pentru aceasta. Iar lista poate continua cutremurător...

Volumul VI

Cei ce au încercat să distrugă România... și aproape au reușit. Ipoteze despre motivațiile lor ascunse

Pare incredibil dar, într-un moment sau altul, lideri mondiali precum Stalin, Hitler și, chiar, Churchill au cochetat, în diverse maniere, cu ideea distrugerii României. În trecutul istoric, asemenea exemple pot fi găsite cu duiumul. Nici prezentul nu ne scutește de asemenea scenarii abracadabrante...

Volumul VII

Aurul, uraniul și alte comori furate din România. Noi scenarii despre marile jafuri naționale

După cucerirea Daciei, Traian a luat atâta aur din comoara lui Decebal încât timp de doi ani a oferit cetățenilor Romei petreceri cu mâncare și lupte de gladiatori (*panem et circenses*) gratis. În epoca societăților mixte româno-sovietice (faimoasele Sovrom-uri), în contul achitării „datoriilor de război”, rușii ne-au luat uraniul și alte substanțe rare și prețioase. Astăzi, munții noștri se golesc de păduri în ritm accelerat...

Chiar dacă, deocamdată, separarea Cataloniei de Madrid și dezmembrarea Spaniei au eșuat, tendința de atomizare a Europei, începută o dată cu spargerea în bucăți a fostei Iugoslavii și ruperea Cehoslovaciei, probabil va continua. Franța, Italia sau Marea Britanie par a fi victime predestinate, însă nici România nu este iertată de astfel de amenințări: vă spune ceva „Țara Secuilor”? Surpriza este că nu este singura astfel de încercare...

Marile manipulări din istoria României. Teroriștii din decembrie 1989 – realitate, fictiune sau manipulare criminală?

„Teroriștii” care ne-au înspăimântat în timpul Revoluției au început să fie pregătiți încă din 1968. Deloc întâmplător, în martie 1989 într-o revistă militară românească se publica studiul *Lupta de rezistență în cadrul războiului de apărare a patriei. Particularități ale participării unităților centrale și teritoriale de securitate la organizarea luptei de rezistență pe teritoriul vremelnice ocupat de inamic*. Istoricii au remarcat că „tema era discutată de mai mulți ani și au existat numeroase ședințe și dezbateri la care participau cadre din Securitate, Armată, Gărzi Patriotice și partid. Au fost elaborate variante de lucru și s-au adus îmbunătățiri periodice ale planurilor, în funcție de realitățile schimbătoare de-a lungul timpului”...

Volumul X

**Operațiuni secrete
ale unor puteri străine în România**

Scena Revoluției din Decembrie 1989 a fost doar una dintre cele pe care au evoluat agenții unor puteri străine, încercând și, uneori, reușind să influențeze evenimente epocale din istoria noastră, în care oamenii cu dublă sau multiplă comandă, reprezentând interesele imperiilor vecine au ajuns foarte aproape sau chiar în vârful piramidei politice autohtone.

Volumul XI

**Odiseea marilor spioni români
din secolul XX**

Mihail Moruzov este numele celui care se trage din cazacii zaporojeni refugiați din Caucaz în România. Născut la 18 septembrie 1887, în satul Zebil din Tulcea, într-o familie cu opt copii, Moruzov avea să devină, cu voia sa și împins de instinct, părintele serviciilor secrete românești. Cu toate că a făcut doar trei clase primare, inteligența și flerul tulceanului l-au transformat în timp într-unul dintre cei mai apreciați spioni ai Europei. Maria Tănase, Elena Constantinescu alias Helen O'Brien, Veturia Goga sunt cele mai cunoscute spioane române, unele în acte, altele doar bănuite de așa ceva. Iar gălățeanca Vera Atkins a devenit unul dintre șefii serviciului de spionaj britanic din timpul ultimei conflagrații mondiale.

Actul istoric înfăptuit la 1 Decembrie 1918 a constituit apogeul unor acțiuni politice, militare și diplomatice care, multă vreme, au fost sau sunt încă învăluite în mister, protagoniștii lor fiind unii dintre marii eroi necunoscuți sau abia intuiți ai acelor împrejurări istorice de o însemnătate vitală pentru națiunea română...

Războaiele balcanice și alte momente din istoria militară a României despre care se vorbește mai puțin

Cele două Războaie balcanice au anticipat în multe feluri tot ceea ce s-a întâmplat cu România în cele două războaie și în perioadele ce au urmat acestor mari confruntări militare dar și în perioadele de mari prefaceri istorice care le-au urmat acestora. De ce, totuși, în aceste condiții, cele două importante confruntări regionale sunt de obicei trecute cu vederea de cărțile de istorie? Și e adevărat că, în 1968, tancurile Tratatului de la Varșovia au încercat să treacă granițele dinspre Ungaria și URSS?

Volumul XIV

Basarabia, Bucovina, Cadrilaterul, Maramureșul istoric și alte ținuturi disputate de români

Rușii și ucrainenii ne-au luat, de mai multe ori, Basarabia, Bucovina, Ținutul Herța, Maramureșul istoric (pe care l-au administrat un pic și cehii), Insula Șerpilor și Gurile Dunării. Polonezii au stăpânit părți ale Bucovinei, pe care au avut-o și austriecii, care au primit câteva decenii și... Oltenia. Cu bulgarii ne-am disputat Cadrilaterul, existând discuții și asupra Dobrogei. Nici cu sârbii nu au lipsit discuțiile asupra Banatului...

Volumul XV

Secretele închisorilor românești

În perioada interbelică și a celui de-Al Doilea Război Mondial deținuții comuniști au fost închiși în penitenciare și lagăre. La fel și piloții americani doborâți de apărarea antiaeriană deasupra Bucureștiului și a câmpurilor petrolifere de pe Valea Prahovei. Mai apoi, nu este deloc clar ce s-a întâmplat cu protagoniștii „marelui jaf comunist” din 1959 sau cu serial killer-ul Râmaru în închisoare și cum reușeau să evadeze unii deținuți pe vremea lui Ceaușescu...

Crime și catastrofe uitate din istoria neagră a României

O colonie muncitorească din apropierea șantierului unei hidrocentrale este spulberată într-o noapte de o revărsare de ape, care au luat cu ele zeci de vieți omenești. Sute de brigadieri entuziaști sau „dășmani ai poporului” trimiși la reeducare pier la Canal și pe faimoasele șantiere ale tineretului. Două mari accidente aviatice, adevărate catastrofe, au avut loc în Banat și în Transilvania în perioada comunistă. Inundațiile din anii 1970-1975 fac numeroase victime. Trei teribile catastrofe feroviare din anii '30 fac sute de victime, iar o a patra se petrece în 1968. În 1930, o biserică a ars cu 118 oameni înăuntru. Un autobuz care circula pe ruta Suceava-Botoșani s-a răsturnat de pe un pod într-o mlaștină adâncă, la Hunțani. În urma accidentului din 1980 au murit 48 de oameni. Dezastrul de la Certej din 1971, provocat de ruperea digului și alunecarea muntelui de steril din iazul de decantare al exploatării miniere, a provocat 89 de morți și 76 de răniți. Iar în 1974, la Iași, un șofer de camion era pe punctul de a porni un război intertnic după ce, din răzbunare, a călcat cu o mașina grea o șatră de țigani, curmând 24 de vieți.

Volumul XVII

Secretele medicinei legale românești

Ce s-a întâmplat în realitate cu penisul lui Terente din muzeul Institutului de Medicină Legală din București, care era, de fapt, o butaforie? Și cum a reușit Mina Minovici să mumifice corpul portarului de la IML mai bine decât trupurile faraonilor? Iar Nicolae Minovici a fost fratele celebrului legist căruia Institutul Național de Medicină Legală îi poartă numele. Ca și fratele său, și-a dedicat viața științei și a recurs la metode extreme pentru a-și pune în practică studiile. A cercetat efectele agoniei prin autostrangulare și a fost el însuși cobai, spânzurându-se de 12 ori!

Volumul XVIII

Enigmele românești ale celui de Al Doilea Război Mondial

Avea România vreo șansă să lupte pentru a împiedica pierderile teritoriale din vara lui 1940? De ce armata română, după ce a recuperat Basarabia, a continuat să lupte și dincolo de Nistru? De ce nu ne-am retras trupele de la Stalin-grad? Ce s-a întâmplat, de fapt, la Odesa când partizanii (evrei?) au aruncat în aer comandamentul trupelor române? Care sunt explicațiile masacrului de la Cotul Donului, în 1942, când au pierit peste 150.000 de soldați ai noștri? Și dacă Antonescu era lăsat să întoarcă el armele în august 1944? Cum au ocupat a doua oară românii în 25 de ani? Ce au făcut la Viena și în Munții Tatra?

Volumul XIX

Întoarcerea lui Dracula: Vârcolaci, strigoi și alți monștri atestați în România

Înainte de proliferarea mitului lui Dracula a existat o contesă transilvană însetată de sânge de fecioară. Dacii, ca să-și înspăimânte dușmanii, foloseau capete de lup împăiate continuate cu trupuri de șarpe în loc de steaguri de luptă. În 2015, o femeie din Brașov a divorțat de soțul ei după ce, în nopțile cu lună plină l-a urmărit și a descoperit că acesta, în pielea goală, ataca animalele și le mușca de gât...

Volumul XX

Fenomenul Maglavit și alte minuni petrecute pe teritoriul românesc

În vara anului 1935, o Românie întreagă n-avea ochi decât pentru Maglavit, localitatea din Oltenia în care ciobanul Petrache Lupu pretindea că l-a văzut și a vorbit cu Dumnezeu. Foarte repede, societatea s-a împărțit în tabere: unii i-au zis ciobanului analfabet „nebun”, alții „sfânt”, iar unii au bănuțit că-i vorba de o escrocherie. Cert e însă că puhoia de oameni au pornit-o înspre Maglavit, convinși de virtuțile tămăduitoare ale locului. În mai 2015, mii de pelerini au ajuns la Pușcași, un sat din vecinătatea Vasluiului, pentru a se ruga lângă un tablou cu Arsenie Boca, despre care localnicii afirmă că lăcrimează. Iar în iunie 2015, o familie din satul arădean Semlac afirma că a observat cum curge mir dintr-o icoană care îl înfățișă pe Arsenie Boca. Sute de credincioși din zonă au venit în pelerinaj la casa localnicilor, pentru a vedea minunea.

Secolul XX a fost marcat de o succesiune de întâmplări tragice – asasinate politice sau felurite „accidente” ale unor lideri români, care au hrănit, toate, o mulțime de scenarii și teorii ale conspirației. Au murit în circumstanțe ce ridică multe semne de întrebare personalități care au marcat decisiv epoca lor și care au avut orientări ideologice de toate culorile – liberali, țărăniști, carliști, legionari, comuniști etc., uniți între ei numai de caracterul violent al sfârșitului fiecăruia, provocat de glonț, otravă, rangă sau baionetă:

Ceașescu, o execuție în ziua de Crăciun

Take Ionescu și straniul episod al stridiilor otrăvite

**Armand Călinescu, „Chiorul,
singurul care vede bine în România”**

**I.G. Duca, omorât de legionari
cu știrea lui Carol al II lea?**

Nicolae Iorga – „Drumeț în calea lupilor”

Mihail Moruzov și masacrul de la Jilava

Corneliu Zelea Codreanu, călău și victimă

Ion Antonescu, un Mareșal singur în fața istoriei

**Iuliu Maniu, Ion Mihalache, Gheorghe Brătianu –
Martirii din închisorile anilor '50**

**Lucrețiu Pătrășcanu:
Eliminarea singurului intelectual comunist**

**Imre Nagy, trădat de „tovarășii români” –
rolul lui Valter Roman**

Gheorghiu Dej, iradiat de KGB. Fricile lui Ceaușescu

Chivu Stoica – ciudata moarte a satirului roșu

14.99 lei

INTEGRAL
eintegral.ro